002
ΚΛΣ
ΣΤ2Α
797

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Γεωγραφία

6

ΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΥ Α. Ε. ΑΘΗΝΑ

Φωτοαντίγραφο από το Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο

69 ΠΔΒ
Δημητρίου (Δ)

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

5 69 ΠΠΔ

Δ. ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΥ Δημητράκου (Δ.)

ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ

Γιὰ τὴν Ἕκτη τάξη τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑι
ΔΗΜ. ΤΣΑΜΑΣΦΥΡΟΥ
Τέως Ἐκπαιδευτικοῦ Συμβούλου

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΤΟΥ ΒΟΥΛΗΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΒΟΥΛΗΣ
ΕΔΩΡΗΘΗ ΑΠΟ
Ἐκδ. οἶκος Δημητράκου Α.Ε.
αὔξ. ἀριθ. εἰσαγ. 1426 τοῦ ἔτους 1933

ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΥ Α.Ε.—ΑΘΗΝΑΙ
1933

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

002
ΚΛΣ
ΣΤΡΑ
797

Τὰ γνήσια ἀντίτυπα φέρουν τὴν κατωτέρω ὑπογραφὴν

Θ. Β. Δημητράκου

PRINTED IN GREECE—1933

ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΥ Α. Ε.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΤΑ ΣΠΟΥΔΑΙΟΤΕΡΑ ΑΠΟ ΤΗ ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΗ ΚΑΙ ΦΥΣΙΚΗ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ

Η Γ Η

1. Σχῆμα τῆς γῆς. Ἡ γῆ εἶναι στρογγυλὴ σὰ μιὰ μεγάλη σφαῖρα. Γιὰ τὸ σχῆμα της αὐτὸ ἔχομε τὶς ἀποδείξεις αὐτές:

1. Ἀπὸ τὰ πλοῖα, ποὺ ἀπομακρύνονται, χάνομε πρῶτα τὰ χαμηλότερα μέρη του, ἤτοι τὸ σκάφος ποὺ εἶναι καὶ πιὸ μεγάλο κι ὕστερα τὰ ὑψηλότερα, ποὺ εἶναι καὶ λεπτότερα (τὰ κατάρτια). Φυσικὰ ὅμως πρῶτα ἔπρεπε νὰ χάνωνται ἀπὸ τὰ μάτια μας τὰ λεπτότερα μέρη τοῦ πλοίου καὶ ἔπειτα τὰ χοντρότερα. Πρέπει λοιπὸν νὰ παραδεχθοῦμε, ὅτι ἀνάμεσα στὰ

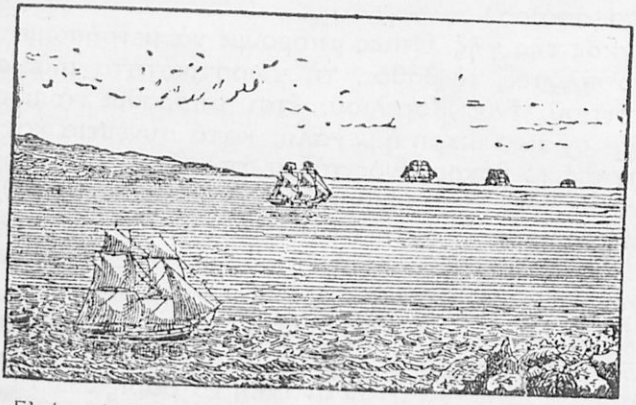

Εἰκόνα 1. Μιὰ ἀπόδειξη τῆς σφαιρικότητας τῆς γῆς.

μάτια μας καὶ στὰ χαμηλότερα μέρη τῶν πλοίων μπαίνει κάποιο ἐμπόδιο, καὶ τοῦτο εἶναι ἡ κυρτότητα τῆς γῆς. Ἐπειδὴ ὅμως παρατηρεῖται αὐτὸ σ' ὅλες τὶς θάλασσες, συμπεραίνομε, πὼς ὅλες οἱ θάλασσες παρουσιάζουν κυρτότητα· μὲ ἄλλους λόγους ἀπὸ παντοῦ ἡ γῆ εἶναι κυρτή, ἑπομένως σφαῖρα.

2. Ὅσο ἀνεβαίνομε ὑψηλότερα, ὁ ὁρίζοντας πλαταίνει· καὶ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

αὐτὸ πάλι παρατηρεῖται σὲ κάθε σημεῖο τῆς γῆς. Τοῦτο δὲ θὰ γινόταν, ἂν ἡ γῆ ἦταν ἴση. Ἄρα εἶναι σφαῖρα.

3. Στὶς ἐκλείψεις τοῦ φεγγαριοῦ βλέπομε τὸ σχῆμα τοῦ ἴσκιου τῆς γῆς κυκλικὸ πάντοτε, ὅση ὥρα καὶ ἂν κρατήση ἡ ἔκλειψη. Μονάχα ὅμως τῆς σφαίρας ὁ ἴσκιος εἶναι πάντοτε κύκλος, ἀπὸ ὅπου καὶ ἂν φωτίζεται ἡ σφαῖρα, καὶ

4. Οἱ περίπλοι τῆς γῆς.

Σήμερα ξαίρομε καλά, ὅτι, ἂν ταξιδεύωμε μὲ πλοῖο προχωρώντας πάντοτε κατὰ τὴν ἴδια διεύθυνση, θὰ φτάσωμε στὸ μέρος, ὅπου ἀρχίσαμε τὸ ταξίδι μας. Π.χ. ἂν ταξιδέψωμε ἀπὸ τὸν Πειραιᾶ πρὸς Δ. θὰ περάσωμε τὸ Γιβραλτάρ, τὸν Ἀτλαντικὸ ὠκεανό, τὴ διώρυγα τοῦ Παναμᾶ, στὸν Εἰρηνικό, θὰ φτάσωμε στὴν Κίνα, θὰ μποῦμε ὕστερα στὸν Ἰνδικὸ ὠκεανό, τὴν Ἐρυθρὰ θάλασσα καὶ τὴ Μεσόγειο καὶ θὰ γυρίσωμε πάλι ἀπὸ Ἀνατολὰς στὸν Πειραιᾶ.

Μὲ τὸ ἀεροπλάνο θὰ ἀκολουθήσωμε αὐτὴ τὴ γραμμή: Πειραιᾶ—Γιβλαρτὰρ—Νέα Ὑόρκη—Ἅγ.Φραγκίσκο—Πεκῖνο—Τεχεράνη—Ἄγκυρα—Σμύρνη—Πειραιᾶ. (Νὰ τὸ δείξετε στὴν ὑδρόγειο σφαῖρα).

2. Ὄγκος τῆς γῆς. Ὅπως μποροῦμε νὰ μετρήσωμε τὸ μάκρος, τὸ πλάτος, τὸ βάθος, τὴ χωρητικότητα μιᾶς στέρνας, ἑνὸς σπιτιοῦ, ἑνὸς βαρελιοῦ, ἔτσι μποροῦμε νὰ μετρήσωμε καὶ κάθε σφαῖρα μικρὴ ἢ μεγάλη, κατὰ συνέπεια καὶ τὴ γῆ.

Μέτρησαν τὸ μάκρος ἑνὸς τόξου ἀπὸ ἕνα μεσημβρινό, καὶ βρῆκαν, ὅτι ὅλος ὁ μεσημβρινὸς ἔχει μάκρος 40.000 χιλιόμ.

Γνωρίζομε πὼς ἡ ἀκτῖνα εἶναι τὸ 1)6 τῆς περιφερείας του, ἤτοι 6.366 χιλιόμετρα. Κι ἡ ἐπιφάνειά της 510 ἑκατομμύρια τετραγωνικὰ χιλιόμετρα.

Ἂν ἦταν δυνατὸ νὰ ξεκινήσωμε τὴν 1 Σεπτεμβρίου ἀπὸ τὴν ἐπιφάνεια τῆς γῆς καὶ νὰ βαδίζωμε κατὰ τὸ κέντρο της 12 ὧρες κάθε μέρα, θὰ ἦταν ἀνάγκη νὰ βαδίζωμε 3 1)2 μῆνες γιὰ νὰ φτάσωμε ἐκεῖ· δηλαδὴ μόλις τὰ Χριστούγεννα θὰ φτάναμε στὸ κέντρο της!

3. Τὰ ὄρη δὲν ἀλλάζουν τὸ σχῆμα τῆς γῆς. Ἡ ἀκτῖνα τῆς γῆς εἶναι 6.366 χιλιόμετρα, τὸ ψηλότερο ὄρος τῆς γῆς δὲ φτάνει οὔτε τὰ 9 σωστὰ χιλιόμετρα, τὸ 9 χωρεῖ στὰ 6.366 χλμ. περισσότερο ἀπὸ 700 φορές· ἤτοι τὸ ὑψηλότερο ὄρος τῆς γῆς, δὲν εἶναι οὔτε τὸ 1)700 τῆς ἀκτίνας της.

Ἂν λοιπὸν θέλαμε νὰ παραστήσωμε σὲ μιὰ σφαῖρα τὸ ψη

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

λότερο ὅρος τῆς γῆς μὲ ὕψος ἑνὸς μονάχα ἑκατοστοῦ τοῦ μέτρου, θὰ ἔπρεπε νὰ δώσωμε στὴ σφαῖρα ἀκτῖνα 700 ἑκατοστά, δηλαδὴ 7 μέτρα καὶ διάμετρο 14 μέτρα. Χρειαζόμαστε δηλαδὴ σφαῖρα, ἡ ὁποία δὲ χωρεῖ στὴν αἴθουσα τοῦ σχολείου! καὶ τὸ ὅρος θὰ ἦταν μονάχα 1 ἑκατοστό!

4. Ἡ λιθόσφαιρα. Ἡ ἐπιφάνεια τῆς ξηρᾶς συνεχίζεται καὶ κάτω ἀπὸ τὴ θάλασσα, καὶ ἂν ἦταν δυνατὸ νὰ χαθῆ γιὰ μιὰ στιγμὴ τὸ νερὸ τῶν θαλασσῶν, ἡ σφαῖρα τῆς γῆς θὰ ἦταν ἀπ' ἄκρη σ' ἄκρη ξηρά. Ἀλλὰ τί εἶναι ἀπὸ κάτω ἀπὸ τὴν ἐπιφάνεια αὐτὴ τῆς ξηρᾶς καὶ τῶν θαλασσῶν;

Δὲν μπορέσαμε νὰ φτάσουμε μέσα στὰ σπλάχνα τῆς γῆς, γιὰ νὰ γνωρίσωμε ἀκριβῶς πῶς εἶναι τὸ ἐσωτερικὸ τῆς γῆς, ἀπὸ τί ὑλικὰ ἀποτελεῖται καὶ σὲ τί κατάσταση βρίσκονται τὰ ὑλικὰ αὐτά. Μόλα ταῦτα ἕνα εἶναι βέβαιο, πὼς στὸ ἐσωτερικὸ τῆς γῆς ὑπάρχει μεγάλη θερμότητα, ὅπου δὲν ἀντέχει τίποτα καὶ ὅλα ἐκεῖ, ἀπὸ τὴ θερμότητα αὐτή, εἶναι λυωμένα, ὅπως τὸ λυωμένο σίδερο στὸ καμίνι τῶν ἐργοστασίων.

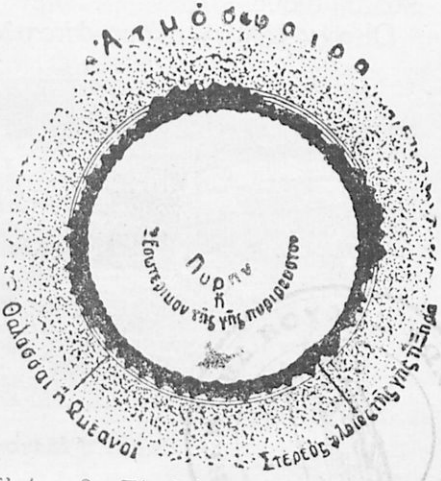

Εἰκόνα 2. Τὰ διάφορα μέρη, ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἀποτελεῖται ἡ σφαῖρα τῆς γῆς.

Τὸ ἐξωτερικὸ λοιπὸν μονάχα τῆς γῆς εἶναι στερεὸ καὶ κάνει τὶ στεριὲς καὶ τὸν πάτο τῶν θαλασσῶν· κάνει δηλαδὴ μιὰ φλούδα, ὅπως τὴ φλούδα τοῦ αὐγοῦ, ποὺ λέγεται στερεὰ φλούδα τῆς γῆς ἢ λιθόσφαιρα· τὸ πάχος τῆς λιθόσφαιρας δὲν τὸ γνωρίζομε ἀκριβῶς, ὑπολογίζεται ὅμως σὲ 50 χιλιόμετρα.

5. Πετρώματα. Γενικὰ τὸ ἔδαφος ἔχει στὴν ἐπιφάνεια ψιλὸ χῶμα ἀνακατωμένο σὲ πολλὰ μέρη μὲ ἄμμο καὶ μικρὰ χαλίκια. Στὸ ἔδαφος αὐτὸ βλαστάνουν τὰ φυτά. Ἀποκάτω ὅμως εἶναι ὁ σκληρὸς βράχος, τὸν συναντᾶμε παντοῦ, ἄμα σκάψωμε σὲ μεγαλύτερο βάθος, στὰ βουνὰ μάλιστα φαίνεται πολλὲς φορὲς ὁ βράχος ὁλόγυμνος. Βράχοι σκληροί, χῶμα

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

μαλακό, ἄμμος, χαλίκια, καὶ γενικὰ ὅλα τὰ ὑλικά, ποὺ κάνουν τὴ στερεὰ φλούδα τῆς γῆς, λέγονται π ε τ ρ ώ μ α τ α.

Ὑ δ α τ ο γ ε ν ῆ π ε τ ρ ώ μ α τ α. Τὰ πετρώματα δὲ γίνηκαν ὅλα ἀπὸ τὴν ἴδια ἀφορμή.

Μερικὰ ἀπ᾽αὐτὰ εὔκολα διακρίνομε ὅτι ἀποτελοῦνται ἀπὸ τρίμματα, ποὺ κατέφαγε τὸ νερὸ καὶ τὰ παράσυρε μὲ τὴν ὁρμή του καὶ τὰ μάζεψε κάπου. Μὲ τὸν καιρὸ τὰ τρίμματα αὐτά, ἀνακατωμένα πολλὲς φορὲς καὶ μὲ ἀπομεινάδια ἀπὸ φυτὰ καὶ ζῶα, ἑνώθηκαν μεταξύ τους, κολλήθηκαν, ἔπηξαν πάλι καὶ σκλήρηναν.

Οἱ ψαμμῖτες π.χ. ἀποτελοῦνται ἀπὸ κόκκους ἄμμου, δυνατὰ κολλημένους.

Οἱ σχιστόλιθοι ἀκόμα ἀποτελοῦνται ἀπὸ παλιὰ στρώματα

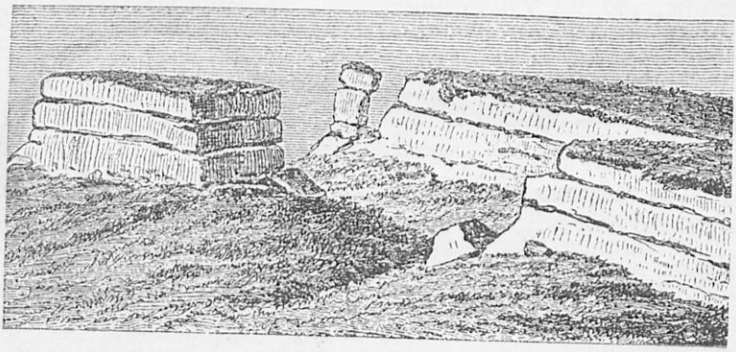

Εἰκόνα 3. Ὑδατογενῆ πετρώματα.

ἀργίλου, σκληρὰ καὶ τοποθετημένα σὲ ψιλὰ φύλλα. Οἱ πλάκες τῶν μαθητῶν εἶναι τέτοιοι σχιστόλιθοι.

Τὰ πετρώματα, ποὺ ἔγιναν ἀπὸ τὴν ἐνέργεια τοῦ νεροῦ, ὅπως οἱ ψαμμῖτες, οἱ σχιστόλιθοι, διάφοροι ἀσβεστόλιθοι κλπ., λέγονται ὑ δ α τ ο γ ε ν ῆ π ε τ ρ ώ μ α τ α. Τὰ βρίσκομε συνήθως σὲ πετρώματα παράλληλα τὸ ἕνα ἀπάνω στὸ ἄλλο (εἰκ. 3).

Π υ ρ ι γ ε ν ῆ π ε τ ρ ώ μ α τ α. Παντοῦ ὅπου ἔσκαψαν στὰ ὑδατογενῆ πετρώματα, παρατήρησαν ὅτι βαθύτερα ἀπὸ τὰ ὑδατογενῆ πετρώματα εἶναι ἄλλα διαφορετικὰ καὶ μὲ διάφορη μορφή. Αὐτὰ δὲν παρουσιάζουν στρώση, ὅπως τὰ ὑδατογενῆ, εἶναι ἄστρωτα· ἀποτελοῦν ὄγκους ἀκανόνιστους

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

(εἰκ. 4) καὶ μὲ διάφορο πάχος καὶ εἶναι συνήθως κρυσταλλικά, παρουσιάζουν δηλαδὴ μικρὰ ἢ μεγάλα κρύσταλλα. Ὁ γρανίτης καὶ ἄλλα πολλὰ πετρώματα εἶναι τέτοια. Τὰ πετρώματα αὐτὰ λέγονται πυριγενῆ.

6. Τὰ βαθιὰ τῆς γῆς. Στὸ ἐσωτερικό της ἡ γῆ εἶναι πολὺ ζεστότερη παρὰ στὴν ἐπιφάνεια, γιατί, ὅσο προχωροῦμε στὸ βάθος, παρατηροῦμε, πὼς ἡ θερμοκρασία ἀνεβαίνει 1 βαθμὸ γιὰ κάθε 35 μέτρα σχεδόν.

Ἔτσι σὲ βάθος 3500 μέτρα θὰ βρίσκεται θερμοκρασία 100 βαθμῶν, ἡ θερμοκρασία ἐκείνη δηλαδή, ποὺ σ᾽αὐτὴ βράζει τὸ νερό. Καταλαβαίνομε τώρα ποῦ βρίσκουν τὴ θερμότητα, ποὺ ἔχουν, τὰ νερὰ τῆς Αἰδηψοῦ, τῶν Θερμοπυλῶν, τῆς Κύθνου καὶ ὅλων τῶν θερμῶν πηγῶν. Ἀκόμη βαθύτερα ἀνάλογα θὰ βρίσκεται ἀκόμη μεγαλύτερη θερμότητα καὶ ἐπὶ τέλους σὲ πολὺ μεγάλο βάθος ἡ θερμότητα θὰ εἶναι τόση, ποὺ τίποτα νὰ μὴ μπορῆ ἐκεῖ νὰ μείνη στερεό. Ὅλα τὰ ὑλικὰ ἐκεῖ ἀναγκαστικὰ θὰ εἶναι λυωμένα ἀπὸ τὴ θερμότητα.

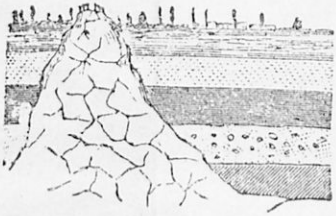

Εἰκόνα 4. Πυριγενὲς πέτρωμα μεταξὺ ὑδατογενῶν.

7. Μεταβολὲς στὴν ἐπιφάνεια τῆς γῆς. Ἡ σφαῖρα τῆς γῆς σιγὰ σιγὰ ὅλο καὶ κρυώνει. Ὅσο κρυώνει, τόσο λιγοστεύει στὸν ὄγκο. Κοιτάξετε ἕνα μῆλο ποὺ ξεραίνεται· στὴν ἀρχὴ εἶναι λεῖο, ἔπειτα μαραίνεται, μικραίνει καὶ σουφρώνει ὅλως διόλου. Τὸ ἴδιο γινόταν καὶ στὴ γῆ: ὅσο γινόταν μικρότερος ὁ ὄγκος της, ἡ ἐπιφάνειά της κατακάθιζε δῶ κι ἐκεῖ, ζάρωνε καὶ σούφρωνε. Τὰ νερὰ τῶν ὠκεανῶν τότε χύνονταν καὶ γέμιζαν τὰ μέρη τῆς γῆς, ποὺ μ᾽αὐτὸν τὸν τρόπο ἔκαναν μεγάλες γοῦβες. Σὲ πολλὲς χῶρες, τὰ ὑδατογενῆ πετρώματα, ποὺ εἶχαν στὴν ἀρχὴ ὁριζόντια διάστρωση, χρειάστηκε μ᾽ ὅλο τὸ πάχος καὶ τὴ σκληρότητά τους νὰ πάρουν πλάγια κλίση καὶ νὰ σουφρώσουν ὅλως διόλου, ἄλλα μέρη ἔπαθαν ὕψωση καὶ ἄλλα καθίζηση (εἰκ. 5) καὶ ἔτσι γίνηκαν τὰ ὄρη.

8. Σεισμοί. Καὶ σήμερα ἀκόμη ἡ ἐπιφάνεια τῆς γῆς δὲν εἶναι ὅλως διόλου ἥσυχη. Μερικὲς χῶρες παθαίνουν καθίζηση πάρα πολὺ ἀργά, ἐνῶ ἄλλες ὑψώνονται, κάποτε μάλιστα γίνονται δυνατὰ κουνήματα, ζωηροὶ τιναγμοί, αὐτοὶ εἶναι οἱ σεισμοί.

9. Ἡφαίστεια. Ἄλλοτε τὰ ἀναλυμένα πετρώματα, ποὺ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

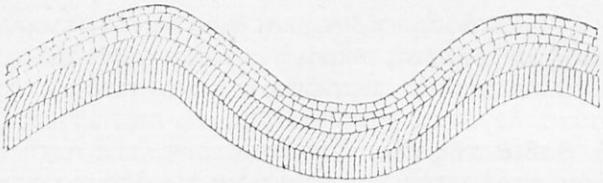

Εἰκόνα 5. Ἄλλα μέρη ἔπαθαν ἔξαρση καὶ ἄλλα καθίζηση.

προέρχονται ἀπὸ τὰ βαθιὰ τῆς γῆς, βρίσκουν ἔξοδο πρὸς τὴν ἐπιφάνεια σὲ ρεύματα πύρινα, ποὺ λέγονται λάβα. Ἡ λάβα, ἀπὸ τὶς διάφορες ἐκρήξεις τῶν ἡφαιστείων καὶ τὰ

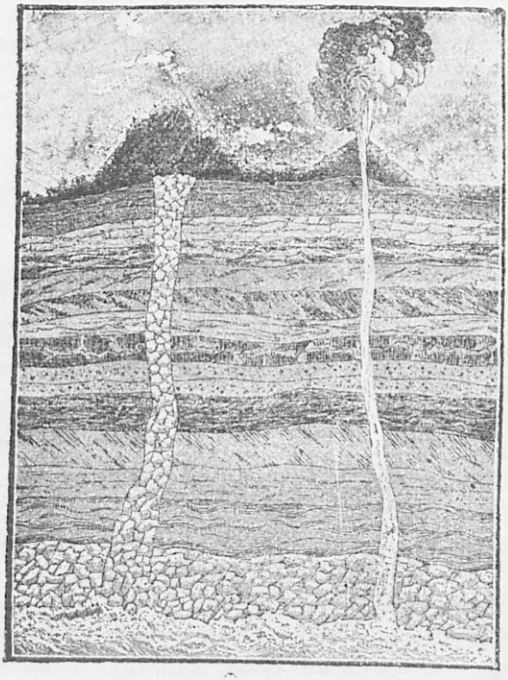

Εἰκόνα 6. Ἡφαίστεια.

ἄλλα ὑλικά, ποὺ βγαίνουν ἔξω μαζὶ μὲ αὐτή, κάνουν σωροὺς μεγάλους, καὶ σὲ σχῆμα κώνου, αὐτὰ εἶναι τὰ ἡφαίστεια (εἰκ. 6). Ὁ κρατῆρας εἶναι τρύπα, ποὺ ἀπ᾽αὐτὴ βγαίνει ἡ λάβα, κι ἔχει σχῆμα χωνιοῦ. Ὑπάρχουν ἡφαίστεια σβησμένα,

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ποὺ αἰῶνες τώρα δὲν ἔπαθαν ἔκρηξη, καὶ ἄλλα ποὺ κάνουν ἐκρήξεις ἀπὸ καιρὸ σὲ καιρό, καὶ λέγονται ἐνεργά.

Ἐκτὸς ἀπὸ τὴ λάβα καὶ τὰ ἀέρια, ἀπὸ τὰ βαθιὰ τῆς γῆς ἀναβλύζουν καὶ πηγὲς μὲ ζεστὰ νερά, ποὺ βρίσκονται σὲ ὅλες τὶς χῶρες. Οἱ πίδακες ἀπὸ ζεστὸ νερό, ποὺ πετάγονται ἀρκετὰ ὑψηλὰ λέγονται θερμοπίδακες (γκέϋζερ Ἰσλανδίας).

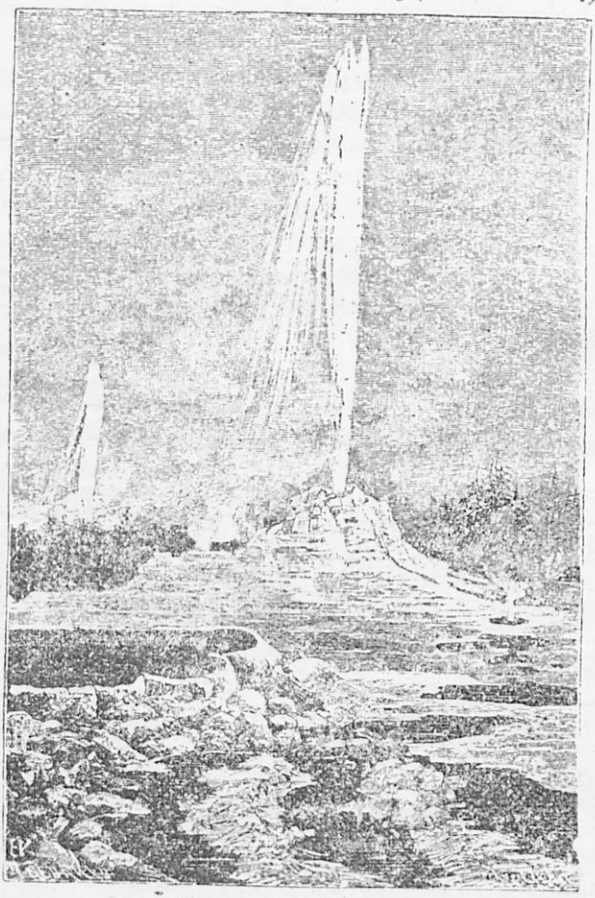

Εἰκόνα 7. Γκέϋζερ.

10. Οἱ ἄνεμοι. Ἡ ἐπιφάνεια τῆς γῆς δὲν παθαίνει μονάχα τὶς μεταβολές, ποὺ γίνονται ἀπὸ τοὺς σεισμοὺς καὶ τὰ ἡφαίστεια, παθαίνει μεταβολὲς καὶ ἀπὸ τοὺς ἀνέμους καὶ ἀπὸ τὰ νερά.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Οἱ ἄνεμοι δὲν μποροῦν νὰ ἀλλάξουν τὸν τόπο, ὅταν εἶναι σκεπασμένος μὲ φυτά· στοὺς ξεροὺς ὅμως τόπους, ὅπου τὰ φυτὰ εἶναι σπάνια, καὶ στὶς ἔρημες σηκώνουν τὰ χώματα, τὴ σκόνη τῶν βράχων, τὸν ἄμμο καὶ αὐτὰ ἀκόμα τὰ μικρὰ χαλίκια καὶ τὰ μεταφέρνουν σὲ μεγάλες ἀποστάσεις. Ὕστερα τὰ ἀφήνουν καὶ φτιάνουν ἐκεῖ λόφους ἀπὸ ἄμμο, ποὺ λέγονται θ ί ν ε ς· κάποτε σκεπάζουν τὸν τόπο σὲ μεγάλη ἀπόσταση μὲ πυκνὰ στρώματα σκόνη.

11. Οἱ παγετῶνες. Οἱ παγετῶνες κάνουν καὶ αὐτοὶ κάποια ἐργασία, τρίβουν καὶ ἰσιώνουν τὰ πετρώματα, ποὺ περνοῦν κι ἀκόμα μεταφέρουν μεγάλους λίθους καὶ ἄλλα ἀπομεινάρια καὶ κάνουν μ'αὐτὰ μεγάλους σωρούς.

12. Τὰ νερά. Μεγαλύτερη ὅμως ἐνέργεια ἔχουν τὰ νερά, ποὺ τρέχουν. Τὰ ἀμέτρητα ρυάκια, ποὺ γίνονται ὕστερα ἀπὸ

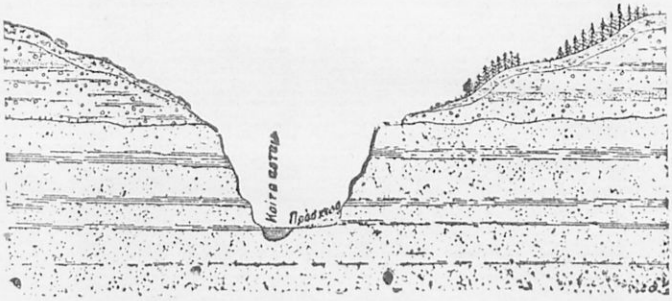

Εἰκόνα 8. Διάβρωση.

τὴ βροχή, ἐνῶ κατεβαίνουν τὶς πλευρὲς τῶν λόφων καὶ τῶν βουνῶν, καὶ τὰ ξεροπόταμα καὶ οἱ ποταμοί, ξεπλένουν τὴν ἐπιφάνεια τῆς ξηρᾶς, σκάβουν τὸ ἔδαφος, παρασέρνουν τὸ χῶμα, αὐλακώνουν τοὺς βράχους, τοὺς σαπίζουν καὶ τοὺς τρίβουν σὲ κομμάτια καὶ ἀνοίγουν δρόμο ἀνάμεσα στὰ βουνά. Μ'αὐτὸ τὸν τρόπο γίνονται πολλὲς κοιλάδες, χαράδρες καὶ ἄμετρες ρεματιές, ποὺ ἀκολουθοῦν τὰ νερά.

Λέγομε δ ι ά β ρ ω σ η τὴ δουλειά, ποὺ κάνουν τὰ νερά, ποὺ τρέχοντας κατατρώγουν τὴ γῆ καὶ τοὺς βράχους.

Μεγάλες ποσότητες λιθάρια παρασέρνονται μ'αὐτὸν τὸν τρόπο ἀπὸ τὸ γρήγορο ρεῦμα τοῦ νεροῦ. Ὅταν ὅμως τὸ ρεῦμα αὐτὸ λιγοστέψη τὴν ὁρμή του, οἱ πέτρες σταματοῦν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

στὸ δρόμο, ὕστερα τὰ χαλίκια καὶ ἡ χοντρὴ ἄμμο, ἡ ψιλὴ ἄμμο καὶ τὸ πολὺ ψιλὸ χῶμα μένουν ἀπὸ πάνω κατὰ τὶς πλημμύρες καὶ κάνουν τὶς πεδιάδες καὶ τὰ δέλτα τῶν ποταμῶν. Τὰ στρώματα ἑνὸς τόπου, ποὺ μ'αὐτὸν τὸν τρόπο γίνονται, λέγονται προσχώσεις καὶ κατέχουν πολλὲς φορὲς μεγάλες ἐκτάσεις.

Ἡ θάλασσα ἐνεργεῖ στὶς ὄχθες μὲ τὴν παλίρροια καὶ μὲ τὰ κύματα. Τὰ κύματα χτυποῦν μὲ δύναμη τὶς ἀκτὲς καὶ τὶς κατατρώγουν, κι ἔπειτα πηγαίνουν νὰ ἀποθέσουν ἀλλοῦ τὰ χαλίκια καὶ τὴν ἄμμο, ποὺ μ'αὐτὰ εἶναι φορτωμένα.

Μὲ τὸν τρόπο αὐτὸν ἡ ἐπιφάνεια τῆς γῆς ἀλλάζει ἀργὰ ὄψη. Μὲ τὴν ἐργασία τοῦ νεροῦ καὶ τοῦ ἀέρα τὰ ψηλότερα μέρη τῆς γῆς σιγὰ σιγὰ χαμηλώνουν, οἱ κόλποι καὶ οἱ λίμνες γεμίζουν καὶ γίνονται πεδιάδες.

13. Ὄρη, ὀροπέδια καὶ πεδιάδες. Ἐκεῖ ὅπου τὰ στρώματα τῆς γῆς ἐσούφρωσαν πολὺ καὶ γίνηκαν ὑψώματα καὶ καθιζήσεις, ἡ χώρα εἶναι ὀρεινή, ἐνῶ στὰ μέρη, ὅπου τὰ στρώματα ἔμειναν ὁριζόντια, εἶναι πεδιάδες καὶ ὀροπέδια.

Ἔπειτα τὰ νερά, ποὺ τρέχουν, κατώρθωσαν μὲ τὸν καιρὸ νὰ καταστρέψουν ὑψηλὲς βουνοσειρὲς καὶ μὲ τὸ ὑλικό τους, ποὺ ἔφεραν, νὰ κάμουν πεδιάδες.

Τὰ ὄρη ἔχουν μεγάλη ποικιλία στὸ ψήλωμα καὶ στὴ μορφή. Οἱ κατωφέρειές τους μποροῦν νὰ εἶναι μεγάλες ἢ μικρές, καὶ οἱ κοιλάδες, ποὺ χωρίζουν τὶς κορυφές τους στενὲς καὶ βαθιὲς ἢ ἀντίθετα πλατιὲς καὶ ἄβαθες. Τὰ ὄρη εἶναι ἢ σὲ σειρὲς μακριές, ὅπως εἶναι ὁ Ταΰγετος, ἢ σὲ συστάδες (ὄγκους), ποὺ συνήθως δὲν ἔχουν πολὺ ὕψος, τὸ μάκρος τους καὶ τὸ πλάτος εἶναι σχεδὸν ἴσα καὶ δὲν ἔχουν ὡρισμένη κορυφογραμμή.

Μερικὰ μέρη στὸ ἐσωτερικὸ τῆς ξηρᾶς εἶναι χαμηλότερα καὶ ἀπ'αὐτὴ τὴν ἐπιφάνεια τῆς θάλασσας. Ἡ Κασπία θάλασσα βρίσκεται 26 μ. κι ἡ Νεκρὴ θάλασσα 394 μέτρα χαμηλότερα ἀπὸ τὴν ἐπιφάνεια τῆς θάλασσας.

ΚΙΝΗΣΕΙΣ ΤΗΣ ΓΗΣ

1. Περιστροφικὴ κίνηση. Λέγομε ὅτι ἕνα σῶμα ἔχει περιστροφικὴ κίνηση, ὅταν γυρίζη γύρω στὸν ἑαυτό του· ὅπως π.χ. ἡ πέτρα τοῦ μύλου. Ἡ γῆ ἔχει κίνηση περιστροφικὴ ἀπὸ δυτικὰ κατὰ τὰ ἀνατολικά, ποὺ γίνεται σὲ 24 ὧρες.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ἐπειδὴ τὴν κίνηση αὐτὴ δὲν τὴν καταλαβαίνομε, μᾶς φαίνεται, πὼς κινοῦνται ὁ ἥλιος καὶ τὰ ἄστρα ἀντίθετα, δηλαδὴ ἀπὸ τὴν ἀνατολὴ πρὸς τὴ δύση. Λέγομε «ὁ ἥλιος ἀνατέλλει, ὁ ἥλιος ἀνεβαίνει στὸν οὐρανό, ὁ ἥλιος βασιλεύει». Ὅλα αὐτὰ εἶναι ἁπλῶς φαινομενικά. Στὴν πραγματικότητα μονάχα ἡ γῆ γυρίζει. Τὸ ἴδιο, ὅταν ταξιδεύωμε μὲ σιδηρόδρομο, αὐτοκίνητο, ἀτμόπλοιο, μᾶς φαίνεται πὼς εἴμαστε ἀκούνητοι καὶ πὼς τὰ δέντρα, τὰ σπίτια καὶ τὰ βουνὰ φεύγουν ἀντίθετα.

2. Οἱ μέρες καὶ οἱ νύχτες. Ἀφοῦ ἡ γῆ εἶναι σφαῖρα καὶ σκοτεινή, οἱ ἀκτῖνες τοῦ ἥλιου φωτίζουν μονάχα τὸ μισὸ τῆς ἐπιφανείας της. Τὸ φωτιζόμενο ὅμως μέρος ἀλλάζει ἀπὸ τὴν πε-

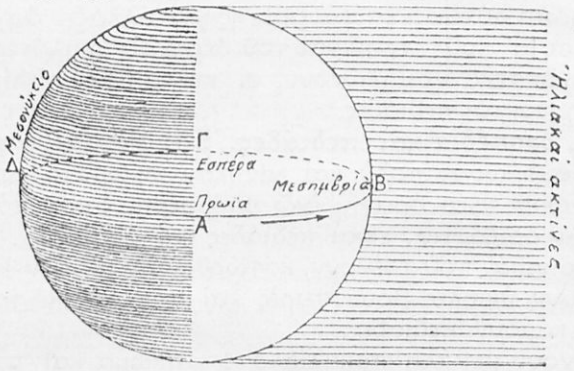

Εἰκόνα 9.

ριστροφικὴ κίνηση. Μ' αὐτὸν τὸν τρόπο οἱ διάφορες χῶρες περνοῦν μπροστὰ στὸ φῶς τοῦ ἥλιου ἡ μία ὕστερα ἀπὸ τὴν ἄλλη καὶ τότε ἔχουν ἡμέρα. Ὕστερα φτάνουν στὸ μέρος τὸ ἀντίθετο κατὰ τὸν ἥλιο, καὶ τότε βρίσκονται στὸ σκοτάδι, ἔχουν δηλαδὴ νύχτα.

Ὅταν ἕνας τόπος ἀπὸ τὴν περιστροφικὴ κίνηση τῆς γῆς φτάνη στὸ Α, στὴν ἄκρη τοῦ φωτεινοῦ μέρους (εἰκ. 9), γιὰ τὸν τόπο αὐτὸν τότε εἶναι πρωί. Ἂν ἐξακολουθήση τὴν κίνησή του ἀπὸ δυτικὰ πρὸς τὰ ἀνατολικά, φτάνει ὕστερα ἀπὸ λίγες ὧρες στὸ Β, στὸ μέσο τῆς φωτιζομένης ἐπιφάνειας καὶ ἀντίκρυ στὸν ἥλιο, τότε ἔχει μεσημέρι. Ὅταν φτάση στὸ Γ, πρόκειται νὰ μπῆ στὸν ἥσκιο, τότε ἔχει βράδυ. Στὸ Δ, ἀκριβῶς στὸ μέσο τοῦ σκοτεινοῦ μέρους, ἔχει μεσάνυχτα. Μ' αὐ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τὸν τὸν τρόπο οἱ ὧρες τῆς ἡμέρας καὶ τῆς νύχτας ἔρχονται ἡ μιὰ ὕστερα ἀπὸ τὴν ἄλλη.

3. Κίνηση μεταθέσεως. Ἕνα σῶμα μπορεῖ νὰ ἔχη πολλὲς κινήσεις μαζί. Ἕνα τόπι π.χ, ὅταν τὸ ρίξωμε στὸν ἀέρα, γυρίζει γύρω στὸν ἑαυτό του καὶ τὴν ἴδια ὥρα τρέχει πρὸς τὰ ἐμπρός. Ἔτσι καὶ ἡ γῆ δὲν ἔχει μονάχα περιστροφικὴ κίνηση, ἀλλὰ καὶ ἀλλάζει τόπο στὸ ἄπειρο, περπατώντας γύρω στὸν ἥλιο. Ἡ δεύτερη αὐτὴ κίνηση λέγεται κίνηση μεταθέσεως ἢ περιφορὰ τῆς γῆς· καὶ γίνεται σ'ἕνα χρόνο, ἤτοι 365 μέρες καὶ 6 ὧρες. Ἡ καμπύλη γραμμή, ποὺ περπατεῖ ἡ γῆ, ὅταν κινεῖται ἔτσι, λέγεται τροχιὰ τῆς γῆς. Δὲν εἶναι σωστὸς κύκλος, δὲ διαφέρει ὅμως πολὺ ἀπὸ τὸν κύκλο.

4. Ἐποχὲς τοῦ χρόνου. Μέσα σ'ἕνα χρόνο ἡ θερμοκρασία ἑνὸς τόπου ἀλλάζει ἀνάλογα μὲ τὴν ἐποχή. Τὸ καλοκαίρι ἡ ζέστη εἶναι μεγάλη καὶ τὰ φυτὰ βρίσκονται στὴ μεγαλύτερή τους ἀνάπτυξη, τὸ χειμῶνα ἀπ'ἐναντίας ἡ φύση εἶναι νεκρή, καὶ ὁ τόπος δὲ βγάνει τίποτα. Οἱ μεταβολὲς αὐτὲς ἐξηγοῦνται εὔκολα· ἐνῶ γυρίζει γύρω γύρω στὸν ἥλιο ἡ γῆ ἔχει θέση γυρτή. Ὁ ἄξονάς της δὲν εἶναι οὔτε ὁριζόντιος, ὅπως ὁ ἄξονας τοῦ ἀνεμοδείχτη, ἀλλ'εἶναι γυρτὸς σὲ γωνία 23ο μοιρῶν (εἰκ.10). Κατὰ συνέπεια ἡ γῆ παρουσιάζεται μὲ διάφορο τρόπον στὸν ἥλιο, ἀνάλογα μὲ τὸ σημεῖο, ὅπου βρίσκεται στὸ δρόμο της. Καὶ ἄλλοτε ὁ βόρειος πόλος εἶναι γυρισμένος κατὰ τὸν ἥλιο, καὶ ἄλλοτε ὁ νότιος. Ἀπ'αὐτὸ γίνονται οἱ μεταβολὲς τῆς θερμοκρασίας.

Τὰ ἡλιοστάσια ἤ, ὅπως ἔλεγαν οἱ ἀρχαῖοι, αἱ «ἡλίου τροπαὶ» καὶ οἱ ἰσημερίες χωρίζουν τὸ χρόνο σὲ τέσσερεις περίοδες, ποὺ λέγονται ἐποχὲς τοῦ χρόνου, τὶς ξαίρουμε ὅλοι.

Ὁ χειμῶνας διαρκεῖ ἀπὸ τὴν 22 Δεκεμβρίου ὡς τὴν 21 Μαρτίου.

Ἡ ἄνοιξη ἀπὸ τὴν 22 Μαρτίου ὡς τὴν 21 Ἰουνίου.

Τὸ καλοκαίρι ἀπὸ τὴν 22 Ἰουνίου ὡς τὴν 21 Σεπτεμβρίου, καὶ

Τὸ φθινόπωρο ἀπὸ τὴν 22 Σεπτεμβρίου ὡς τὴν 21 Δεκεμβρίου.

5. Τροπικοὶ καὶ πολικοὶ κύκλοι. Ἐπειδὴ δὲν καταλαβαίνομε τὴν κίνηση τῆς γῆς γύρω στὸν ἥλιο, νομίζομε πὼς ὁ ἥλιος μέσα στὸ χρόνο ἀλλάζει θέση στὸν οὐρανό. Τὸ χειμῶνα, ὅταν ὁ ἥλιος κατὰ τὸ μεσημέρι μᾶς φαίνεται τόσο χαμηλά, τόσο κοντὰ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

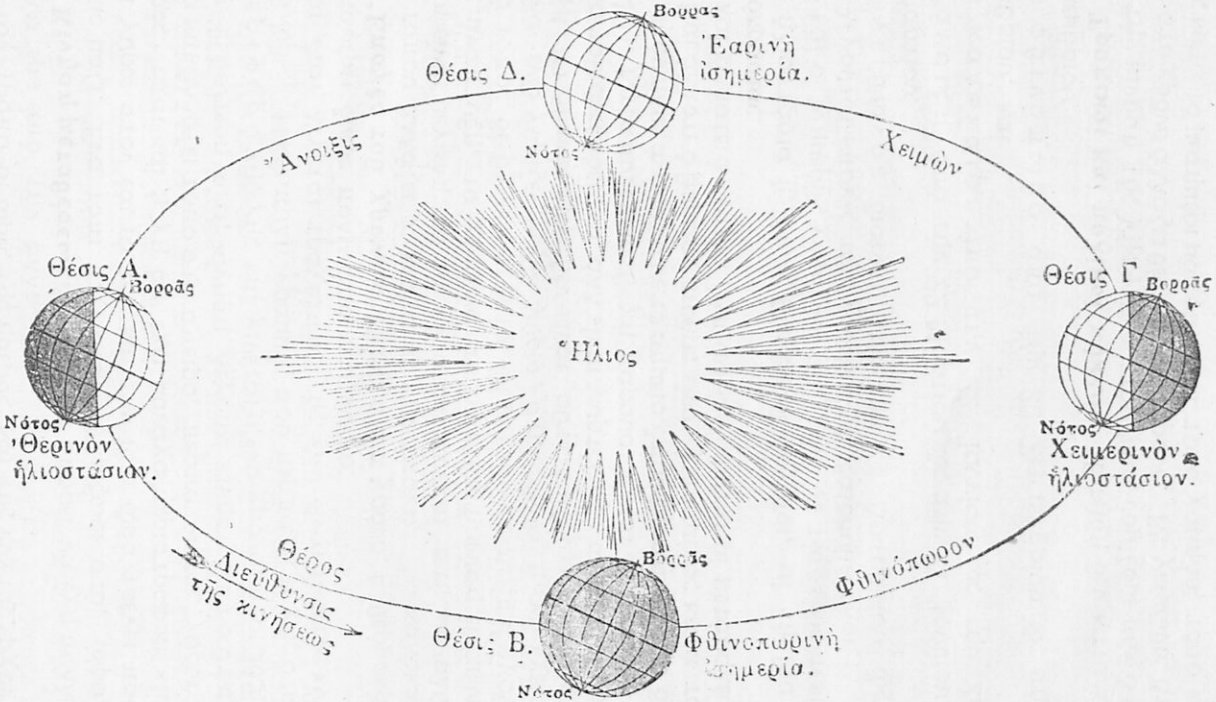

Εἰκόνα 10. Ἐξήγηση τῶν ὡρῶν τοῦ ἔτους.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

στὸ νότιον ὁρίζοντα, οἱ ἀκτῖνες του φτάνουν σ'ἐμᾶς πολὺ λοξὰ καὶ μᾶς δίνουν λίγη μονάχα θερμότητα, ἀλλὰ λίγο λίγο ὅσο ὁ χειμῶνας προχωρεῖ καὶ κατὰ τὴν ἄνοιξη φαίνεται πὼς ὑψώνεται στὸν οὐρανό, οἱ μέρες τότε μεγαλώνουν καὶ οἱ νύχτες γίνονται μικρότερες.

Ἡ 21 Ἰουνίου εἶναι ἡ μεγαλύτερη μέρα στὸ βόρειο ἡμισφαίριο. Στὴν Ἑλλάδα ὁ ἥλιος μᾶς φωτίζει τότε 15 ὧρες, χωρὶς νὰ λογαριάσωμε τὴν αὐγὴ καὶ τὸ σούρουπο. Βορειότερα ἡ ἡμέρα εἶναι ἀκόμα μεγαλύτερη καὶ μάλιστα ἀπὸ τὸν παράλληλο τοῦ λεγομένου βορείου πολικοῦ κύκλου καὶ πέρα, ὁ ἥλιος δὲ βασιλεύει καθόλου καὶ ἡ μέρα διαρκεῖ 24 ὧρες. Ὁ βόρειος πολικὸς κύκλος βρίσκεται σὲ ἀπόσταση 23° 1)2 ἀπὸ τὸ βόρειο πόλο ἤτοι 66° 1)2 ἀπὸ τὸν ἰσημερινό.

Τὸ καλοκαίρι καὶ τὸ φθινόπωρο ὁ ἥλιος φαίνεται πὼς μέρα μὲ τὴν ἡμέρα χαμηλώνει κατὰ τὰ νότια στὸν οὐρανό. Τὴν 22 Δεκεμβρίου, ποὺ τότε ἔχομε τὴ χειμερινὴ τροπή, τὸν βλέπομε στὸ χαμηλότερό του σημεῖο. Ἀλλ' ἂν οἱ μέρες εἶναι τότε μικρὲς σ'ἐμᾶς, εἶναι μεγάλες στὸ νότιο ἡμισφαίριο, ἐκεῖ τότε θερίζουν, ἐνῶ σ'ἐμᾶς τὸ χιόνι σκεπάζει τὸν τόπο.

Εἰκόνα 11

6. Τὸ ἡμερολόγιο. Γενικὰ μὲ τὸ ὄνομα αὐτὸ ἐννοοῦμε τὸν τρόπο, ποὺ μετροῦμε τὸ χρόνο, ποὺ περνάει.

Ὁ χρόνος μετριέται μὲ μέρες, μῆνες καὶ χρόνια. Οἱ μονάδες αὐτὲς λέγονται φυσικὲς μονάδες χρόνου καὶ ἔχουν σχέση μὲ τὶς κινήσεις τῆς γῆς καὶ τοῦ φεγγαριοῦ.

Ἡ μέρα (μερόνυχτο) εἶναι τὸ χρονικὸ διάστημα, ποὺ χρειάζεται ἡ γῆ γιὰ μιὰ σωστὴ περιστροφὴ γύρω στὸν ἄξονά της, ποὺ χωρίζεται πάλι σὲ 24 ὧρες. Καὶ πάλι ἡ ὥρα χωρίζεται σὲ 60' καὶ κάθε 1' σὲ 60''.

Μῆνας εἶναι τὸ χρονικὸ διάστημα, ποὺ χρειάζεται ἡ σελήνη, γιὰ νὰ μᾶς δείξη τὴν ἴδια φάση.

Χρόνος εἶναι τὸ χρονικὸ διάστημα, ποὺ χρειάζεται ἡ γῆ, γιὰ νὰ κάμη ἕνα σωστὸ γύρο γύρω στὸν ἥλιο.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ἡ γῆ, γιὰ νὰ κάμη ἕνα γύρο της γύρω στὸν ἥλιο, χρειά-
ται 365 ἡμ., 5 ὧρες, 48′ καὶ 47″.

Μὲ ἄλλες λέξεις ὁ χρόνος ἀποτελεῖται ἀπὸ 365 1)4 σχ-
δὸν ἡμέρες. Δὲν ἔχει ἀκέραιο ἀριθμὸ ἀπὸ ἡμέρες.

Ὁ Ἰούλιος Καῖσαρ, μὲ τὴ συμβουλὴ τοῦ Ἕλληνα ἀστρ-
νόμου Σωσιγένη, διάταξε νὰ μετροῦν 3 χρόνια ἀπὸ 365 ἡμ-
ρες καὶ ὕστερα τὸ τέταρτο χρόνο νὰ τὸν λογαριάζουν μὲ 36
μέρες, καὶ λέγεται δίσεχτος. Τὸ ἡμερολόγιο ὠνομάστηκε Ἰου-
λιανὸ ἀπὸ τὸν Ἰούλιο Καίσαρα.

Τὸ ἰουλιανὸ ἡμερολόγιο ἔχει δίσεχτα, ὅσα χρόνια διαιροῦν-
ται ἀκριβῶς μὲ τὸ 4· π.χ. τὰ χρόνια 1920, 1924, 1928
1932, 1936 κλπ. εἶναι δίσεχτα.

Τὸ ἰουλιανὸ ἡμερολόγιο λογαριάζει τὸ χρόνο 365 1)4 ἡμέ-
ρες, ἤτοι 365 ἡμέρες καὶ 6 ὧρες. Ἀλλὰ καθὼς εἴδαμε, ἡσω-
στὴ διάρκεια τοῦ χρόνου εἶναι 365 ἡμ., 5 ὧρες, 48′ καὶ 47′
Ὑπάρχει μεταξὺ τοῦ ἰουλιανοῦ χρόνου καὶ τοῦ πραγματικοῦ
διαφορὰ 11′ σχεδόν, ἤτοι ὁ ἰουλιανὸς χρόνος εἶναι μεγα-
λύτερος ἀπὸ τὸν πραγματικὸ καὶ κλέβει κάθε χρόνο 11′ ἀπὸ
τὸ νέο χρόνο καὶ σὲ 130 χρόνια κλέβει μιὰ μέρα.

Γρηγοριανὸ ἡμερολόγιο. Τὸ λάθος αὐτὸ διώρθωσε ὁ πά-
πας Γρηγόριος ὁ 13ος στὰ 1582, κι ὥρισε τὰ δίσεχτα χρόνια
ἔτσι, ποὺ νὰ μὴ γίνεται τὸ λάθος τῆς 1 ἡμέρας κάθε 130
χρόνια, ἀλλὰ σὲ κάθε 4000 χρόνια σχεδόν.

Τὸ ἔτσι διωρθωμένο καὶ τελειότερο ἡμερολόγιο ἀκολουθοῦν
τώρα οἱ χριστιανικοὶ λαοί.

Ἀλλὰ ἄλλοι λαοὶ μετροῦν τὸ χρόνο μ᾽ ἄλλον τρόπο.

Ο ΟΥΡΑΝΟΣ ΜΕ ΤΑ ΑΣΤΡΑ ΤΟΥ

1. Τὸ σύμπαν. Ἡ γῆ, ποὺ φαίνεται σ᾽ ἐμᾶς τόσο ἀπέραντη,
εἶναι ἕνα ἁπλὸ σημεῖο στὸ ἄπειρο σύμπαν, ὅπου βρίσκονται
ἄπειρα ἄστρα, ποὺ ἕνα ἀπὸ αὐτὰ εἶναι καὶ ἡ γῆ μας. Ἀπὸ
τὰ ἄστρα αὐτὰ διακρίνομε τοὺς ἀπλανεῖς, τοὺς πλανῆτες,
τοὺς δορυφόρους καὶ τοὺς κομῆτες.

2. Οἱ ἀπλανεῖς ἀστέρες φαίνονται σ᾽ ἐμᾶς σὰ μικρὰ σπι-
θηρίζοντα σημεῖα, ποὺ κρατοῦν τὴν ἴδια πάντα θέση μεταξύ
τους. Στὴν πραγματικότητα κινοῦνται, ἀλλ᾽ ἐπειδὴ ἡ ἀ-
πόστασή τους ἀπὸ ἐμᾶς εἶναι τεραστία, δὲ διακρίνομε τοῦ-
το καὶ μᾶς φαίνονται ἀκούνητοι. Αὐτοὺς ὅπου βλέπουμε μὲ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τὸ μάτι εἶναι οἱ λιγώτεροι, μὲ τὸ τηλεσκόπιο ὅμως διακρίνομε ἑκατομμύρια.

3. Ὁ ἥλιος εἶναι ἀστέρας 1.300.000 φορὲς μεγαλύτερος

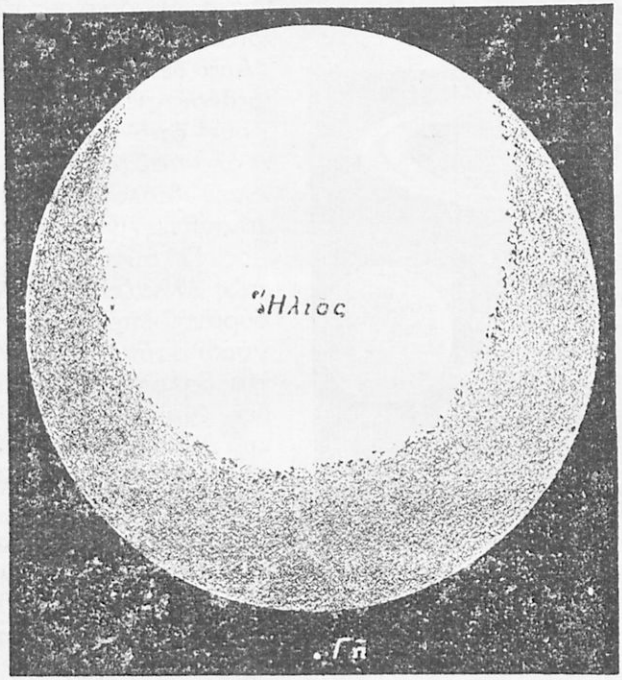

Εἰκόνα 12. Συγκριτικὸ μέγεθος γῆς καὶ ἥλιου.

ἀπὸ τὴ γῆ (εἰκ. 12). (1) Ἡ πελώρια αὐτὴ σφαῖρα γυρίζει γύρω στὸν ἑαυτόν της καὶ συγχρόνως τρέχει στὸ διάστημα.

1. Γιὰ νὰ καταλάβωμε καλύτερα τὴ διαφορὰ τοῦ ἥλιου ἀπὸ τὴ γῆ, κάνομε τὴ σύγκριση αὐτή.

Λογαριάζομε ὅτι	1	ὀκὰ σιτάρι ἔχει		10,000	σπειριὰ
	10	ὀκάδες θὰ ἔχουν		100,000	»
	100	»	» »	1,000,000	»
	130	»	» »	1,300,000	»

Ἂν λοιπὸν κάμωμε ἕνα σωρὸ 130 ὀκάδες σιταριοῦ καὶ ἀπὸ τὸ σωρὸ αὐτὸν βγάλωμε ἕνα σιταρόσπειρο, θὰ καταλάβωμε τί τεράστια διαφορὰ ὑπάρχει μεταξὺ ἥλιου καὶ γῆς, γιατὶ ὁ σωρὸς τῶν 130 ὀκάδων σιταριοῦ ἀντιπροσωπεύει τὸν ἥλιο καὶ τὸ ἕνα σιταρόσπειρο τὴ γῆ.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ἡ ἐπιφάνειά της ἀποτελεῖται ἀπὸ ὑλικὰ λυωμένα καὶ σκεπάζεται γύρω ἀπὸ στρῶμα ἀπὸ ἀέρια, ἀναμμένα καὶ φωτεινά.

4. Οἱ πλανῆτες. Λέγονται πλανῆτες οἱ ἀστέρες ποὺ γυρίζουν γύρω στὸν ἥλιο. Ἄμα δὲν τοὺς προσέξωμε, φαίνονται πῶς δὲ διαφέρουν ἀπὸ τοὺς ἀπλανεῖς, μ' ὅλα ταῦτα εἶναι σώματα ὅλως διόλου διάφορα. Οἱ πλανῆτες εἶναι πολὺ κοντά μας. Γι' αὐτὸ μᾶς φαίνεται πῶς ἀλλάζουν θέση στὸν οὐρανό, ἐπειδὴ κινοῦνται γύρω στὸν ἥλιο, πλανῶνται δηλαδή. Οἱ πλανῆτες δὲν ἔχουν δικό τους φῶς κι ἂν λάμπουν, τοῦτο γίνεται, γιατὶ φωτίζονται ἀπὸ τὸν ἥλιο.

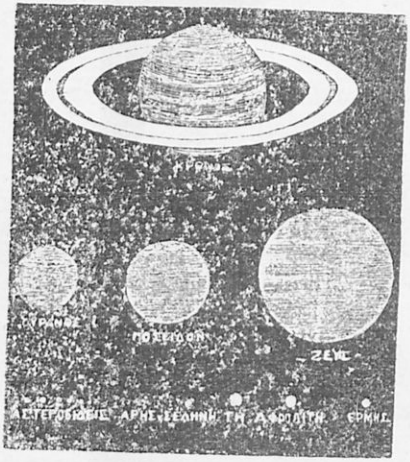

Εἰκόνα 13. Σχετικὰ μεγέθη τῶν πλανητῶν.

Καὶ ἡ γῆ εἶναι πλανήτης, κι ἀπέχει ἀπὸ τὸν ἥλιο 150 ἑκατομμύρια χιλιόμετρα (1). Οἱ κύριοι πλανῆτες, ποὺ γυρίζουν γύρω στὸν ἥλιο μαζὶ μὲ τὴ γῆ, εἶναι ὀχτώ. Καὶ εἶναι μὲ τὴ σειρὰ τῆς ἀποστάσεως ἀπὸ τὸν ἥλιο αὐτοί: Ἑρμῆς, Ἀφροδίτη, Γῆ, Ἄρης, Ζεύς, Κρόνος, Οὐρανὸς καὶ Ποσειδῶνας (εἰκ. 13). (2)

---

1. Ἕνα ἀεροπλάνο μὲ ταχύτητα 120 χιλιόμετρα τὴν ὥρα, ἂν ταξιδεύη νύχτα μέρα χωρὶς νὰ σταματήση καθόλου, θὰ χρειαστῆ 142 χρόνια καὶ 253 ἡμέρες, γιὰ νὰ πάη ἀπὸ τὴν γῆ στὸν ἥλιο.
Ἕνας σιδηρόδρομος ταξιδεύοντας μὲ ταχύτητα 30 χιλιόμετρα νύχτα μέρα, θὰ χρειαστῆ 570 χρόνια καὶ 285 ἡμέρες.
Ἕνας ἄνθρωπος πεζὸς περπατώντας πέντε χιλιόμετρα τὴν ὥρα, θὰ χρειαστῆ 3425 χρόνια! δηλ. ἂν ξεκινοῦσε ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τῆς γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ, θὰ εἶχε περπατήσει τώρα τὸ μισὸ καὶ κάτι τοῦ δρόμου του, χωρὶς νὰ σταματήση ἀπὸ τότε νὰ βαδίζη νύχτα καὶ μέρα.

2. Στὸ Πλατὺ διάστημα ἀναμεταξὺ τοῦ Ἄρη καὶ τοῦ Δία κυκλοφοροῦν περισσότερο ἀπὸ 1000 μικροὶ πλανῆτες, ποὺ μερικοὶ ἀπὸ αὐτοὺς

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

5. Οἱ δορυφόροι. Πολλοὶ ἀπὸ τοὺς πλανῆτες συνοδεύονται ἀπὸ δορυφόρους, δηλαδὴ ἀστέρες, ποὺ γυρίζουνε γύρω στοὺς πλανῆτες τους.

Ἡ Γῆ ἔχει ἕνα δορυφόρο, τὴ Σελήνη, 49 φορὲς μικρότερη ἀπ' αὐτὴ (εἰκ. 14). Ἡ Σελήνη παίρνει τὸ φῶς ἀπ' τὸν Ἥλιο. Μὲ τὸ τηλεσκόπιο ξεχωρίζομε στὴν ἐπιφάνεια της ὄρη ψηλά, ὅπως τὰ ὄρη τῆς Γῆς.

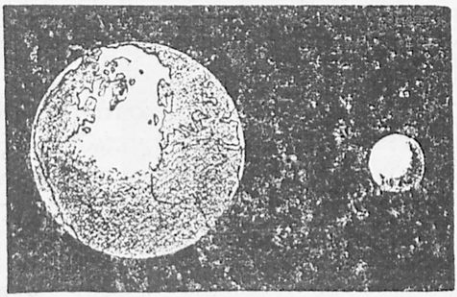

Εἰκ. 14. Σχετικὰ μεγέθη Γῆς καὶ Σελήνης.

6. Φάσεις τῆς Σελήνης. Ἡ Σελήνη γυρίζει γύρω στὴ Γῆ σ'ἕνα σχεδὸν μῆνα. Στὸ χρονικὸ αὐτὸ διάστημα παρουσιάζεται σ'ἐμᾶς

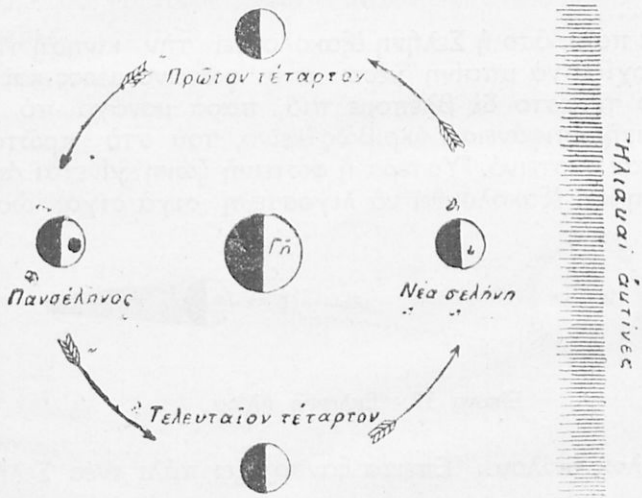

Εἰκόνα 15. Οἱ φάσεις τῆς Σελήνης.

μὲ διάφορες μορφές, ποὺ τὶς λέγομε φάσεις τῆς Σελήνη. Κατὰ τὴ νέα Σελήνη (νουμηνία) πρὸς ἐμᾶς εἶναι γυρισμένο τὸ σκο-

εἶναι μικρότεροι ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα. Ἐπίσης μεταξὺ Γῆς καὶ Ἄρη ὑπάρχει ἕνας μικρὸς πλανήτης, ὁ Ἔρωτας.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τεινὸ μέρος της καὶ γι'αὐτὸ δὲν τὴ βλέπομε (εἰκ. 15). Ὕστερα, ὅσο ἡ Σελήνη προχωρεῖ στὸ δρόμο της γύρω στὴ Γῆ, ἕνα μικρὸ μέρος τῆς φωτιζόμενης ἐπιφανείας της ἀρχίζει νὰ φαίνεται στὴν ἀρχὴ σὰ μιὰ στενὴ λωρίδα μὲ σχῆμα δρεπανιοῦ. Λίγο λίγο μεγαλώνει, καὶ στὸ πρῶτο τέταρτο ἡ ἐπιφάνεια τοῦ μέρους τῆς Σελήνης, ποὺ εἶναι γυρισμένο σ' ἐμᾶς, εἶναι κατὰ τὸ μισὸ φωτεινὴ καὶ κατὰ τὸ μισὸ σκοτεινή· ἡ Σελήνη τότε φαίνεται σὰ φωτεινὸ ἡμικύκλιο, ἐξακολουθεῖ ὕστερα νὰ μεγαλώνη τὸ φωτεινὸ μέρος, τὸ ἡμικύκλιο ὁλοένα μεγαλώνει καὶ στὴν πανσέληνο γίνεται σωστὸς κύκλος φωτεινός.

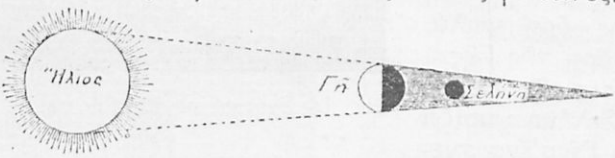

Εἰκόνα 16. Ἔκλειψη σελήνης.

Ἔπειτα πάλι, ὅσο ἡ Σελήνη ἐξακολουθεῖ τὴν κίνησή της, ὁ ἥσκιος ἀρχίζει νὰ μπαίνη μέσα στὸ φωτεινὸ μέρος καὶ στὸ τελευταῖο τέταρτο δὲ βλέπομε πιά, παρὰ μονάχα τὸ μισὸ τῆς φωτεινῆς ἐπιφάνειας, ἀκριβῶς ἐκεῖνο, ποὺ στὸ πρῶτο τέταρτο ἦταν σκοτεινό. Ὕστερα ἡ φωτεινὴ ζώνη γίνεται ἀκόμη στενώτερη καὶ ἐξακολουθεῖ νὰ λιγοστεύη σιγὰ σιγά, ὥσπου

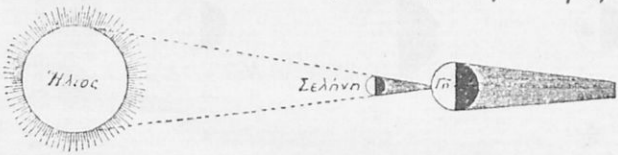

Εἰκόνα 17. Ἔκλειψη ἡλίου.

χάνεται ὅλως διόλου. Ἔπειτα ξαναρχίζει πάλι «νέα Σελήνη» κλπ.

7. Ἐκλείψεις. Ὅταν ἡ Σελήνη καμιὰ φορὰ μπῆ μέσα στὸν ἥσκιο, ποὺ ἡ Γῆ φωτιζόμενη ἀπὸ τὸν ἥλιο ρίχνει πίσω της, δὲν τὴ βλέπομε πιὰ καὶ τότε ἔχομε ἔκλειψη σελήνης (εἰκ. 16). Ἡ ἔκλειψη εἶναι ὁλική, ὅταν ὅλος ὁ δίσκος τῆς σελήνης μπῆ στὸν ἥσκιο, καὶ μερική, ὅταν μέρος μονάχα τοῦ δίσκου μπῆ στὸν ἥσκιο τῆς Γῆς.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ἂν κατὰ τὸ γύρισμά της ἡ Σελήνης τύχη νὰ βρεθῇ μπ
Ἥλιο ἔτσι, ποὺ νὰ τὸ
ἐμᾶς, γίνεται ἔκλειψη Ἡλίου (εἰκ.17). Ὅπως ἡ ἔκλειψη τῆς σελήνης καὶ ἡ ἔκλειψη τοῦ ἥλιου μπορεῖ νὰ εἶναι ὁλικὴ ἢ μερική, μπορεῖ ὅμως ἡ ἔκλειψη τοῦ Ἥλιου νὰ εἶναι καὶ σὰ δαχτυλίδι, ὅταν ἡ Σελήνη περνώντας μπροστὰ στὸν Ἥλιο, δὲν τὸν σκεπάζει ὅλως διόλου, ἀλλ' ἀφήνει νὰ βγαίνη γύρω της ἕνα φωτεινὸ δαχτυλίδι.

Εἰκόνα 18. Κομήτης.

8. Κομῆτες. Οἱ κομῆτες εἶναι οὐράνια σώματα, ποὺ φαίνονται σὰ φωτεινὰ σημεῖα· ἔχουν συνήθως μακριὰ φωτεινὴ οὐρὰ (εἰκ. 18) .

Ὁ ἥλιος μὲ τοὺς πλανῆτες, τοὺς δορυφόρους καὶ τοὺς κομῆτες μαζί, ποὺ γυρίζουν γύρω σ' αὐτόν, ἀποτελοῦν τὸ ἡλιακὸ σύστημα.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΕΥΡΩΠΗ

ΓΕΝΙΚΗ ΕΞΕΤΑΣΗ

Θέση κλπ.

Ἡ Εὐρώπη βρίσκεται στὸ ΒΑ μέρος τοῦ ἀνατολικοῦ ἡμισφαιρίου. Ἡ Εὐρώπη εἶναι ἑνωμένη μὲ τὴν Ἀσία καὶ κάνει μαζὶ μὲ αὐτὴ ἕνα μεγάλο μέρος ξηρᾶς, ποὺ ἁπλώνεται ἀπὸ τὸν Ἀτλαντικὸ ὡς τὸν Εἰρηνικό.

Σύνορα. Στὰ Β.ό Βόρειος παγωμένος ὠκεανός, στὰ Δ. ὁ Ἀτλαντικός, στὰ Ν. ἡ Μεσόγειος θάλασσα, ὁ Εὔξεινος Πόντος καὶ τὸ ὄρος Καύκασος. Στὰ Α. ἡ Κασπία θάλασσα, ὁ ποταμὸς Οὐράλης καὶ τὰ Οὐράλια ὄρη.

Ἔκταση. 10 ἑκατομμύρια τετραγων. χιλιόμετρα.

Μάκρος. Ἀπὸ βόρεια στὰ νότια 4.000 χιλιόμετρα περίπου.

Πλάτος. Ἀπὸ ἀνατολικὰ πρὸς δυτικὰ 5,000 χιλιόμετρα σχεδόν.

Ἀκτές. Πολὺ ἐκτεταμένες, σχεδὸν περίπου 32,000 χιλιόμετρα.

Πληθυσμός. Σχεδὸν 450 ἑκατομμύρια. Ἡ Εὐρώπη εἶναι ἡ πιὸ πυκνὰ κατοικημένη ἤπειρος.

Θαλ. διαμελισμὸς

Λευκὴ θάλασσα
Βαλτικὴ θάλασσα

Βοθνικὸς κόλπος
Φιννικὸς κόλπος
Καττεγάτης
Σκαγεράκης
Βόρεια θάλασσα
Θάλασσα τῆς Μάγχης
Βισκαϊκὸς ἢ Γασκωνικὸς Κόλπος
Μεσόγειος θάλασσα
*Κόλπος τοῦ λέοντος
*Κόλπος Γενούης
Τυρρηνικὸ πέλαγος
Ἀδριατικὸ πέλαγος
*Ἰόνιο πέλαγος
Αἰγαῖο πέλαγος
Προποντὶς ἢ θάλασσα Μαρμαρᾶ
Εὔξεινος Πόντος ἢ Μαύρη θάλασσα
Ἀζοφικὴ

Πορθμοὶ

Καλαὶ
Γιβραλτὰρ
Δαρδανέλια
Βόσπορος

Ἀκρωτήρια

Βόρειο
Φινίστερο
Ἅγ. Βικεντίου
Τράφαλγαρ
Ταρίφα
Ταίναρο

Νησιὰ

Στὸ Β. Παγ. ὠκεανὸ
Νέα Ζέμβλα
Σπιτσβέργη
Λοφώδη νησιὰ
Στὸν Ἀτλαντικὸ
Ἰσλανδία
Φαρόα νησιὰ
Βρεττανικὰ
Στὴ Μεσόγειο
Βαλεαρίδας νησιὰ
Κορσικὴ
Σικελία
Σαρδηνία
Μάλτα
*Ἰόνια νησιὰ
Νησιὰ Αἰγαίου πελάγ.
Κρήτη

Ὄρη

Οὐράλια
Καύκασος
Ἀπένινα
Καρπάθια
Αἶμος (Βαλκάνια)
Πίνδος
Ἄλπεις
Πυρηναῖα
*Κεβέννες } Γαλλία
*Ἰούρας } Γαλλία
*Βόσγια } Γαλλία
*Μέλαδρυμὸς (Γερμαν.)
Ἔτνα (Σικελία)
Ἔκνα (Ἰσλανδία)
Σκανδιναυικὰ (Κιαλένια-Δόβρο)

Ποταμοὶ

Δβίνας
*Νέβας (Ρωσσία)
Δὸν
Βόλγας
Οὐράλης
Δνείπερος
Δνείστερος
Βιστούλας
Ὄδερος
Ἄλβις
Ρῆνος
Λείγηρ
Γαρούνας
Ροδανὸς
Τάγος
Δούναβις
*Τάμεσις (Ἀγγλία)
Σηκουάνας

Λίμνες

Ὀνέγα
Λαγόδα
Βένερ
Βέτερ
*Γενεύης } Ἐλβετία
*Λουκέρνης } Ἐλβετία
*Κόσμος } Ἰταλία
*Μαγιόρε } Ἰταλία

Πεδιάδες

*Κεντρικὴ ἢ μεγάλη πεδιάδα
*Οὐγγαρίας
*Λομβαρδίας
Κάτω Δουνάβεως

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ἔκταση. Ἡ Εὐρώπη εἶναι μεγάλη χερσόνησος τῆς Ἀσίας καὶ προχωρεῖ στενεύοντας ἀπ' ἀνατολικὰ στὰ δυτικά, μεταξὺ τοῦ Βορείου παγωμένου ὠκεανοῦ, τοῦ Ἀτλαντικοῦ καὶ τῆς Μεσογείου, ἔχει ἔκταση 10 ἑκατομμύρια τετραγωνικὰ χιλιόμετρα.

Τόπος. Τὰ δύο τρίτα τοῦ τόπου της εἶναι πεδιάδες. Ἡ Εὐρώπη ἔχει ὄρη ἀρχαιότατα (Σκανδιναυϊκὲς Ἄλπεις, ὄρη τῶν Βρεττανικῶν νήσων, Βόσγια, ὀροπέδια τῶν Ἀρδεννῶν καὶ τῶν Παραρρηνίων χωρῶν κλπ.) καὶ ὄρη σχετικῶς νεώτερα (Πυρηναῖα, Ἄλπεις, Ἀπένινα, Καρπάθια κλπ.).

Οἱ Ἄλπεις προχωροῦν σὰν ἡμικύκλιο ἀπὸ τὸν κόλπο τῆς Γένουας κατὰ τὸ Δούναβη (1200 χιλιόμ. μάκρος 130—180 πλάτος). Ἔχουν ὡραῖες στενὲς κοιλάδες πυκνὰ κατοικημένες· πολλοὶ δρόμοι καὶ σιδηροδρομικὲς γραμμὲς περνοῦν ἀπὸ μέσα τους.

Τὰ Ἀπένινα, τὰ Καρπάθια, τὰ Βαλκανικὰ εἶναι σὰ μιὰ προέκταση τῶν Ἄλπεων. Τὰ σπουδαιότερα ἄλλα ὄρη εἶναι τὰ Βόσγια, ὁ Μέλας δρυμός, ὁ Ὑούρας, τὰ Βοημικὰ ὄρη, τὰ Πυρηναῖα, Σιέρα Νεβάδα, τὰ Βαλκάνια, τὰ Οὐράλια, οἱ Σκανδιναυικὲς Ἄλπεις κτλ.

Θάλασσες καὶ παράλια. Ἡ Εὐρώπη βρέχεται ἀπὸ τὸ Βόρειο Παγωμένον ὠκεανό, τὸν Ἀτλαντικὸν ὠκεανὸ καὶ τὴ Μεσόγειο, ποὺ κάνουν πολλοὺς καὶ μεγάλους κόλπους καὶ τῆς δίνουν πολὺ μεγάλη ἔκταση στὰ παράλια (32.000 χιλιόμετρα).

Ὁ Βόρειος παγωμένος ὠκεανὸς σχηματίζει τὴ Λευκὴ θάλασσα.

Ὁ Ἀτλαντικὸς ὠκεανὸς σχηματίζει πολλὲς θάλασσες: τὴ Βαλτική, τὴ Βόρεια θάλασσα, τὴν Ἰρλανδικὴ θάλασσα, τὴ θάλασσα τῆς Μάγχης, ποὺ ἔχουν βάθος λιγώτερο ἀπὸ 200 μ. καὶ τὴ μεγαλύτερη ἀπὸ ὅλες Μεσόγειο θάλασσα.

Ἡ Μεσόγειος (3 ἑκατομμύρια τετρ. χιλιόμ.) ἁπλώνεται ἀναμεταξὺ τῆς Εὐρώπης, τῆς Ἀσίας καὶ τῆς Ἀφρικῆς, εἶναι θάλασσα ἀνάμεσα σὲ ξηρές. Ἡ Ἰταλία μὲ τὴ Σικελία τὴ χωρίζουν σὲ δύο λεκάνες, 1ο τὴ δυτικὴ λεκάνη ἢ λατινική, 2ο τὴν ἀνατολικὴ λεκάνη ἢ ἑλληνική, ποὺ σχηματίζει σειρὰ ἀπὸ κλειστὲς θάλασσες, τὸ Αἰγαῖο πέλαγος ἢ ἑλληνικὸ ἀρχιπέλαγος, τὴν Προποντίδα, τὴ Μαύρη θάλασσα καὶ τὴν Ἀζοφικὴ θάλασσα. Ἡ Μεσόγειος ἔχει μικρὲς παλίρροιες, τὰ νερά της εἶναι πολὺ περισσότερο ἁλμυρὰ ἀπὸ τὰ νερὰ τοῦ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ὠκεανοῦ. Ἔχει τὴ μεγαλύτερη κίνηση στὰ πλοῖα ἀπὸ ὅλες τὶς θάλασσες τοῦ κόσμου. Σ'αὐτὴ ἀκόμα γίνηκαν τὰ μεγαλύτερα ἱστορικὰ γεγονότα τοῦ Κόσμου.

Τὸ κλῖμα. Τὸ κλῖμα τῆς Εὐρώπης εἶναι διάφορο ἀνάλογα μὲ τὴ θέση τῶν διαφόρων χωρῶν καὶ μὲ τὸ ὕψος των πάνω ἀπὸ τὴν ἐπιφάνεια τῆς θάλασσας. Γενικὰ διακρίνομε ἕξι κύριες κλιματικὲς ζῶνες στὴν Εὐρώπη.

1. Τὴ ζώνη τῶν παραλίων χωρῶν τῆς Μεσογείου: Τὸ κλῖμα στὶς χῶρες αὐτὲς εἶναι ὠκεάνειο ζεστὸ ξηρὸ τὸ καλοκαίρι καὶ ὑγρὸ μαλακὸ τὸ χειμῶνα. Ἀπὸ ὅλες τὶς εὐρωπαϊκὲς χῶρες τὰ παράλια τῆς Μεσογείου θάλασσας ἔχουν τὸ γλυκύτερο κλῖμα. Εἶναι τὸ κλῖμα ποὺ ἔχει καὶ ἡ πατρίδα μας.

2. Ζώνη τῶν παραλίων τοῦ Ἀτλαντικοῦ. Ὠκεάνειο κλῖμα, δροσερὸ τὸ καλοκαίρι, ὑγρότατο καὶ σχετικὰ μαλακὸ τὸ χειμῶνα.

3. Ζώνη τῆς κεντρικῆς Εὐρώπης. Ἠπειρωτικὸ κλῖμα ζεστό, σύντομο καλοκαίρι, ἄγριος πολλοὺς μῆνες χειμῶνας.

4. Ζώνη ἀνατολικῆς Εὐρώπης. Ἠπειρωτικὸ κλῖμα ζεστό, σύντομο καλοκαίρι, πολὺ ἄγριος καὶ ψυχρὸς χειμῶνας.

5. Ζώνη τῶν βορειοτέρων χωρῶν καὶ τῶν ὀροπεδίων. Συντομώτερο καλοκαίρι, σχεδὸν ἀδιάκοπος πολὺ ψυχρὸς χειμῶνας.

6. Ζώνη τῶν γύρω στὸν Εὔξεινο πόντο χωρῶν. Ἠπειρωτικὸ κλῖμα, ζεστὸ καλοκαίρι, πολὺ ἄγριος χειμῶνας. Τὸ τελευταῖο τοῦτο κλῖμα παρατηρεῖται καὶ στὸ ἐσωτερικὸ τῆς Ἰβηρικῆς χερσονήσου καὶ στὴν Οὐγγαρία.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΕΥΡΩΠΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ—ΚΡΑΤΗ καὶ ΠΡΩΤΕΥΟΥΣΕΣ

ΕΥΡΩΠΗ

Νότια Εὐρώπη

Ἑλλάδα (δημοκρατία)	πρωτ.	*Ἀθῆναι*
Ἀλβανία (βασίλειο)	»	*Λυρράχιο*
Τουρκία (δημοκρατ.)	»	*Ἄγκυρα*
Βουλγαρία (βασίλειο)	»	*Σόφια*
Νοτιοσλαβία »	»	*Βελιγράδι*
Ρουμανία »	»	*Βουκουρέστι*
Αὐστρία (δημοκρατία)	»	*Βιέννη*
Οὐγγαρία »	»	*Βουδαπέστη*
Τσεχοσλοβακία »	»	*Πράγα*
Ἐλβετία »	»	*Βέρνη*
Ἰταλία (βασίλειο)	»	*Ρώμη*
Ἱσπανία (δημοκρατία)	»	*Μαδρίτη*
Πορτογαλία »	»	*Λισαβώνα*

Μέση καὶ Δ. Εὐρώπη

Γαλλία (δημοκρατία)	πρωτ.	*Παρίσι*
Βέλγιο (βασίλειο)	πρωτ.	*Βρυξέλλες*
Ὁλλανδία »	»	*Χάγη*
Γερμανία (δημοκρ.)	»	*Βερολῖνο*
Πολωνία »	»	*Βαρσοβία*
Λανία (βασίλειο)	πρωτ.	*Κοπεγχάγη*
Ἀγγλία »	»	*Λονδῖνο*

Βόρειος καὶ ΒΔ. Εὐρώπη

Σουηδία (βασίλειο)	πρωτ.	*Στοκχόλμη*
Νορβηγία (βασίλειο)	»	*Χριστιανία*
Φιλλανδία (δημοκρατ.)	»	*Ἕλσιγκφορς*
Ἐσθονία »	»	*Ρεβάλ*
Λεττονία »	»	*Ρίγα*
Λιθουανία »	»	*Βίλνα*
Ρωσσία (σοβιετ.δημ.)	»	*Μόσχα*
Οὐκρανία	»	*Κίεβο*

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΕΚΤΟΣ ΑΠΟ ΤΑ ΠΑΡΑΠΑΝΩ ΕΙΝΑΙ ΚΑΙ ΤΑ ΜΙΚΡΑ ΑΥΤΑ ΚΡΑΤΗ

1. Ἅγιος Μαρῖνος (δημοκρατία) στοὺς ἀνατολικοὺς πρόποδες τῶν Ἀπενίνων ὀρέων κοντὰ στὴν Ἀδριατικὴ θάλασσα στὰ Β. τῆς Ἀγκώνας. Ἔκταση 100 τετρ. χιλιόμετρα, πληθυσμὸς 12.000

2. Μονακὸ (ἡγεμονία) κοντὰ στὴ Νίκαια τῆς Γαλλίας στὴ Μεσόγειο Ἔκταση 20 τετρ. χιλιομ. πληθυσμὸς 23.000.

3. Ἀνδόρα (δημοκρατία) στὴ Ν. πλευρὰ τῶν Πυρηναίων μεταξὺ Γαλλίας καὶ Ἱσπανίας. Ἔκταση 500 τετρ. χιλιομ. κάτοικοι 5.000.

4. Λιχτενστάϊν (ἡγεμονία μεταξὺ Αὐστρίας καὶ Ἑλβετίας). Ἔκταση 160 τετρ. χιλιομ. κάτοικοι 10.000.

5. Δάντσιγκ (ἐλευθέρα πόλη στὴν προστασία τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν). Ἔκταση 150 τετρ. χιλιομ. κάτοικοι 350.000. Κέντρον ἐξαγωγικοῦ ἐμπορίου στὶς ἐκβολὲς τοῦ ποταμοῦ Βιστούλα.

6. Λουξεμβοῦργο (Μέγα Δουκᾶτο) μεταξὺ Γαλλίας, Βελγίου καὶ Γερμανίας. Ἔκταση 2.500. τετρ. χιλιομ. κάτοικοι 260.000.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

Τὸ μεγαλύτερο κράτος στὴν ἔκταση εἶναι ἡ Ρωσσία (22 φορὲς μεγαλύτερη ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα).

Τὸ μικρότερο κράτος στὴν ἔκταση εἶναι ἡ Ἀλβανία τὸ 1)5 τῆς Ἑλλάδας.

Τὸ μεγαλύτερο στὸν πληθυσμὸ κράτος εἶναι ἡ Ρωσσία.

Τὸ μικρότερο στὸν πληθυσμὸ κράτος εἶναι ἡ Ἀλβανία.

Τὸ πυκνότερα κατοικημένο κράτος ἀνάλογα μὲ τὴν ἔκτασή του εἶναι τὸ Βέλγιο (255 κάτοικοι κατὰ τετρ. χιλ. Ἑλλάδα 39 κάτοικοι κατὰ τετρ. χιλιόμ.).

Τὸ ἀραιότερα κατοικημένο κράτος εἶναι ἡ Ρωσσία (25 κάτοικοι στὸ τετρ. χιλ..).

Τὶς περισσότερες ἀποικίες στὸν κόσμο ἔχει ἡ Ἀγγλία (ἔκταση 30 ἑκ. τετρ. χιλιόμ. πληθυσμὸς 375 ἑκατομμύρια).

Δεύτερη ἡ Γαλλία (10 ἑκ. τετραγ. χιλιόμ. 49 ἑκατομ. κάτοικοι).

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΜΕΡΟΣ ΙΙ

ΕΛΛΑΔΑ

Ι. ΒΑΛΚΑΝΙΚΗ ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΣ

1. Ἡ θέση τῆς Βαλκανικῆς χερσονήσου. Κοιτάξετε τὸ χάρτη τῆς Εὐρώπης· βλέπετε τὰ νότια μέρη της νὰ προβάλλουν μέσα στὴ Μεσόγειο θάλασσα καὶ νὰ κάνουν τρεῖς χερσονήσους. Ἡ ἀνατολικώτερη ἀπ' αὐτὲς λέγεται Βαλκανική. Ἔχει στὰ δυτικὰ τὸ Ἀδριατικὸ καὶ Ἰόνιο πέλαγος καὶ Ἀνατολικὰ τὸν Εὔξεινο Πόντο (Μαύρη θάλασσα) καὶ τὸ Αἰγαῖο πέλαγος.

Ἡ Βαλκανικὴ πλησιάζει τόσο πολὺ μιὰ χερσόνησο τῆς Ἀσίας, τὴ Μικρὰ Ἀσία, ποὺ πρέπει νὰ προσέξῃ κανεὶς γιὰ νὰ ξεχωρίσῃ δύο στενὲς λωρίδες θάλασσας (πορθμούς), ποὺ χωρίζουν τὶς δυὸ αὐτὲς χῶρες. Οἱ πορθμοὶ αὐτοὶ μοιάζουν μὲ μεγάλους ποταμούς. Καὶ λέγονται κατὰ τὸν Εὔξεινο Πόντο Βόσπορος, καὶ κατὰ τὸ Αἰγαῖο, Ἑλλήσποντος. Ἀνάμεσα στοὺς δύο αὐτοὺς πορθμοὺς ξαπλώνεται ἡ Προποντίδα (θάλασσα τοῦ Μαρμαρᾶ)· μεταξὺ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας καὶ τῆς ἄλλης Βαλκανικῆς χερσονήσου ἁπλώνεται τὸ Αἰγαῖο πέλαγος, κατασπαρμένο ἀπὸ πάρα πολλὰ νησιά. Τὸ Αἰγαῖο κλείνεται στὰ νότια ἀπὸ ἕνα μεγάλο νησί, τὴν Κρήτη, καὶ μερικὰ ἄλλα μικρότερα.

Οἱ γεωλόγοι λέγουν πὼς τὸ Αἰγαῖο πέλαγος ἦταν κάποτε μεγάλη χαμηλὴ πεδιάδα (βαθύπεδο), ποὺ ἐδῶ καὶ πολλὲς χιλιάδες χρόνια ἔπαθε καθίζηση. Τὰ πολλὰ νησιά του, ποὺ βλέπομε σήμερα, θὰ ἦταν οἱ κορυφὲς τῶν βουνῶν τῆς πεδιάδας αὐτῆς. Κατὰ τὴν ἐποχὴ ἐκείνη ὁ Πηνειός, Ἀλιάκμονας, ὁ Ἀξιός, ὁ Στρυμώνας καὶ ὁ Νέστος ἦταν παραπόταμοι τοῦ Ἕβρου, ποὺ θὰ εἶχε τὶς ἐκβολές του στὸ Λιβυκὸ πέλαγος ἀνατολικὰ τῆς Κρήτης.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

2. Τὰ παράλια. Κοιτάξετε στὸ χάρτη τὰ παράλια τῆς Βαλκανικῆς χερσονήσου.

Τὰ δυτικὰ παράλια ἔχουν ὄρη μεγάλα, ποὺ διευθύνονται παράλληλα μὲ τὶς ἀκτὲς καὶ κατὰ συνέπεια ἐμποδίζουν τοὺς κατοίκους τῆς Χερσονήσου νὰ πλησιάζουν στὴ θάλασσα.

Βαλκανικὴ Χερσόνησος.

Ἡ παραλία αὐτὴ ἀλλοῦ εἶναι ὅλο βράχια καὶ ἀπότομη πρὸς τὴ θάλασσα, ἀλλοῦ σχηματίζει πεδινὲς καὶ βαλτώδεις λωρίδες κι εἶναι γενικὰ χωρὶς λιμάνια καὶ δύσκολη στὴν συγκοινωνία.

Οἱ ἀκτές της χρησίμεψαν ὡς τὰ σήμερα περισσότερο στοὺς

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

κατοίκους τῆς ἀπέναντι Ἰταλικῆς χερσονήσου παρὰ στοὺς Βαλκανικοὺς λαούς. Οἱ κάτοικοι τῆς Ἰταλικῆς χερσονήσου μεταχειρίστηκαν τὰ λίγα λιμάνια γιὰ σταθμοὺς γιὰ νὰ ξαπλώσουν τὸ ἐμπόριό τους ἢ τὶς στρατιωτικές τους ἐπιχειρήσεις καὶ στὴ Βαλκανικὴ χερσόνησο.

Τὰ ἀνατολικὰ παράλια εἶναι ὅλως διόλου διαφορετικὰ καὶ πολὺ ἡμερώτερα. Πολλὲς πεδιάδες ἁπλώνονται ὡς τὰ παράλια τοῦ Αἰγαίου, πολλοὶ κόλποι τὰ διαμελίζουν καὶ πολλοὶ ποταμοὶ χύνονται σ'αὐτά. Μπορεῖτε νὰ βρῆτε στὸ χάρτη τὶς πεδιάδες καὶ τοὺς κόλπους, καὶ νὰ καταλάβετε ὅτι ἡ ποιότητα τῶν ἀνατολικῶν αὐτῶν παραλίων τῆς χερσονήσου ἔκανε τοὺς κατοίκους τους νὰ ξαπλωθοῦν στὴ θάλασσα, νὰ γίνουν πολλοὶ θαλασσινοί, νὰ ἔρθουν σὲ σχέσεις μὲ τοὺς κατοίκους τῶν νησιῶν καὶ νὰ ἀναπτυχθοῦν ἀπὸ τοὺς ἀρχαιοτάτους χρόνους σὲ ναυτικοὺς καὶ ἐμπορικούς.

3. Τὸ ἔδαφος τῆς χερσονήσου. Κοιτάξετε τώρα τὸ ἐσωτερικὸ τῆς χώρας.

Μιὰ βουνοσειρὰ ἀκολουθεῖ τὰ δυτικὰ παράλια τῆς Βαλκανικῆς ἀπὸ τὰ βόρεια σχεδὸν κατὰ τὰ νότια.

α) Στὴ μέση σχεδὸν τῆς χερσονήσου ἡ βουνοσειρὰ αὐτὴ γίνεται ἕνας ὄγκος ἀπὸ βουνά. Ἀνατολικώτερα χωρίζονται δύο κλάδοι, ποὺ ἀπ'αὐτοὺς ὁ ἕνας διευθύνεται κατὰ τὸν Εὔξεινο Πόντο καὶ λέγεται Βαλκάνια ὄρη ἢ Αἶμος, ποὺ ἀπ'αὐτὰ πῆρε τὸ ὄνομα καὶ ἡ χερσόνησος, Βαλκανικὴ ἢ χερσόνησος τοῦ Αἵμου. Ὁ ἄλλος κλάδος κατεβαίνει πρὸς τὸ Αἰγαῖο καὶ λέγεται Ροδόπη.

β) Ὁ καθ'αὐτὸ ὄγκος τῆς βουνοσειρᾶς ἐξακολουθεῖ κατὰ τὰ νότια ὡς τὸ Μαλέα καὶ τὴν Κρήτη. Ὁ ὄγκος αὐτὸς στὰ βορειοδυτικὰ λέγεται Δειναρικὲς Ἄλπεις: στὴ Σερβία λέγεται Σκάρδος καὶ στὴν Ἑλλάδα Πίνδος.

Τὴ Βαλκανικὴ χερσόνησο χωρίζει ἀπὸ τὸν κορμὸ τῆς Εὐρώπης ὁ ποταμὸς Δούναβης καὶ ὁ παραπόταμός του Σαῦος. Βόρεια ἀπὸ τὸν Αἶμο εἶναι δυὸ ἀπέραντες πεδιάδες, ποὺ τὶς περνάει ὁ μεγάλος αὐτὸς ποταμός. Στὰ νότια τοῦ Αἵμου οἱ δυὸ θρακικὲς πεδιάδες ἀποτελοῦν τὴν ποταμιὰ τοῦ ποταμοῦ Ἕβρου· ἡ βορειότερη λέγεται πεδιάδα τοῦ ἄνω Ἕβρου ἢ ἀνατολικὴ Ρωμυλία κι ἡ νοτιώτερη πεδιάδα τοῦ κάτω Ἕβρου ἢ τῆς ἀνατολικῆς Θράκης. Ἄλλες σπουδαῖες πεδιάδες εἶναι ἡ πεδιάδα τῆς Θεσσαλονίκης, ποὺ ὁ σπουδαιότερος πο-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ταμός της εἶναι ὁ Ἀξιὸς καὶ ἡ Θεσσαλικὴ μὲ τὸν Πηνειό.

4. Τὰ κράτη καὶ οἱ σημερινοὶ κάτοικοι τῆς Βαλκανικῆς. Τὸ νότιο μέρος τῆς Βαλκανικῆς χερσονήσου μαζὶ μὲ τὰ νησιὰ εἶναι ἡ Ἑλλάδα, ἡ πατρίδα μας. Στ' ἀνατολικά μας ἕνα μικρὸ κομμάτι τῆς Βαλκανικῆς καὶ ὅλη ἡ Μικρὰ Ἀσία εἶναι ἡ Τουρκία. Στὰ βόρειά μας εἶναι ἡ Βουλγαρία καὶ ἡ Νοτιοσλαβία (Σερβία) καὶ στὰ παράλια τοῦ Ἀδριατικοῦ Πελάγους ἡ Ἀλβανία. Ἡ Ρουμανία εἶναι ἕνα ἄλλο κράτος πέρα ἀπὸ τὸ Δούναβη, στὰ βόρεια τῆς Βουλγαρίας.

Οἱ Ἕλληνες εἶναι οἱ παλιότεροι κάτοικοι τῆς Βαλκανικῆς χερσονήσου. Πότε ἀκριβῶς ἦρθαν σ'αὐτὴ δὲν ξαίρομε. Γνωρίζομε μοναχὰ ἀπὸ τὴν ἱστορία ὅτι 1500 χρόνια σχεδὸν πρὸ Χριστοῦ στὴν Κρήτη ἦταν βασιλιὰς ὁ Μίνωας, στὴν Ἀθήνα ὁ Θησέας, στὶς Θῆβες ὁ Οἰδίποδας. Ὕστερα στὴ Σπάρτη ὁ Μενέλαος, στὶς Μυκῆνες ὁ Ἀγαμέμνονας, στὴν Ἰθάκη ὁ Ὀδυσσέας κλπ.

Ἐρείπια τῶν ἀνακτόρων τῶν βασιλέων αὐτῶν καὶ ἀγάλματα διάφορα τῆς ἀρχαιοτάτης ἐποχῆς αὐτῆς βρέθηκαν καὶ μπορεῖτε νὰ τὰ ἰδῆτε ἂν ἐπισκεφθῆτε τὴν Κρήτη, τὴν Ἀθήνα, τὶς Μυκῆνες κλπ.

Πεντακόσια χρόνια πρὶν Χριστοῦ, ἐνῶ οἱ κάτοικοι τῆς Εὐρώπης ἦταν ἀκόμα ἄγριοι, οἱ Ἕλληνες ἀνάπτυξαν μεγάλο πολιτισμὸ σὲ τέτοιο βαθμό, ποὺ καὶ σήμερα τὸν θαυμάζει ὅλος ὁ κόσμος. Στὴν Ἀθήνα σώζονται θέατρα, ὠδεῖα, ἀγορές, ναοὶ μεγάλης τέχνης. Στὰ μουσεῖα πάλι θὰ ἰδῆτε ἀγάλματα, ὅπλα, ἀγγεῖα, νομίσματα τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Ποιὸς ἀπὸ σᾶς δὲν ἔχει ἀκούσει γιὰ τὸν Παρθενῶνα, ποὺ εἶναι στὴν Ἀκρόπολη τῆς Ἀθήνας;

Σκεφθῆτε τί ξαίρετε γιὰ καθένα ἀπὸ τοὺς βασιλιάδες, ποὺ ἀναφέραμε. Νὰ δείξετε στὸ χάρτη τὰ μέρη ὅπου καθένας βασίλεψε.

5. Πῶς διαδόθηκε ὁ ἑλληνικὸς πολιτισμὸς στὸν κόσμο. Τριακόσια σχεδὸν χρόνια πρὶν Χριστοῦ ὁ βασιλιὰς τῆς Μακεδονίας Ἀλέξαντρος ὁ Μέγας πολέμησε καὶ νίκησε τοὺς βαρβάρους λαοὺς τῆς Ἀσίας, ἔφτασε ὡς τὶς Ἰνδίες καὶ διάδωσε σ'αὐτοὺς τὸν ἑλληνικὸ πολιτισμό.

Ὕστερα ἀπὸ πολλὰ χρόνια ἕνας ἀπολίτιστος λαὸς τῆς χερσονήσου, ποὺ εἶναι δυτικὰ ἀπὸ τὴ Βαλκανική—οἱ Ρωμαῖοι

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

—ξεκίνησε ἀπὸ τὴν πρωτεύουσά του, τὴ Ρώμη, καὶ κυρίεψε τὴν Ἑλλάδα, καὶ σιγὰ σιγὰ καὶ τὴν Εὐρώπη σχεδὸν ὅλη.

Πεντακόσια σχεδὸν χρόνια οἱ Ρωμαῖοι—οἱ πρόγονοι τῶν σημερινῶν Ἰταλῶν—ἦταν κύριοι τῆς πολιτισμένης Ἑλλάδας· ἀπὸ τότε μᾶς ἔμεινε τὸ ὄνομα Ρωμηοὶ (Ρωμαῖοι). Οἱ Ἕλληνες ὅμως, ἂν καὶ δοῦλοι τῶν Ρωμαίων, γίνηκαν δασκάλοι τους. Τοὺς δίδαξαν τὶς τέχνες καὶ τὶς ἐπιστῆμες, τοὺς ἔκαμαν καὶ αὐτοὺς πολιτισμένους.

7. Ἀπὸ ποῦ ἦρθαν οἱ γείτονές μας Σλαῦοι (Σέρβοι), Βούλγαροι καὶ Τοῦρκοι. Μετὰ Χριστό, κατὰ διάφορες ἐποχὲς ποὺ δὲν μποροῦμε νὰ ὁρίσωμε ἀκριβῶς, μεγάλοι λαοὶ τῆς κεντρικῆς Ἀσίας, ἀπολίτιστοι καὶ ἄγριοι, ποὺ λέγονταν Μογγόλοι, ξεχύθηκαν στὴν Εὐρώπη, βόρεια ἀπὸ τὸν Εὔξεινο Πόντο. Πολεμοῦσαν μὲ ἀγριότητα καὶ μὲ μανία κι ἔδιωχναν τοὺς ντόπιους ἀπὸ τὰ μέρη τους.

Γιὰ νὰ γλιτώσουν ἴσως ἀπὸ τοὺς ἐχθροὺς αὐτούς, ἀφῆκαν τὶς χῶρες τους εὐρωπαϊκοὶ λαοί, οἱ Σλαῦοι καὶ κατέβηκαν κατὰ τὴν Βαλκανική. Εἶναι οἱ σημερινοὶ Σέρβοι.

Ὕστερα ἀπὸ πολλὰ χρόνια ἔφτασε καὶ στὴ Βαλκανικὴ ἕνα μέρος ἀπὸ τοὺς βαρβάρους αὐτοὺς Μογγόλους. Αὐτοὶ ὅμως εἶχαν μείνει πολλὰ χρόνια στὴ Ρωσία στὶς ὄχθες ἑνὸς ποταμοῦ, ποὺ λέγεται Βόλγας. Ἐκεῖ οἱ Μογγόλοι αὐτοὶ ἔμαθαν τὴ Σλαυϊκὴ γλῶσσα καὶ ἀπὸ τὸ ὄνομα τοῦ ποταμοῦ ὠνομάστηκαν Β ο ύ λ γ α ρ ο ι.

Οἱ Ἕλληνες ἔδωσαν καὶ σ'αὐτοὺς τὸν πολιτισμὸ καὶ τοὺς ἔκαμαν χριστιανούς. Καὶ σήμερα οἱ Σέρβοι, Βούλγαροι, Ρουμάνοι, Ρῶσοι εἶναι ὀρθόδοξοι χριστιανοί.

Ἕνα ἄλλο μέρος ἀπὸ βαρβάρους ἀσιατικοὺς λαοὺς ἦρθε ἀπὸ μέσα ἀπὸ τὴ Μικρὰ Ἀσία, πολέμησε χρόνια καὶ στὸ τέλος νίκησε τοὺς Ἕλληνες καὶ στὰ 1453 μετὰ Χριστὸ κυρίεψε τὴν πρωτεύουσά τους Κωσταντινούπολη καὶ ὅλη τὴ Βαλκανική. Εἶναι οἱ σημερινοὶ Τοῦρκοι.

Στὰ 1821 οἱ Ἕλληνες ἐπαναστάτησαν ἐναντίον τῶν Τούρκων καὶ ἐλευθέρωσαν ἕνα μικρὸ μέρος τῆς Ἑλλάδας. Ὕστερα ὁ ἕνας κοντὰ στὸν ἄλλο καὶ οἱ ἄλλοι βαλκανικοὶ λαοὶ (Σέρβοι, Βούλγαροι) ἐλευθέρωσαν μικρὰ μέρη ἀπὸ τὴ Βαλκανική. Οἱ Τοῦρκοι ὅμως ἦταν ἀκόμη κύριοι τοῦ μεγάλου μέρους τῆς χερσονήσου.

Ἐδῶ καὶ λίγα χρόνια (1912) ὅλοι οἱ Χριστιανοὶ τῆς

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Βαλκανικῆς (Ἕλληνες, Σέρβοι, Βούλγαροι) ἑνωμένοι πολέμησαν τοὺς Τούρκους καὶ τοὺς ἔδιωξαν σχεδὸν ἀπὸ τὴ χερσόνησο.

Ἡ νίκη αὐτὴ τῶν χριστιανῶν ἔδωσε τὴν ἐλευθερία καὶ στοὺς Ἀλβανοὺς καὶ ἔκαμαν τὸ σημερινὸ Ἀλβανικὸ κράτος. Οἱ Ἀλβανοὶ εἶναι ἀρχαιότατος λαὸς τῆς Βαλκανικῆς, συγγενὴς μὲ τοὺς Ἕλληνες. Στὴν ἀρχαία ἐποχὴ λέγονταν Ἰλλυριοί.

Ἐπαναληπτικὲς ἐρωτήσεις. 1. Σὲ ποιὸ μέρος τῆς Εὐρώπης βρίσκεται ἡ Βαλκανική; Πῶς χωρίζεται ἀπὸ τὴ Μικρὰ Ἀσία; Τὸ Αἰγαῖο Πέλαγος τί λέγουν οἱ γεωλόγοι ὅτι ἦτο πρὸ χιλιάδων χρόνων;

2. Περιγράψτε τὰ ἀνατολικὰ παράλια. Νὰ παρατηρήσετε τὸ χάρτη καὶ νὰ βρῆτε τοὺς κόλπους τῶν δυτικῶν καὶ ἀνατολικῶν παραλίων. Ποιὰ διαφορὰ βρίσκετε;

3. Τί ξαίρετε γιὰ τὰ ὄρη τῆς Βαλκανικῆς; Νὰ κάμετε ἕνα ἰχνογράφημα ἁπλό, ποὺ νὰ δείχνη τὴ διεύθυνση τῶν βουνῶν τῆς Βαλκανικῆς. Ποιές εἶναι οἱ σπουδαιότερες πεδιάδες της; Ποιοί οἱ σπουδαιότεροι ποταμοί της;

4. Ποιά εἶναι τὰ κράτη τῆς Βαλκανικῆς; Τί ξαίρετε γιὰ τοὺς Ἕλληνες τῆς ἀρχαιοτάτης ἐποχῆς; Θυμᾶστε μερικοὺς βασιλιάδες τῆς ἐποχῆς αὐτῆς; Πότε οἱ Ἕλληνες ἀνάπτυξαν τὸ μεγαλύτερο πολιτισμό;

5. Πῶς διαδόθηκε ὁ Ἑλληνικὸς πολιτισμὸς στὴν Ἀσία, πῶς στὴν Εὐρώπη;

6. Ἀπὸ ποῦ ἦρθαν οἱ Σλαῦοι (Σέρβοι), ἀπὸ ποῦ οἱ Βούλγαροι, ἀπὸ ποῦ οἱ Τοῦρκοι; Τί ξαίρετε γιὰ τοὺς Ἀλβανούς;

ΕΛΛΑΔΑ

1. Μελέτη τοῦ χάρτη. Ποιὲς θάλασσες βρέχουν τὴν Ἑλλάδα; Ποιὲς χῶρες συνορεύουν μ' αὐτή;

Νὰ βρῆτε τὸ ὄρος Ροδόπη. Νὰ δείξετε τὴ βουνοσειρὰ τῆς Πίνδου ἀπὸ τὰ βόρεια κατὰ τὰ νότια. Νὰ κάμετε ἕνα ἰχνογράφημα τῆς Ἑλλάδας καὶ νὰ σημειώσετε σ' αὐτὸ τοὺς μεγαλύτερους ποταμούς της μὲ τὰ ὀνόματά τους. Νὰ τοποθετήσετε στὸ ἰχνογράφημα αὐτὸ καὶ τὶς μεγαλύτερες πόλεις.

2. Ποιὰ τμήματα ἀποτελοῦν τὴν Ἑλλάδα. Ἡ Ἑλλάδα δὲν εἶχε τὴ σημερινή της ἔκταση ἀπὸ τὴν ἀρχή. Ὕστερα ἀπὸ τὴν ἐπανάσταση τοῦ 1821, ποὺ κράτησε ὡς τὰ 1827, λευθερώθηκε ἀπὸ τοὺς Τούρκους ἕνα μικρὸ μέρος τῆς Ἑλλάδας. Τὸ μέρος αὐτὸ ἔχει τὴν Πελοπόννησο, τὴ Στερεὰ Ἑλλάδα καὶ τὰ νησιὰ Κυκλάδες μαζὶ μὲ τὴν Εὔβοια, ἀνακηρύχτηκε βασίλειο στὰ 1830 καὶ ὠνομάστηκε βασίλειο τῆς Ἑλλάδας.

Στὰ 1864 ἡ Ἀγγλία μᾶς παραχώρησε τὰ Ἑφτάνησα: δη-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

αδὴ τὰ νησιὰ Κέρκυρα, Παξούς, Λευκάδα, Κεφαλληνία, θάκη, Ζάκυνθο καὶ Κύθηρα.

Στὰ 1881 ἡ Ρωσία πολέμησε μὲ τὴν Τουρκία καὶ τὴ νίκησε κὶ λευθέρωσε τὴ Βουλγαρία. Τότε καὶ ἡ Ἑλλάδα πῆρε τὴ υεσσαλία καὶ ἕνα ὀρεινὸ μέρος τῆς Ἠπείρου ὡς τὸν ποταμὸ Ἀραχθο.

Στὰ 1912 τὰ τρία κράτη, Ἑλλάδα, Σερβία καὶ Βουλγαρία ἑνωμένα ἔκαναν πόλεμο κατὰ τῆς Τουρκίας, τὴν ἐνίκησαν κι' ἐλευθέρωσαν ὅλη τὴ Βαλκανικὴ ποὺ ἔχουν σήμερα.

Ἀτυχῶς ὅμως τὰ τρία αὐτὰ σύμμαχα κράτη δὲ συμφώνησαν, ὅταν ἐπρόκειτο νὰ μοιραστοῦν τὰ μέρη, ποὺ πῆραν τῆς Τουρκίας. Ἔγινε τότε νέος πόλεμος μεταξὺ τῶν συμμάχων καὶ ἡ Βουλγαρία νικήθηκε (1913). Ἀπὸ τοὺς δύο αὐτοὺς πολέμους ἡ Ἑλλάδα πῆρε τὴν Ἤπειρο, τὴ Μακεδονία καὶ τὰ νησιὰ Κρήτη, Σάμο, Χίο, Μυτιλήνη, Λῆμνο, Ἴμβρο, Θάσο καὶ Τένεδο.

3. Ὁ Εὐρωπαϊκὸς πόλεμος. Ἕνα χρόνο ὕστερα ἀπὸ τοὺς Βαλκανικοὺς πολέμους ἄρχισε ὁ Εὐρωπαϊκὸς (1914 —1919) πόλεμος, ποὺ πολέμησε ὅλος σχεδὸν ὁ κόσμος. Στὸν πόλεμο αὐτὸν τὰ κράτη, ποὺ πολεμοῦσαν, χωρίστηκαν σὲ δυὸ ὁμάδες.

Ἡ Τουρκία καὶ ἡ Βουλγαρία μαζὶ πῆγαν μὲ τὴ μιὰ ὁμάδα, ἡ Ἑλλάδα μὲ τὴν ἄλλη. Καὶ ἐπειδὴ νίκησε ἡ ὁμάδα τῆς Ἑλλάδας, πῆρε πίσω ἀπὸ τὴ Βουλγαρία τὴ δυτικὴ Θράκη, ἤτοι τὴ χώρα ποὺ εἶναι μεταξὺ τῶν ποταμῶν Νέστου καὶ Ἕβρου, ποὺ ἡ Βουλγαρία εἶχε πάρει μερίδιό της κατὰ τοὺς Βαλκανικοὺς πολέμους.

Ἀπὸ τὴν Τουρκία ἡ Ἑλλάδα πῆρε ὅλη τὴ Ἀνατολικὴ Θράκη ὡς τὴν Κωσταντινούπολη καὶ τὴ Σμύρνη μὲ μεγάλο μέρος τῆς Μικρᾶς Ἀσίας.

4. Ἀπότομη αὔξηση τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Ἑλλάδας. Κατὰ τὸ τέλος τοῦ 1922 ὁ πληθυσμὸς τῆς σημερινῆς Ἑλλάδας ἦταν τέσσερα καὶ μισὸ ἑκατομμύρια σχεδόν.

Ἡ Τουρκία ὅμως νίκησε τὴν Ἑλλάδα (Σεπτέμβριο 1922) στὴ Μικρὰ Ἀσία καὶ μᾶς πῆρε τὴν Ἀνατολικὴ Θράκη καὶ τὴ Σμύρνη καὶ ἔδιωξε ὅλους τοὺς Ἕλληνες ἀπὸ τὰ μέρη αὐτὰ καὶ ἀπὸ ὅλη τὴν Τουρκία καὶ ἀπὸ αὐτὴ τὴν Κωσταντινούπολη.

Ἑνάμισυ σχεδὸν ἑκατομμύριο Ἕλληνες διωγμένοι καὶ ὅλως

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

διόλου φτωχοὶ ἦρθαν. Εἶναι αὐτοί, ποὺ λέγονται πρόσφυγες. Ἡ Ἑλλάδα προστάτεψε ὅλα αὐτὰ τὰ διωγμένα παιδιά της, στοὺς γεωργοὺς ἔδωκε κτήματα καὶ ζῶα καὶ τοὺς ἔχτισε σπίτια σὲ γεωργικοὺς τόπους καὶ γιὰ τοὺς ἄλλους ἔχτισε σπίτια στὶς διάφορες πόλεις. Ὅλοι αὐτοὶ οἱ πρόσφυγες εἶναι ἔξυπνοι καὶ ἐργατικοὶ καὶ θὰ ὠφελήσουν τὴν Ἑλλάδα ὕστερα ἀπὸ λίγα χρόνια.

Πίνακας ποὺ δείχνει τὴν αὔξηση τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Ἑλλάδας ἀπὸ τὴν ἀπελευθέρωσή της ὡς τὰ σήμερα

1827	μετὰ τὴν ἀπελευθέρωση πληθυσμὸς	700.000
1864	» » προσάρτηση τῶν Ἰονίων νήσων	1.000.000
1881	» » προσάρτηση τῆς Θεσσαλίας καὶ μικροῦ κομματιοῦ τῆς Ἠπείρου	2.000.000
1913	μετὰ τοὺς Βαλκανικοὺς πολέμους	4.500.000
1922	» τὸν Ἑλληνοτουρκικὸ πόλεμο	6.000.000

Σήμερα μὲ τὴν Τουρκία εἴμαστε φίλοι. Οἱ μακροχρόνιοι πόλεμοι ἐδίδαξαν καὶ τοὺς δύο λαοὺς τὸν Τουρκικὸ καὶ τὸν Ἑλληνικὸ ὅτι οἱ πόλεμοι εἶναι καταστροφὴ καὶ γιὰ τοὺς νικημένους καὶ γιὰ τοὺς νικητές.

Ἐ π α ν α λ η π τ ι κ ὲ ς ἐ ρ ω τ ή σ ε ι ς. 1. Πῶς συνορεύει ἡ Ἑλλάδα; 2. Νὰ πῆτε πότε ἐλευθερώθηκε ἡ Ἑλλάδα ἀπὸ τοὺς Τούρκους. Ποιές χῶρες τότε ἔκαμαν τὸ Ἑλληνικὸ βασίλειο; Ποιές ἄλλες χῶρες προσετέθηκαν ὕστερα; Τί ξαίρετε γιὰ τοὺς δυὸ Βαλκανικοὺς πολέμους; Τί ξαίρετε γιὰ τὸν Εὐρωπαϊκὸ πόλεμο;
3. Ξαίρετε νὰ πῆτε τίποτε γιὰ τὴν ἀπότομη αὔξηση τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Ἑλλάδας στὰ 1922;

Ὑ π ο β ο λ έ ς. Νὰ κάμετε ἕνα ἁπλὸ ἰχνογράφημα τῆς σημερινῆς Ἑλλάδας καὶ νὰ χωρίσετε τὶς Ἑλληνικὲς χῶρες (Πελοπόννησο, Στερεὰ Ἑλλάδα, Θεσσαλία, Ἤπειρο, Μακεδονία, Δυτικὴ Θράκη, Ἑπτάνησο καὶ τὰ νησιὰ τοῦ Αἰγαίου). Καὶ νὰ σημειώσετε ἀπάνω, πότε κάθε μιὰ ἀπὸ αὐτὲς τὶς χῶρες ἐλευθερώθηκε ἀπὸ τοὺς Τούρκους.

ΤΟΠΟΣ ΚΑΙ ΚΛΙΜΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

Πῶς χωρίζουν τὴν Ἑλλάδα οἱ θάλασσες καὶ τὰ βουνά της.

1. Τὰ παράλια τῆς Ἑλλάδας. Παρατηρήσετε τὸ χάρτη. Ἡ θάλασσα κατὰ χίλιους δυὸ τρόπους σχίζει τὰ παράλιά της καὶ σχηματίζει ὡραιότατα πελάγη καὶ κόλπους, ποὺ τὸ νερὰ ἀντανακλοῦν τὸ γαλανὸ χρῶμα τοῦ οὐρανοῦ της. Τὰ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Αἰγαῖο πέλαγος, κατασπαρμένο μὲ τὰ πολλὰ νησιά του, μοιάζει μὲ τεράστιο ποτάμι σπαρμένο μὲ μεγάλες πέτρες, ποὺ χρειάστηκαν γιὰ φυσικὸ γεφύρι γιὰ νὰ περάσουν στὴν Ἀσία, στὰ πολὺ παλιὰ χρόνια, οἱ Ἕλληνες καὶ νὰ χτίσουν ἐκεῖ τὶς πολυάριθμες ἀποικίες τους.

2. Ἡ ξηρά. Ἀλλὰ καὶ ἡ ξηρὰ παρουσιάζει τὴν ἴδια ποικιλία. Τὰ πολύπλοκα ἑλληνικὰ βουνά, ἐδῶ ὀρθώνονται σὲ κορφὲς ἀπότομες, ὅπου δὲν μπορεῖ κανεὶς νὰ πλησιάσῃ, ἐκεῖ κάνουν ὑψηλὰ καὶ μεγάλα ὀροπέδια, παρεκεῖ στέλνουν κλάδους σ'ὅλες τὶς διευθύνσεις καὶ χωρίζουν τὴ χώρα σὲ πολλὲς κοιλάδες, ἢ πεδιάδες.

Λίγα εἶναι τὰ ὄρη τῆς Ἑλλάδας, ποὺ ἀπ'αὐτὰ δὲ φαίνεται ἡ γαλανὴ θάλασσα καὶ ἀπὸ λίγα σημεῖα Ἑλληνικῶν θαλασσῶν ὁ ναύτης δὲ βλέπει τὴν ξηρά.

Ἡ Ἑλλάδα λοιπὸν εἶναι ἕνας μεγάλος ἀριθμὸς ἀπὸ πεδιάδες καὶ κοιλάδες μικρὲς ἢ μεγάλες, ποὺ εἶναι χωρισμένες ἀναμεταξύ τους μὲ βουνὰ καὶ ἔχουν ἔξοδο στὴ θάλασσα.

Στὰ παλιὰ χρόνια κάθε κοιλάδα σχεδὸν ἦταν καὶ μιὰ ἀνεξάρτητη δημοκρατία. Πολλὲς φορὲς οἱ δημοκρατίες αὐτὲς (Σπάρτη, Ἄργος, Ἀθήνα, Θήβα κλπ.) πολέμησαν ἀναμεταξύ τους.

Ὅταν μιὰ πόλη μεγάλωνε πολὺ καὶ οἱ κάτοικοι περίσσευαν, ἔτρεχαν στὶς ἀκτὲς τῆς Μεσογείου, γιὰ νὰ βροῦν τόπο ὅμοιο μὲ τὴν πατρίδα τους, κι ἐκεῖ ἔχτιζαν νέα πόλη (ἀποικία). Ὅλα τὰ παράλια τῆς Μεσογείου γέμισαν ἀπὸ τέτοιες ἀποικίες καὶ ὁ Ἑλληνικὸς πολιτισμὸς διαδόθηκε σ'ὅλα τὰ παράλια τῆς Μεσογείου.

Ἀλλ'ἂν τὰ βουνὰ χωρίζουν ἔτσι τὴν Ἑλληνικὴ γῆ, ἡ θάλασσα ἑνώνει ὅλη τὴν Ἑλλάδα σὰ μιὰ ἀπέραντη πεδιάδα, ποὺ μέσα σ'αὐτὴ τὰ πλοῖα τρέχουν πρὸς ὅλες τὶς διευθύνσεις, ὅπως οἱ ἅμαξες ἢ τὰ αὐτοκίνητα καὶ οἱ σιδηρόδρομοι στὴν ξηρά.

3. Κλῖμα. Ὅλοι γνωρίζομε πὼς στὴν πατρίδα μας ἔχομε δύο ἐποχὲς κάθε χρόνο, τὴ ζεστὴ καὶ τὴν κρύα. Γνωρίζομε ἀκόμη πὼς μερικὲς ἡμέρες κάθε χρόνο βρέχει πολὺ ἢ λίγο καὶ ὁ ἀέρας εἶναι γεμᾶτος ὑγρασία, ἐνῶ ἄλλοτε πάλι εἶναι ὡραία γαλήνη.

Τὶς μεταβολὲς τῆς ζέστης καὶ τοῦ κρύου σὲ μιὰ χώρα,τὸ βαθμὸ καὶ τὴ διάρκειά του καὶ τὴν πολλὴ ἢ λίγη ὑγρασία

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τοῦ ἀέρα κατὰ τὶς διάφορες ἐποχὲς τὸ λέγομε κλῖμα τῆς χώρας. Καθένας μας γνωρίζει τὸ κλῖμα τῆς ἰδιαίτερης πατρίδας του. Ἂν κανεὶς ἔτυχε νὰ ζήση ἀρκετὸ καιρὸ καὶ σ'ἄλλη χώρα, γνώρισε καὶ ἐκείνης τὸ κλῖμα καὶ θὰ ἔχη ἴσως παρατηρήσει μικρὲς ἢ σπουδαῖες διαφορὲς μεταξὺ τοῦ ἑνὸς καὶ τοῦ ἄλλου κλίματος.

Ὅλοι οἱ τόποι δὲν ἔχουν τὸ ἴδιο κλῖμα. Οἱ χῶρες ὅπου ἡ ζεστὴ ἐποχὴ διαρκεῖ περισσότερο ἀπὸ τὴν κρύα, λέγονται θερμὲς χῶρες, ὅταν γίνεται τὸ ἀντίθετο λέγονται ψυχρές. Ἀκόμη εἶναι χῶρες ὑγρὲς καὶ ἀντίθετα χῶρες ξηρὲς ἢ περιοδικῶς ξηρὲς καὶ ὑγρές.

Τὸ κλῖμα ἑνὸς τόπου ἐξαρτᾶται:

α) Ἀπὸ τὴν ἀπόσταση τοῦ τόπου ἀπὸ τὸν Ἰσημερινό, ἢ ὅπως λέμε ἀπὸ τὸ γεωγραφικὸ πλάτος τοῦ τόπου. Ὅσο περισσότερο ἀπέχει ἕνας τόπος ἀπὸ τὸν Ἰσημερινό, τόσο ψυχρότερος εἶναι. Γιὰ τὶς χῶρες τοῦ Βορείου ἡμισφαιρίου, ὅπου βρίσκεται καὶ ἡ Ἑλλάδα, ψυχρότερες χῶρες εἶναι οἱ βορειότερες.

β) Ἀπὸ τὸ ὕψος τοῦ τόπου ἀπάνω ἀπὸ τὴν ἐπιφάνεια τῆς θάλασσας. Τὰ ὀρεινὰ μέρη καὶ τὰ ὀροπέδια, τόποι δηλαδή, ποὺ βρίσκονται ψηλὰ ἀπὸ τὴ θάλασσα, εἶναι ψυχρότεροι ἀπὸ τὶς χαμηλὲς πεδιάδες.

γ) Ἀπὸ τὴ γειτονιὰ τῆς θάλασσας. Στοὺς παράλιους τόπους ὁ ἀέρας εἶναι γενικὰ ὑγρότερος. Ἐκτὸς τούτου ἡ ἐπίδραση τῆς θάλασσας γλυκαίνει τὸ δυνατὸ κρύο τοῦ χειμῶνα καὶ κάνει λιγώτερη τὴ ζέστη τοῦ καλοκαιριοῦ (Ὠκεάνειο κλῖμα). Ἀντίθετα τὸ κλῖμα τῶν τόπων, ποὺ βρίσκονται μακριὰ ἀπὸ τὴ θάλασσα, παρουσιάζει καὶ χειμῶνα δυνατὸ καὶ καλοκαίρι πολὺ ζεστὸ (ἠπειρωτικὸ κλῖμα).

δ) Ἀπὸ μερικὲς τοπικὲς συνθῆκες, π.χ. ἀπὸ τὸ ποσὸ τῆς βροχῆς ποὺ πέφτει κάθε χρόνο, ἀπὸ τοὺς ἀνέμους ποὺ φυσοῦν, ἀπὸ τὴ διεύθυνση τῶν πλησίον βουνῶν (ἂν π.χ. τὰ βουνὰ ἐμποδίζουν τοὺς βορείους ἢ νοτίους ἀνέμους).

4. Τὸ κλῖμα τῆς Ἑλλάδας. Ἡ πατρίδα μας εἶναι γενικὰ χώρα ζεστή. Ὁ χειμῶνας στὰ περισσότερα μέρη τῆς Ἑλλάδας δὲν κρατεῖ περισσότερο ἀπὸ 4 ἢ 5 τὸ πολὺ μῆνες τὸ χρόνο, οἱ ἄλλοι μῆνες εἶναι ζεστοί. Πολλὲς ἐπαρχίες τῆς Ἑλλάδας π.χ. οἱ Κυκλάδες, τὰ νότια καὶ τὰ δυτικὰ παράλια τῆς Πελοποννήσου, ἡ Ἀττικὴ κλπ. ἔχουν πολὺ μαλακὸ χειμῶνα καὶ ὁ ἥλιος πολὺ σπάνια κρύβεται πίσω ἀπὸ σύννεφα καὶ σ'αὐτὴ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τὴν κρύα ἐποχή. Μονάχα στὶς βορειότερες ἐπαρχίες τῆς Ἑλ-
άδας, τὴ Μακεδονία πρὸ πάντων καὶ τὴ Θράκη, ὁ χειμῶνας
ἶναι δυνατώτερος καὶ κρατεῖ καὶ περισσότερο, ἐκεῖ ντύνο-
νται μὲ γοῦνες τὸ χειμῶνα. Τὰ ὀρεινὰ μέρη καὶ τὰ ὀροπέδια
τῆς πατρίδας μας εἶναι βέβαια ψυχρότερα. Ἐκεῖνος ποὺ ταξι-
δεύει πχ. μὲ σιδερόδρομο τὸ χειμῶνα ἀπὸ τὴν Καλαμάτα στὴν
Τρίπολη, ἀπὸ τὴ χαμηλὴ δηλαδὴ πεδιάδα τῆς Μεσσηνίας
πρὸς τὸ ὀροπέδιο τῆς Ἀρκαδίας (700 περίπου μέτρα ἀπά-
νω ἀπὸ τὴ θάλασσα), θὰ παραξενευτῆ ἀπὸ τὴν ἀπότομη
μεταβολὴ ποὺ θὰ παρατηρήση σὲ διάστημα 2 ὡρῶν σιδη-
ροδρομικοῦ ταξιδιοῦ. Ἐνῶ ἀπὸ τὴν Καλαμάτα ἔφυγε μὲ ἥλιο
καὶ γλυκὸ καιρό, ἐνῶ ὅλα γύρω του ὅσο περνάει τὴ Μεσσηνια-
κὴ πεδιάδα, λεμονιές, πορτοκαλιές, λιόδεντρα, ἀνοίγουν πλού-
σιο πράσινο φύλλωμα στὸ γλυκὸν ἥλιο, ὅταν ὕστερα ἀπὸ
λίγο βρεθῆ στὸ ὀροπέδιο τῆς Ἀρκαδίας, θὰ ἰδῆ πὼς ὅλα
αὐτὰ χάνονται μὲ μιᾶς. Οὐρανὸς σκεπασμένος ἀπὸ σύννεφα
πυκνὰ καὶ κρύο δυνατὸ ἀντικατασταίνει τὸ γλυκὸν καιρὸ
τῆς Μεσσηνιακῆς πεδιάδας. Οὔτε λιόδεντρα, οὔτε πορτοκα-
λιές, οὔτε λεμονιὲς φαίνονται πουθενά. Κλῖμα βαρύ, πεδιάδα
λιόδεντρη, κατάλληλη γιὰ σιτηρά, ὅπως οἱ πεδιάδες βορειοτέ-
ρων χωρῶν. Ὄρη γυμνὰ ἢ σκεπασμένα μὲ δέντρα τῶν ψυ-
χρῶν κλιμάτων.

5. Ἄνεμοι καὶ βροχές. Στὸ Αἰγαῖο φυσοῦν προπάντων οἱ
βόρειοι ἄνεμοι, τὶς περισσότερες ἡμέρες τοῦ χρόνου, μόνο
στὴν ἀρχὴ τῆς ἄνοιξης καὶ τὸ φθινόπωρο φυσοῦν οἱ νότιοι.
Καὶ στὸ ἐσωτερικὸ τῆς Ἑλληνικῆς χώρας φυσοῦν προπάντων
οἱ βόρειοι ἄνεμοι. Οἱ νότιοι ἄνεμοι, καθὼς περνοῦν ζεστοὶ ἀπὸ
τὴ Μεσόγειο γιὰ νὰ φτάσουν στὴ χώρα μας, φέρνουν πολλοὺς
ἀτμούς, αὐτοὶ οἱ ἀτμοὶ ἀναλύονται ὕστερα σὲ εὐεργετικὲς
βροχές, γιὰ τοῦτο ἡ ἐποχὴ τῶν βροχῶν εἶναι ἡ ἴδια συνήθως
μὲ τοὺς νοτίους ἀνέμους. Τὸ ἴδιο γίνεται καὶ στὰ δυτικὰ πα-
ράλια τῆς Ἑλλάδας μὲ τοὺς βορειοδυτικοὺς ἀνέμους, ποὺ φυ-
σοῦν πρὸ πάντων ἐκεῖ.

Περισσότερες βροχὲς πέφτουν στὶς δυτικὲς ἀκτὲς τῆς Ἑλ-
λάδας. Στὴν Ἤπειρο, τὴν Ἀκαρνανία, τὴν Ἐφτάνησο, τὴν
Ἠλεία βρέχει πολὺ καὶ στὴν Κρήτη ἀκόμη. Λιγώτερο βρέ-
χει στὴν Εὔβοια καὶ τὴν Ἀνατολικὴ Θεσσαλία καὶ ἀκόμη
λιγώτερο στ' ἄλλα μέρη τῆς Ἑλλάδας.

6. Φυτά. Τὸ γλυκὸ κλῖμα τῆς Ἑλλάδας, ὁ λαμπρός της

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἥλιος καὶ πρὸ πάντων ἡ ποικιλία τοῦ τόπου της βοηθοῦν τὴν ἀνάπτυξη πάρα πολλῶν φυτῶν. Ὅλες σχεδὸν οἱ παράλιες περιφέρειες καὶ τὰ νησιὰ εἶναι σκεπασμένα ἀπὸ μεγάλους ἐλαιῶνες, τὸ ἀμπέλι καλλιεργεῖται σ'ὅλη σχεδὸν τὴν Ἑλλάδα· ἀκόμα ἡ συκιὰ καὶ πολλὰ ἄλλα ὀπωροφόρα δέντρα ἀπὸ κάθε εἶδος.

Στὶς ζεστὲς πεδιάδες τῶν νοτιώτερων μερῶν καὶ στὰ νησιὰ θαυμάσιοι κῆποι ἀπὸ ἑσπεριδοειδῆ (λεμονιές, πορτοκαλιές, μανταρινιὲς κλπ.) εὐχαριστοῦν τὸ μάτι καὶ ἀρωματίζουν τὸν ἀέρα. Μονάχα οἱ βορειότερες ἐπαρχίες (Θεσσαλία, Μακεδονία, Θράκη) παρουσιάζουν διαφορὰ στὰ καλλιεργούμενα φυτά· σ'αὐτὲς πλεονάζουν τὰ σιτηρὰ καὶ ὁ καπνός. Γενικὰ ἀπὸ τὰ καλλιεργούμενα φυτὰ τὴν πρώτη θέση ἔχουν στὶς βορειότερες ἐπαρχίες τὰ σιτηρὰ καὶ ὁ καπνός, στὶς νοτιώτερες καὶ τὰ νησιά, ἡ σταφίδα, τὸ κοινὸ ἀμπέλι, ἡ ἐλιά, ἡ συκιά, τὰ ἑσπεριδοειδῆ καὶ τὰ ἄλλα ὀπωροφόρα δέντρα. Σὲ μερικοὺς βαλτότοπους καλλιεργεῖται καὶ βαμπάκι καὶ ρίζι.

7. Δασικὰ φυτά. Στὰ χαμηλὰ βουνὰ καὶ τοὺς λόφους, ἂν δὲν εἶναι πετρώδη, καλλιεργεῖται ἡ ἐλιά, ἡ συκιά, τὸ ἀμπέλι καὶ ἄλλα ὀπωροφόρα δέντρα. Στὶς πλευρὲς τῶν ψηλῶν βουνῶν τὰ καλλιεργούμενα φυτὰ δὲν προκόβουν. Ἐκεῖ βασιλεύουν τὰ δασικὰ φυτά, δέντρα καὶ θάμνοι. Τὰ ἔλατα, οἱ φιλλύρες, ἡ ὀξιὰ στολίζουν πολλὰ βουνὰ τῆς Ἑλλάδας καὶ κάνουν μεγάλα δάση· τὸ πεῦκο σκεπάζει μὲ τὸ ὄμορφο πράσινο χρῶμα του ὅλα τὰ βουνά, ποὺ εἶναι νότια ἀπὸ τὴ Θεσσαλία. Στὸ Πήλιο, στὸν Ἄθωνα, στὸν Τυμφρηστό, στὰ βουνὰ τῆς Κρήτης καὶ μερικὰ τῆς Μακεδονίας ἐπικρατεῖ ἡ καστανιά· ἡ βαλανιδιὰ καὶ ὅλα τὰ εἴδη τῆς βαλανιδιᾶς εἶναι πολὺ συνηθισμένα δέντρα τῶν ἑλληνικῶν δασῶν. Καὶ θάμνοι πολλοί, ὅπως ἡ κουμαριά, τὸ ρείκι, ἡ σμυρτιά, ὁ σκοῖνος κλπ. σκεπάζουν τὶς πλευρὲς τῶν ἑλληνικῶν βουνῶν καὶ τὰ κάνουν ὡραιότερα ἀπὸ τὰ βουνὰ κάθε ἄλλης χώρας.

Στὶς ὄχθες τῶν ποταμῶν καὶ τῶν χειμάρρων ὑψώνει ὁ πλάτανος μεγάλα κλωνάρια.

8. Προϊόντα. Ὁ τόπος τῆς Ἑλλάδας εἶναι καθὼς εἴπαμε τόσο διάφορος καὶ τὸ κλῖμα της τόσο εὐνοϊκὸ γιὰ τὴν καλλιέργεια, ποὺ βγάζει πολλὰ χρήσιμα γιὰ τροφή, φορέματα καὶ κατοικία προϊόντα.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Τὰ σπουδαιότερα προϊόντα τῆς Ἑλλάδας εἶναι:

α) Δασικά. Ξυλεία ἀπὸ τὰ δάση (γιὰ οἰκοδομές, πλοῖα, ἁμάξια, ἔπιπλα, κάψιμο κλπ.), βαλανίδια, κάστανα, χαρούπια, ρετσίνι, πευκόφλουδα, βαφικὰ φυτὰ κλπ.

β) Κτηνοτροφικὰ καὶ ζωοτεχνικά. Ἄλογα, βόδια, κρέατα, μαλλιά, δέρματα, τυρί, βούτυρο, μέλι, κερὶ κλπ.

γ) Γεωργικά. Δημητριακοὶ καρποὶ (σιτάρι, κριθάρι, καλαμπόκι, σίκαλη, βρώμη) ὄσπρια, καπνός, σταφίδα, ἐλιές, λάδια, κρασί, βαμπάκι, λινάρι, ἐσπεριδοειδῆ, σῦκα, καρύδια καὶ διάφορα φροῦτα.

δ) Βιομηχανικά. Ἀλεύρι, οἰνόπνευμα καὶ ποτάσα, σαπούνια, νεύτι, ἐργασμένα δέρματα, ὑφάσματα βαμβακερά, μάλλινα καὶ μεταξωτά, τάπητες, κουβέρτες, παστὰ ψάρια, μπύρα, τσιμέντα, χημικὰ λιπάσματα, χαρτί, γυαλικά, πήλινα ἀγγεῖα, λαδομπογιές, βερνίκια, πολλὰ σιδηροβιομηχανικὰ εἴδη (κρεββάτια, ἀλέτρια, μηχανήματα διάφορα καὶ ἐργαλεῖα κλπ.), καὶ σὲ πολλὰ μέρη (Πειραιᾶ, Σύρο, Σκίαθο, Γαλαξίδι, Βόλο κλπ.) ὑπάρχουν ναυπηγεῖα, ὅπου ναυπηγοῦν μικρὰ καὶ μεγάλα ἱστιοφόρα πλοῖα.

ε) Ἁλιευτικά. Ἄφθονα ψάρια.

στ) Ὀρυχτά. Ὡραῖα ἄσπρα καὶ χρωματιστὰ μάρμαρα, μεταλλεύματα μολυβιοῦ, ἀσημιοῦ, σίδερου, χαλκώματος, τενεκέ, χρωμίου κλπ., σμύριδα, λευκόλιθο, θηραϊκὴ γῆ (μπαρτζουλάνα), λιγνῖτες, ἁλάτι, ποὺ γίνεται σ' ἁλυκές, θειαφόχωμα, μυλόπετρες καὶ πολλὰ οἰκοδομικὰ ὑλικά.

Ἀτυχῶς τὰ ὀρυχτὰ κάρβουνα τῆς Ἑλλάδας δὲν εἶναι ἀπὸ τὰ πιὸ καλὰ καὶ γι' αὐτὸ ἡ βιομηχανία καὶ ἡ ναυτιλία προμηθεύονται γιὰ τὰ ἐργοστάσια, τὰ ἀτμόπλοια καὶ τοὺς σιδηροδρόμους πετροκάρβουνο ἀπὸ ξένες χῶρες.

Ὅλα τὰ παραπάνω προϊόντα τὰ βγάζουν οἱ πεδιάδες, τὰ βουνὰ καὶ τὸ ἐσωτερικὸ τῆς ἑλληνικῆς γῆς.

9. Οἱ συγκοινωνίες τῆς Ἑλλάδας. Οὔτε κάθε χώρα, οὔτε κάθε καλλιεργητὴς βγάζει ὅλα ὅσα χρειάζονται γιὰ τροφή, φορέματα καὶ κατοικία, γι' αὐτὸ οἱ ἄνθρωποι ἀλλάζουν τὰ προϊόντα τους μὲ ἄλλα προϊόντα εἴτε τῆς χώρας τους εἴτε καὶ ξένων χωρῶν. Ἀπὸ τὶς πεδιάδες, ποὺ βγάζουν σιτάρι, μεταφέρνουν τὰ σιτηρὰ στὰ νησιὰ καὶ στὰ ὀρεινὰ μέρη. Τὰ ὀρεινὰ πάλι μέρη βγάζουν προπάντων κτηνοτροφικὰ προϊόντα καὶ τὰ νησιὰ λάδι καὶ ψάρια. Ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη στέλ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

νουν στὰ βιομηχανικὰ κέντρα πρῶτες ὕλες (μαλλιά, μετάξ βαμπάκι, σταφίδα, ρετσίνι, δέρματα ἀκατέργαστα κλπ.), γ νὰ κατεργαστοῦν σὲ διάφορα βιομηχανικὰ προϊόντα (ὑφ σματα, οἰνόπνευμα, νέφτι, δέρματα ἐργασμένα κλπ.), ποὺ πά θὰ μεταφερθοῦν σὲ διάφορους τόπους.

Τὴ μεταφορὰ τῶν προϊόντων γιὰ κατεργασία ἢ ἀνταλλαγ τὴν ἐξυπηρετοῦν οἱ συγκοινωνίες.

Στὴ χώρα μας σήμερα τὰ καλύτερα μέσα συγκοινωνίας εἶν στὴν ξηρὰ οἱ σιδερόδρομοι καὶ τὰ αὐτοκίνητα.

Οἱ σιδεροδρομικὲς γραμμὲς στὴν Ἑλλάδα εἶναι:

1. Ἡ τῶν σιδεροδρόμων τῆς Πελοποννήσου.
2. Ἡ τῆς Δυτικῆς Ἑλλάδας (Μεσολογγίου—Ἀγρινίου).
3. Ἡ γραμμὴ Ἀθήνας—Πειραιᾶ.
4. Ἡ γραμμὴ τῶν σιδεροδρόμων Ἀττικῆς—Ἀθήνας—Λα ρείου κλπ.
5. Ἡ γραμμὴ Ἀθήνας—Θεσσαλονίκης—Εὐρώπης.
6. Ἡ τῶν σιδεροδρόμων Θεσσαλίας (Βόλος—Λάρισσα κ Βόλος—Καλαμπάκα).
7. Ἡ γραμμὴ Θεσσαλονίκης—Μοναστηριοῦ.
8. Ἡ γραμμὴ Θεσσαλονίκης—Κωνσταντινουπόλεως.

Καὶ τὴ συγκοινωνία τῶν παραλίων καὶ τῶν νησιῶν κάνου πολλὰ ἀτμόπλοια καὶ καΐκια.

Ἐνδιαφερόμαστε ἀκόμη νὰ μποροῦμε νὰ στέλνωμε ἐμπορε ματα σὲ ξένες χῶρες καὶ νὰ φέρνωμε ἄλλα ἀπὸ τὶς ξένες χῶ ρες στὸν τόπο μας. Καὶ σ'αὐτὸ ἀκόμα ἡ Ἑλλάδα εἶναι πολ εὐτυχισμένη, γιατὶ βρίσκεται ἀνάμεσα στὶς ἤπειρες, Εὐρώπ Ἀσία καὶ Ἀφρική.

Οἱ δυτικὲς ἀκτές μας βλέπουν κατὰ τὴν Εὐρώπη, ὅπου πο λοῦμε καὶ ἀγοράζουμε ἐμπορεύματα ἢ πηγαίνομε γιὰ ν σπουδάσωμε. Πολλὰ ἀτμόπλοια ἑλληνικὰ καὶ ξένα κάνου ταξίδια μεταξὺ ἑλληνικῶν καὶ εὐρωπαϊκῶν λιμένων κάθε μέρ

Καμιὰ ἄλλη χώρα δὲν ἔχει τοποθεσία τόσο καλὴ γιὰ τὸ ἐμπ ριο μὲ ὅλα τὰ μέρη τοῦ κόσμου, ὅπως ἡ χώρα μας, καὶ καμ ἄλλη χώρα δὲν ἔχει ἀκτὲς μὲ τόσους καλοὺς λιμένες.

Τὸ ἐσωτερικὸ τῆς χώρας μας ἔχει ἀρκετοὺς ἀμαξωτοὺς δρ μους. Μὲ τοὺς δρόμους αὐτοὺς γίνεται ἡ συγκοινωνία τῶν κ τοίκων καὶ ἡ μεταφορὰ τῶν προϊόντων καὶ τῶν ἐμπορευμ των μὲ αὐτοκίνητα καὶ κάρα.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Στὰ ὀρεινὰ μέρη οἱ συγκοινωνίες γίνονται μὲ ἄλογα, μουλάρια καὶ γαϊδάρους.

Ἐ π α ν α λ η π τ ι κ ὲ ς ἐ ρ ω τ ή σ ε ι ς. 1. Παρατηρῆστε τὸ χάρτη τῆς Ἑλλάδας καὶ λέγετε τί βλέπετε στὰ παράλιά της;
2. Τί παρατηρεῖτε στὴν ξηρά;
3. Τί εἶναι κλῖμα;
4. Τί ξαίρετε γιὰ τὸ κλῖμα τῆς Ἑλλάδας;
5. Ποιοὶ ἄνεμοι ἐπικρατοῦν στὰ διάφορα μέρη τῆς πατρίδας μας συνήθως;
6. Ἔχετε δάση κοντὰ στὴν κατοικία σας; Τί δέντρα ἔχουν;
7. Τί προϊόντα βγάζει ὁ τόπος σας; Νὰ θυμηθῆτε τὰ σπουδαιότερα βασικὰ προϊόντα τῆς Ἑλλάδας, τὰ σπουδαιότερα βιομηχανικὰ καὶ γεωργικά. Νὰ βρῆτε στὸ χάρτη τὶς σιδεροδρομικὲς συγκοινωνίες τῆς Πελοποννήσου, τῆς Θεσσαλίας, τῆς Βόρειας Ἑλλάδας. Νὰ παρακολουθήσετε τὴ γραμμὴ Ἀθηνῶν—Θεσσαλονίκης καὶ νὰ σημειώσετε τὶς μεγαλύτερες πόλεις ποὺ βρίσκονται στὴ γραμμή της. Νὰ βρῆτε τὸ δρόμο ὁποῦ ἀτμοπλοίου ἀπὸ Πειραιᾶ στὴν Κέρκυρα, στὴν Κρήτη, στὴ Θεσσαλονίκη, στὸ Βόλο. Νὰ σημειώσετε στὸ χάρτη θαλασσινὰ ταξίδια μεταξὺ διαφόρων λιμένων καὶ νησιῶν τῆς Ἑλλάδας.

10. Ἡ παιδεία. Σ'ὅλες τὶς χῶρες τῆς Εὐρώπης ὁ λαὸς ἔχει μεγαλύτερη μόρφωση ἀπὸ τοὺς λαοὺς τῶν ἄλλων Ἠπείρων. Καὶ στὴν Ἑλλάδα προσπαθεῖ τὸ κράτος νὰ μαθαίνουν ὅλοι γράμματα.

Μιὰ ἀπὸ τὶς πρῶτες φροντίδες τῆς Πολιτείας, μόλις ἐλευθερώθηκε ἡ πατρίδα μας ἀπὸ τοὺς Τούρκους, ἦταν νὰ κάνουν σχολεῖα, καὶ τώρα ὑπάρχουν σχολεῖα σ'ὅλα τὰ χωριὰ καὶ ὁ καθένας εἶναι ὑποχρεωμένος νὰ στέλνη τὰ παιδιά του στὸ δημοτικὸ σχολεῖο γιὰ νὰ μορφωθοῦν, χωρὶς νὰ πληρώνη δίδακτρα. Τὰ τελευταῖα χρόνια ἐχτίστηκαν χιλιάδες ὡραιότατα σχολεῖα στὰ περισσότερα μέρη τῆς Ἑλλάδας.

Ἡ καλὴ ἐκπαίδευση εἶναι ἕνας ἀπὸ τοὺς σπουδαιότερους λόγους, ποὺ κάνουν νὰ προοδέψη ἕνας τόπος, γιατὶ οἱ μορφωμένοι ἄνθρωποι μποροῦν νὰ κάμουν διάφορες ἐπιχειρήσεις, ποὺ δὲν μποροῦν νὰ κάμουν οἱ ἀγράμματοι.

Ἡ ἐκπαίδευση στὴν Ἑλλάδα εἶναι ἡ Λαϊκὴ ἐκπαίδευση, ἡ Μέση ἐκπαίδευση καὶ ἡ Ἀνώτατη ἐκπαίδευση.

Ἡ Λαϊκὴ ἐκπαίδευση εἶναι τὰ δημοτικὰ σχολεῖα.

Ἡ Μέση ἐκπαίδευση εἶναι τὰ γυμνάσια καὶ ἡμιγυμνάσια καὶ ἡ Ἀνώτατη περιλαμβάνει: 2 Πανεπιστήμια, τὸ Πολυτεχνεῖο, τὴ Στρατιωτικὴ σχολὴ τῶν Εὐελπίδων, τὴ Ναυτικὴ σχολὴ τῶν Δοκίμων, τὴν Ἀνώτατη Γεωπονική, τὴν Ἀνώτατη Δασολογικὴ σχολὴ καὶ τὰ Διδασκαλεῖα.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ἔχομε ἀκόμα ἐμπορικὲς σχολὲς καὶ 1 Ἀνώτατη Ἐμπορικὴ σχολή, ἀκόμα καὶ ἱερατικὲς σχολές.

11. Τὸ πολίτευμά μας. Ἀλλ' ἡ μόρφωση μονάχα τοῦ ἀνθρώπου δὲν ἀρκεῖ νὰ τοῦ ἐξασφαλίση καλὴ ζωή, τοῦτο ἐξαρτᾶται πολὺ ἀπὸ τοὺς νόμους καὶ τὴ διοίκησῆ τῆς χώρας. Δηλαδὴ ἀπὸ τὸ πολίτευμα. Μονάχα τὰ ἐλεύθερα πολιτεύματα κάνουν τοὺς ἀνθρώπους εὐτυχισμένους καὶ εὐτυχισμένες εἶναι οἱ χῶρες ἐκεῖνες, ὅπου βασιλεύει ἡ ἐλευθερία, ἡ ἰσότητα καὶ ἡ ἀδελφοσύνη.

Ὕστερα ἀπὸ τὸν Εὐρωπαϊκὸ πόλεμο, ἀντικαταστήσαμε τὴ συνταγματικὴ βασιλεία μὲ νέο πολίτευμα. Τὸ νέο μας αὐτὸ πολίτευμα εἶναι δημοκρατία. Ὁ ἀνώτατος ἄρχοντας τοῦ Κράτους λέγεται Πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας καὶ ἐκλέγεται ἀπὸ τὴ Βουλὴ καὶ τὴ Γερουσία. Ὁ λαὸς ἐκλέγει ἀντιπροσώπους του (βουλευτὲς) γιὰ νὰ ψηφίζουν νόμους καὶ ἐξουσίες γιὰ νὰ τοὺς ἐκτελοῦν.

Ὅλοι οἱ ὑπάλληλοι τοῦ κράτους εἶναι ὑπηρέτες τοῦ λαοῦ καὶ πληρώνονται γιὰ τὴν ἐργασία τους ἀπὸ τὸ λαό. Ὁ σκοπὸς τοῦ πολιτεύματος εἶναι νὰ βοηθῆ τὸν καθένα ὅσο εἶναι δυνατό, νὰ προστατεύη τὴ ζωή, τὴν τιμὴ καὶ τὴν περιουσία του.

Ἐπαναληπτικὲς ἐρωτήσεις. 1. Πῶς γίνεται ἡ ἐκπαίδευση στὴν πατρίδα μας;
2. Ξέρετε τί εἶναι πολίτευμα καὶ ποιὸ πολίτευμα εἶναι καλύτερο;
3. Τί πολίτευμα ἔχομε ἐμεῖς σήμερα;

ΤΑ ΑΛΛΑ ΚΡΑΤΗ ΤΗΣ ΒΑΛΚΑΝΙΚΗΣ

Ἡ πολιτικὴ διαίρεση τοῦ τόπου ἐξηγεῖ τὴ διαφορὰ τῶν φυλῶν. Τὰ 38 ἑκατομμύρια τῶν κατοίκων τῆς χερσονήσου (39 κατὰ τετρ. χιλιομ.) κάνουν ἕξι κράτη, τὴν Ἑλλάδα, τὴ Νοτιοσλαβία, τὴ Βουλγαρία, τὴν Τουρκία, τὴ Ρουμανία καὶ τὴν Ἀλβανία. Οἱ κάτοικοι ἀνήκουν στὴν ἄσπρη φυλή. Οἱ πραγματικοὶ Τοῦρκοι ἀνήκουν στὴ μογγολική, αὐτοὶ ὅμως εἶναι ὀλίγοι. Οἱ πολλοὶ Τοῦρκοι εἶναι εὐρωπαϊκῆς καταγωγῆς, εἶναι δηλαδὴ χριστιανοὶ ποὺ ἔγιναν τοῦρκοι κατὰ τὰ 500 περίπου χρόνια (1453–1912) ποὺ διάρκεσε ἡ Τουρκικὴ κυριαρχία στὴ Βαλκανική.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

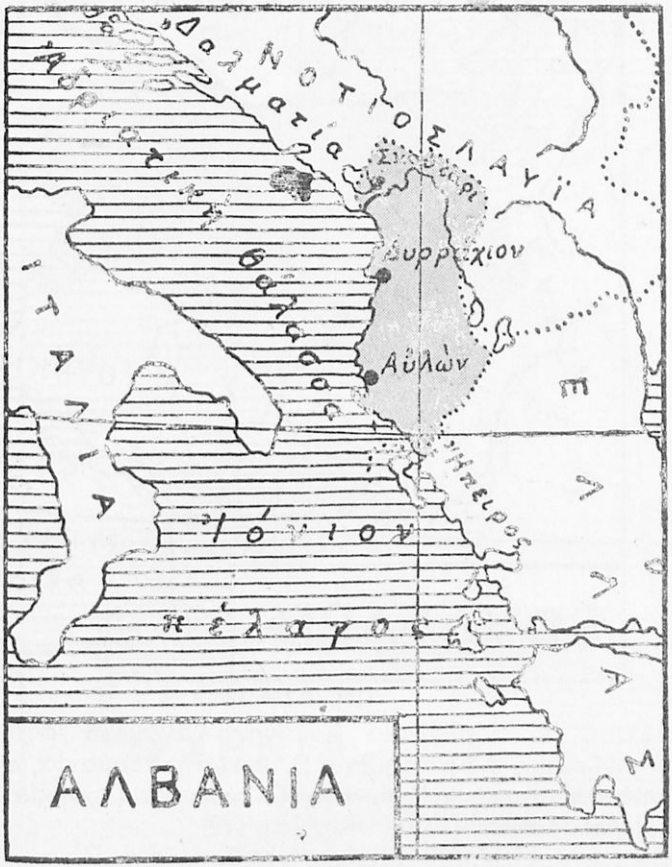

ΑΛΒΑΝΙΑ

Θέση. Ἡ Ἀλβανία εἶναι τὸ μικρότερο βαλκανικὸ κράτος στὴ Δ. ἀκτὴ τῆς Βαλκανικῆς χερσονήσου μεταξὺ Ἑλλάδας, τῆς Νοτιοσλαβίας καὶ τῆς Ἀδριατικῆς θάλασσας.

Ἔκταση 28.000 τετραγωνικὰ χιλιόμετρα.

Πληθυσμὸς 900.000. Πρωτεύουσα εἶναι τὸ Δυρράχιο· ἄλλες πόλεις Αὐλώνα καὶ Σκούταρι ἡ μεγαλύτερη πόλη τῆς Ἀλβανίας.

Προϊόντα. Φροῦτα, καπνός, μετάξι, μαλλὶ καὶ λάδι.

Ἐρωτήσεις. Δείξετε τὴν Ἀλβανία στὸ χάρτη. Ποίους λιμένες τῆς Ἀλβανίας γνωρίζετε: Κάμετε ἕνα ταξίδι μὲ τὸ βαπόρι στὴν Ἀλβανία ἀπὸ τὸν Πειραιά. Πῶς ἀλλιῶς πᾶμε στὴν Ἀλβανία; Κάμετε ἕνα ταξίδι ἀπὸ τὰ Γιάννενα στὶς διάφορες πόλεις τῆς Ἀλβανίας. Ἕνα ὅμοιο ἀπὸ τὴ Φλώρινα.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ

Θέση. Ἡ Βουλγαρία βρίσκεται ἀνάμεσα στὴ Ροδόπη καὶ τὸν κάτω Δούναβη. Στὸ Β. ἔχει τὴ Ρουμανία, στὴν Α. τὴ Μαύρη θάλασσα, στὸ Ν. τὴν Ἑλλάδα καὶ Τουρκία, στὰ Δ. τὴ Νοτιοσλαβία.

Ἔκταση 107.000 τετραγ. χιλιόμετρα.

Πληθυσμὸς 5.700.000 κάτοικοι.

Ὄρη. Τὰ Βαλκάνια καὶ ἡ Ροδόπη.

Ποταμοί. Δούναβης, Ἕβρος.

Προϊόντα. Ἡ Βουλγαρία εἶναι ὕστερα ἀπὸ τὴ Ρουμανία τὸ εὐφορώτερο ἀπὸ τὰ βαλκανικὰ κράτη: σιτηρά, ρίζι, ὄσπρια, τριαντάφυλλα, καπνό, μαλλί, μετάξι, ξυλεία οἰκοδομῶν, τυρί, δέρματα ἀκατέργαστα καὶ ζῶα εἶναι τὰ κυριώτερα προϊόντα της. Οἱ σπουδαιότερες πόλεις της εἶναι: Ἡ Σόφια ἡ πρωτεύουσα, Φιλιππούπολη, Βάρνα, Πύργος, Ρουχτσούχιο, Σλίβεν, Πλεύνα, Στάρα.

Ἐρωτήσεις. Δείξετε στὸ χάρτη τῆς Εὐρώπης τὴ Βουλγαρία. Ποῖοι βουνὰ τὴν χωρίζουν ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα; Κάμετε ἕνα ταξίδι μὲ βαπόρι στοὺς λιμένες τῆς Βουλγαρίας. Νὰ πᾶτε στὴ Σόφια μὲ τὸ σιδερόδρομο· μὲ τὸ αὐτοκίνητο· μὲ τὸ ἀεροπλάνο. Ξαίρετε τί προϊόντα ἀγοράζομε ἀπὸ τὴ Βουλγαρία καὶ τί τῆς πουλᾶμε;

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΤΟΥΡΚΙΑ

Στὴν Εὐρώπη ἔχει τὸ μεγαλύτερο μέρος τῆς Θράκης (25.000 τετρ. χιλιόμ. κάτοικοι 1.000.000). Τὸ τουρκικὸ ὅμως κράτος εἶναι στὴν Ἀσία καὶ ἀποτελεῖται ἀπὸ τὴ χερσόνησο τῆς Μ. Ἀσίας (567.000 τετρ. χιλιόμ. κάτ. 10.500.000). Τέσσερεις κι ἀκόμα φορὲς μεγαλύτερη ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα στὴν ἔκταση καὶ δυὸ φορὲς στὸν πληθυσμὸ (11.500.000 κάτ.). Πόλεις Κωνσταντινούπολη ἢ Πόλη (κάτ.675.000), Ἀντριανούπολη στὴν Εὐρώπη, κα Ἄγκυρα, ἡ νέα πρωτεύουσα τῆς Τουρκίας, Σμύρνη, Μαγνησία, Προύσα, Καισάρεια, Ἰκόνιο, Τραπεζοῦντα ὅλες στὴν Ἀσία.

Ἐρωτήσεις. Δείξετε τὴν Τουρκία. Κάμετε ἕνα ταξίδι μὲ τὸ βαπόρι στὴν Πόλη· ὁμοίως μὲ τὸ σιδερόδρομο, στὴν Πόλη καὶ στὴν Ἀδριανούπολη. Πῶς πᾶμε στὴν Ἄγκυρα ἀπὸ τὴν Πόλη; Πῶς πᾶμε ἀπὸ τὴ Σμύρνη;

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Η ΝΟΤΙΟΣΛΑΒΙΑ

Θέση. Στὰ Β. ἔχει τὴν Αὐστρία καὶ τὴν Οὐγγαρία, στὰ Α. τὴ Ρουμανία καὶ τὴ Βουλγαρία, στὰ Ν. τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν Ἀλβανία, στὰ Δ. τὴν Ἀδριατικὴ θάλασσα καὶ τὴν Ἰταλία.

Ἔκταση 455.000 τετραγων. χιλιόμετρα.

Πληθυσμὸς 13 1)2 ἑκατομμύρια.

Ὄρη. Δειναρικὲς Ἄλπεις καὶ ὁ Σκάρδος.

Ποταμοί. Δούναβης, Δραῦος, Σαῦος, Μοράβας, Ἀξιός.

Προϊόντα. Δημητριακά, ζῶα, κρέας, λῖπος, τυρί, πουλερικά, δέρματα, κρασί, καπνός, φροῦτα, λαχανικά, ὄσπρια, πατάτες, κανάβι, μεταλλεύματα. Πρωτεύουσα εἶναι τὸ Βελιγράδι. Ἄλλες πόλεις: ἡ Νύσσα στὴ διακλάδωση τῶν μεγάλων σιδεροδρομικῶν γραμμῶν τῆς Πόλεως καὶ τῆς Θεσσαλονίκης. Τὸ Ἄγραμ, ἡ ὡραιότερη πόλη, ἡ Θηρεσιούπολη ἡ μεγαλύτερη πόλη στὰ Β. σύνορά της· ἡ Ζάρα ἢ Σεράγεβο, τὸ Μοναστήρι, Λάμπαχ, Σκόπια καὶ Πρισράνη.

Ἐρωτήσεις. Δείξετε στὸ χάρτη τὴ Νοτιοσλαβία. Δείξετε τοὺς κυριώτερους λιμένες της. Κάμετε ἕνα σιδηροδρομικὸ ταξίδι ὡς τὴν πρωτεύουσά της. Μπορεῖτε νὰ πῆτε τί προϊόντα εἰσάγομε ἀπὸ τὴ Νοτιοσλαβία καὶ τί τῆς πουλοῦμε;

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Η ΡΟΥΜΑΝΙΑ

Τὸ μεγαλύτερο βαλκανικὸ κράτος. Εἶναι χώρα πλούσια στὰ γεωργικὰ προϊόντα καὶ ἡ βιομηχανία της, προοδεύει γιατὶ ἔχει πολλὰ νερὰ ποὺ τὰ μεταχειρίζεται γιὰ κινητήριο δύναμη.

Θέση. Στὰ Β. Τσεχοσλοβακία καὶ Πολωνία, στὰ Α. Ρωσσία καὶ Μαύρη θάλασσα, στὴ Ν. Βουλγαρία, στὰ Δ. Οὐγ-

γαρία καὶ Νοτιοσλαβία (Σερβία).

Ἔκταση 310.000 τετραγωνικὰ χιλιόμ.

Πληθυσμὸς 17 ἑκατομμύρια κάτοικοι.

Ποταμοί. Δούναβης, Προῦθος, Σερέτης, Δνείστερος.

Ὄρη. Καρπάθια, Τρανσυλβανικὲς Ἄλπεις.

Προϊόντα. Δημητριακά, πετρέλαιο, βενζίνη, ξυλεία, ζῶα, κρέας, λῖπος, βούτυρο, αὐγά, κάρβουνα, πουλερικά, δέρματα, μεταλλεύματα, ἁλάτι, ζάχαρη, καπνός. Ἔχει πρωτεύουσα τὸ Βουκουρέστι. Ἄλλες πόλεις εἶ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ναι τὸ Ἰάσιο, τὸ Γαλάζιο, ἡ Βραΐλα, Κίσνεβο, Τσέρνοβιτς, Κωνστάντσα, Τσέμεσβαρ καὶ Ἰσμαηλία.

Ἐρωτήσεις. Δεῖξε στὸ χάρτη τὴ Ρουμανία. Πῶς πᾶμε μὲ τὸ βαπόρι στὴ Ρουμανία; Πῶς πᾶμε μὲ τὸ σιδερόδρομο στὸ Βουκουρέστι; Περιγράψετε τὰ ταξίδια αὐτά. Τί πράγματα ἀγοράζουμε ἀπὸ τὴ Ρουμανία καὶ τί τῆς πουλοῦμε. Κάμετε ἕνα ταξίδι μὲ τὸ βαπόρι στὸ Δούναβη καὶ περιγράψετε τὰ μέρη ποὺ βλέπετε. Νὰ πῆτε ἀκόμη τὶς πολιτεῖες ποὺ περνᾶτε στὴ Ρουμανία, Βουλγαρία καὶ Νοτιοσλαβία.

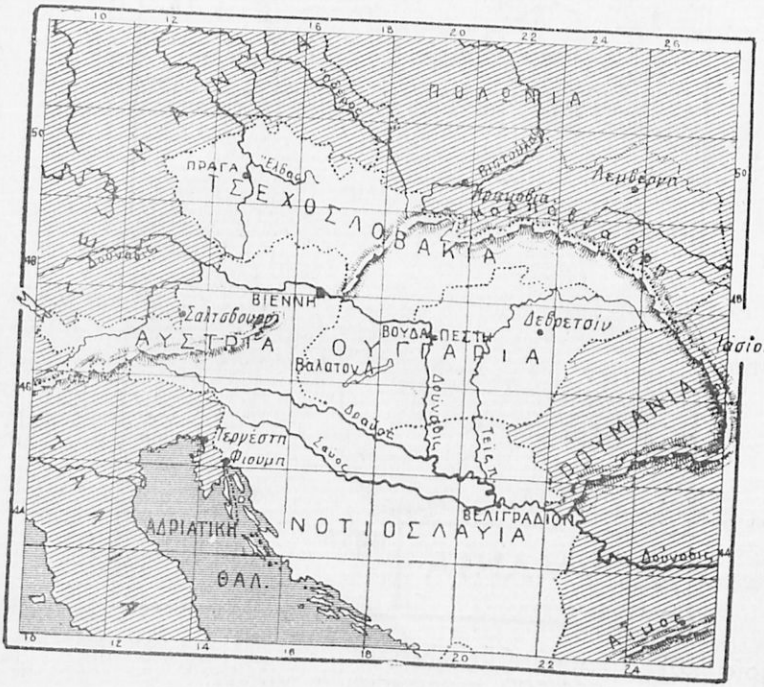

ΚΡΑΤΗ ΚΟΝΤΑ ΣΤΟ ΔΟΥΝΑΒΗ

(Αὐστρία—Οὐγγαρία—Τσεχοσλοβακία)

ΑΥΣΤΡΙΑ

Ἔκταση 84.000 τετραγων. χιλιόμ., κάτοικοι 6.600.000. Προϊόντα. Ξύλα, σίδερο, ἐργαλεῖα σιδερένια, χαρτί, φορέματα, δερμάτινα εἴδη, χημικὰ προϊόντα, μαγνησίτης, κρασί,

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τύρα, ζῶα, κρέας, γάλα καὶ προϊόντα αὐτοῦ, δημητριακά, ἄρβουνα, μουσικὰ εἴδη.

Ὁ Δούναβης, περνώντας ἀπὸ Δ. κατὰ τὰ Ἀ. τὴ χώρα, εἶναι πλωτὸς καὶ πάρα πέρα ἀπὸ τὰ δυτικὰ σύνορά της καὶ εὐκολύνει τοὺς κατοίκους μαζὶ μὲ τὸ πυκνὸ δίχτυ τῶν σιδηροδρόμων της. Τὸ κλῖμα τῆς χώρας εἶναι καθαρὰ ἠπειρωτικὸ καὶ τὸ χειμῶνα πολὺ ψυχρό. Ἡ Αὐστρία εἶναι χώρα περισσότερο ὀρεινὴ καὶ μεγάλο μέρος τῆς ἐπιφάνειάς της σκεπάζεται μὲ δάση, ποὺ δίνουν πλοῦτο πολὺ μὲ τὴν τεχνικὴ ἐκμετάλλεψή της. Ὁ πληθυσμὸς τῆς Αὐστρίας εἶναι γερμανικῆς καταγωγῆς. Οἱ σπουδαιότερες ἐργασίες τῶν κατοίκων εἶναι οἱ ἀγροτικές. Ἡ βιομηχανία ὄχι προωδευμένη, ὅπως σ'ἄλλες βιομηχανικὲς χῶρες.

Ἡ Βιέννη εἶναι πρωτεύουσα τῆς Αὐστρίας κέντρο ἐπιστημονικὸ καὶ βιομηχανικό. Ἄλλες μεγάλες πόλεις εἶναι ἡ Λύντζ καὶ ἡ Γράτς.

Ἐρωτήσεις. Δείξετε τὴν Αὐστρία στὸ χάρτη. Νὰ πᾶτε μὲ τὸ σιδερόδρομο στὴν πρωτεύουσά της. Νὰ πᾶτε μὲ τὸ βαπόρι. Ἔχετε ἀκούσει γιατί συνήθως πᾶμε στὴ Βιέννη; Ξαίρει κανεὶς νὰ πῆ γιατί φημίζεται ἡ Βιέννη; Τί ἔχετε ἀκούσει γιὰ τὴν Αὐστρία πρὸ τοῦ 1915;

ΟΥΓΓΑΡΙΑ

Ἔκταση 88.000 τετραγωνικὰ χιλιόμ., κάτοικοι 6.000.000.

Ἡ δημοκρατία τῆς Οὐγγαρίας βρίσκεται ἀνατολικὰ τῆς Αὐστρίας, εἶναι χώρα πεδινὴ καὶ τὴν ποτίζει ὁ Δούναβης καὶ ὁ Τίζας. Ἄλογα καὶ βόδια τρέφονται χιλιάδες στὴν Οὐγγαρία ἀκόμα καὶ ἑκατομμύρια πρόβατα καὶ γίδια. Ὁ Δούναβης πλημμυρεῖ συχνὰ καὶ σκεπάζει μεγάλες ἐκτάσεις. Μεταξὺ τοῦ Δούναβη καὶ τοῦ Τίζα ἁπλώνεται ἡ οὐγγρικὴ «Μεσοποταμία». Οἱ Οὔγγροι ἢ Μαγυάροι ἔχουν ταταρικὴ καταγωγή, ἦρθαν στὴν Εὐρώπη πρὶν ἀπὸ χίλια σχεδὸν χρόνια.

Προϊόντα. Σιτάρι, καλαμπόκι, ἄλογα, ζῶα, κρέας, λίπος, βούτυρο, αὐγά, ὄσπρια, φροῦτα, λαχανικά, ζάχαρη, καπνά, κρασί, δέρματα, γοῦνες, κάρβουνα, σπόροι φυτῶν.

Σπουδαιότερες πόλεις. Βουδαπέστη ἡ πρωτεύουσα καὶ Σεγεδίν.

Ἐρωτήσεις. Νὰ δείξετε τὴν Οὐγγαρία στὸ χάρτη. Πῶς πᾶμε στὴν Οὐγγαρία. Κάμετε τὸ ταξίδι αὐτὸ μὲ σιδηρόδρομο καὶ μὲ βαπόρι. Γιὰ τί φημίζεται ἡ Οὐγγαρία; Μήπως ἔχετε ἀκούσει, ἂν μοιάζουν ἢ ἂν διαφέρουν ἀπὸ τοὺς ἄλλους Εὐρωπαίους οἱ Οὐγγαρέζοι;

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΤΣΕΧΟΣΛΟΒΑΚΙΑ

Ἔκταση 140.000 τετραγωνικὰ χιλιόμετρα 14.000.000 κάτοικοι (96 κατὰ τετραγ. χιλιόμ.).

Ἡ Τσεχοσλοβακία εἶναι χώρα ὀρεινή, ποὺ ἀποτελεῖται ἀπὸ τὸ ΒΔ. τόξο τῶν Καρπαθίων (Σλοβακία) καὶ ἀπὸ στρογγυλὸ ὀροπέδιο ποὺ σχηματίζουν τὰ ὄρη Ἔρτς, Σουδήτια καὶ Γιγάντεια.

Δὲν ἔχει ἔξοδο πρὸς τὴ θάλασσα κι οἱ ποταμοί της Δούναβης καὶ Ἄλβις (Βαλτικὴ) ἔχουν γίνει διεθνεῖς.

Ἡ Τσεχοσλοβακία ἔχει τὰ 95ο)ο τῆς παραγωγῆς τῆς ζάχαρης τῆς ἄλλοτε Αὐστροουγγαρίας, τὰ 80ο)ο τῶν ἀνθρακωρυχείων, τὰ 90ο)ο βιομηχανίας τοῦ βαμπακιοῦ καὶ τοῦ μαλλιοῦ, τὰ 70ο)ο τῶν μεταλλουργείων καὶ μηχανουργείων. Ἡ Τσεχοσλοβακία εἶναι νεώτατο κράτος, ποὺ γίνηκε ἀπὸ τὴ διάλυση τῆς αὐστροουγγρικῆς αὐτοκρατορίας.

Οἱ κάτοικοί της εἶναι Σλαῦοι. Μὲ τοὺς Πολωνοὺς ἀποτελοῦν τοὺς Σλαύους τοῦ βορρᾶ· εἶναι γνωστοὶ μὲ τὸ γενικὸ ὄνομα Τσέχοι· μισοῦν τοὺς Γερμανοὺς καὶ μισοῦνται ἀπὸ αὐτούς.

Π ρ ο ϊ ό ν τ α. Ζάχαρη, κάρβουνα, σίδερα καὶ σιδερένια εἴδη, δημητριακά, ἄλευρα, ζῶα, κρέας, φροῦτα, λυκίσκος, μπύρα, ξύλα, γυαλικά, καολίνη, πορσελάνη, χαρτί, εἴδη πολυτελείας, χημικά, μεταλλικὰ νερά.

Πρωτεύουσα τοῦ κράτους εἶναι ἡ πόλη τῆς ζάχαρης καὶ τῶν γυαλικῶν Π ρ ά γ α (675.000 κ.), πρωτεύουσα τῆς δημοκρατίας. Ἡ πόλη τῆς μπύρας Π ί λ σ ε ν (80.000 κ.) Ἡ πόλη τοῦ οἰνοπνεύματος, σιδηρουργίας καὶ ὑφαντουργίας Β ρ ύ ν η (220.000 κ.). Ἡ πόλη τοῦ βαμπακιοῦ Π ρ α τ ι σ λ ά β α.

Ἐ ρ ω τ ή σ ε ι ς. Δείξετε τὴν Τσεχοσλοβακία στὸ χάρτη. Ξαίρει κανεὶς νὰ πῆ ἂν εἶναι παλιὸ ἢ νέο Κράτος; Κάμετε ἕνα ταξίδι μὲ τὸ σιδηρόδρομο ὡς τὴν πρωτεύουσά της. Ποιός μπορεῖ νὰ πῆ τί προϊόντα ἀγοράζομε ἀπὸ τὴν Τσεχοσλοβακία;

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

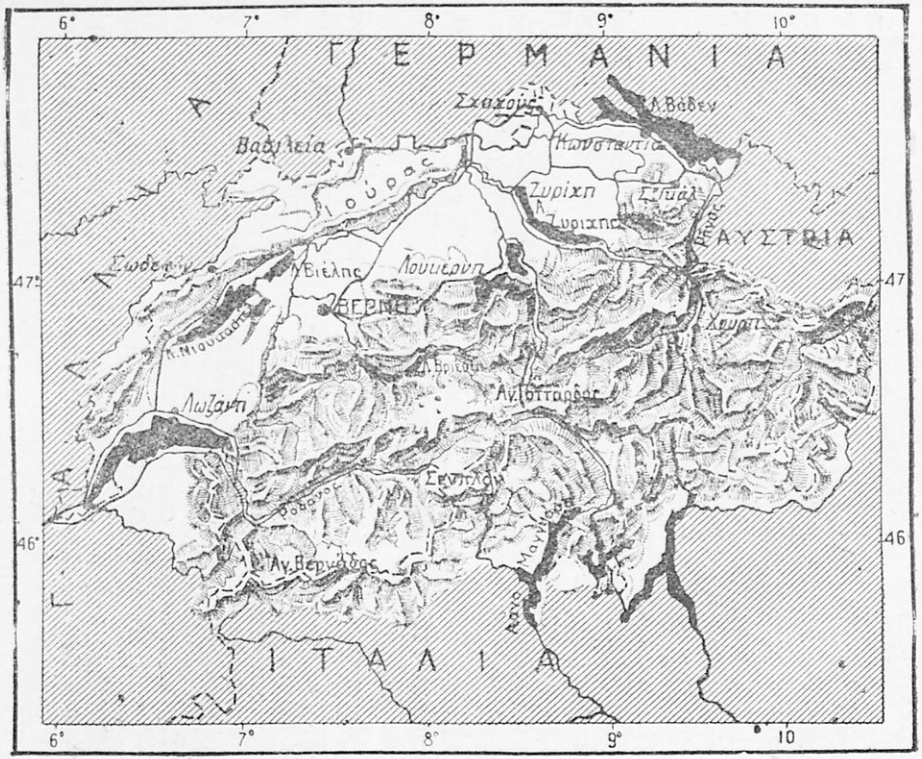

Η ΕΛΒΕΤΙΑ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Η ΕΛΒΕΤΙΑ

ΦΥΣΙΚΗ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ. Ἡ Ἑλβετία εἶναι μικρότερη ἀπ τὴν Ἑλλάδα (ἔκταση 41.300 τετραγ. χιλιόμ.). Βρίσκετα στὴν καρδιὰ τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης, μεταξὺ Γαλλίας, Ἰτα λίας, Γερμανίας καὶ Αὐστρίας. Ἀνάλογα μὲ τὸ ψήλωμα τα τόπου ξεχωρίζομε:

1. Τὴν ἄλπειο Ἑλβετία (Ἄλπεις τοῦ Βαλαί, Ἄλπεις τῆ Βέρνης, Ἄλπεις τῶν Γριζόν, Ἄλπεις τοῦ Γκλαρίς).
2. Τὴν ἰουραϊκὴ Ἑλβετία.
3. Ἕνα ὀροπέδιο κυματοειδὲς μὲ ζώνη ἀπὸ λίμνες.

Τὸ κλῖμα εἶναι ἠπειρωτικό, ἀλλὰ εἶναι διάφορο ἀνάλογ μὲ τὴ θέση. Ἡ Ἑλβετία εἶναι μεγάλο κέντρο, ὅπου μοιράζον ται τὰ εὐρωπαϊκὰ νερά·δίνει πηγὲς στὸ Δούναβη,στὸν Πάδα στὸ Ροδανό, τὸ Ρῆνο, ποὺ δέχεται πολλὰ ποτάμια ἀπὸ ὅλε τὶς λίμνες τῆς Ἑλβετίας, ἐκτὸς τῆς λίμνης Λέμαν.

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ. Ἡ Ἑλβετία εἶναι καλλιερ γημένη στὶς κοιλάδες καὶ τὰ ὀροπέδια. Ἔχει καὶ βοσκὲς κα δάση.

Ὁ «λευκὸς» ἄνθρακας (τὸ νερὸ) ἀναπληρώνει τὸ «μαῦρο καὶ οἱ ὑφαντουργικές της βιομηχανίες βρίσκονται σὲ ἀκμ (Ζυρίχη, Σαὶν-Γκάλλ, Βασιλεία). Εἶναι ἡ σπουδαιότερη χώρα τῆς ὡρολογοποιΐας (Γενεύη, Σὼν-τὲ-Φόν).

Π ρ ο ϊ ό ν τ α. Μεταξωτά, κεντήματα, κλωστές, τυρί, γάλα σοκολάτα, ὡρολόγια, μηχανές, ξυλοτεχνήματα.

Οἱ περιηγητὲς συντελοῦν στὸν πλοῦτο της.

ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗ. Ἡ Ἑλβετία εἶναι δημοκρατία ὁμοσπονδιακὴ μὲ 3.890.000 κατοίκους, ποὺ μιλοῦν τὴ γερ μανική, τὴ γαλλικὴ καὶ τὴν ἰταλική. Ἡ Β έ ρ ν η εἶναι ἡ πρωτεύουσά της. Ἄλλες πόλεις σπουδαῖες εἶναι ἡ Ζ υ ρ ί χ η ἡ Β α σ ι λ ε ί α, ἡ Λ ω ζ ά ν η καὶ ἡ Γ ε ν ε ύ η.

Ἐ ρ ω τ ή σ ε ι ς. Δείξετε τὴν Ἑλβετία στὸν χάρτη. Πῶς μποροῦμε νὰ πᾶμε στὴν Ἑλ βετία; Κάμετε ἕνα ταξίδι μὲ τὸ σιδερόδρομο. Κάμετε τὸ ταξίδ αὐτὸ μέσον Πρίντεζι (Ἰταλίας). Κάμετε ὅμοιο μέσον Μασσαλίας (Γαλλίας) Ποῖα προϊόντα τῆς Ἑλβετίας εἶναι πολὺ γνωστὰ στὴν Ἑλλάδα; Ποιός μπο ρεῖ νὰ πῆ, ἂν πᾶνε Ἕλληνες στὴν Ἑλβετία καὶ γιατί;

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΙΤΑΛΙΑ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΙΤΑΛΙΑ

ΦΥΣΙΚΗ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ. Ἡ Ἰταλία (311.000 τετραγ. χιλιόμ.), στὸ κέντρο τῆς Μεσογείου, περιλαμβάνει: 1. ἕνα μέρος ἠπειρωτικό, τὴν πεδιάδα τοῦ Πάδου· 2. ἕνα μέρος χερσονησιακό, ποὺ τὰ Ἀπένινα εἶναι ἡ σπονδυλικὴ στήλη· 3. μέρος νησιωτικό, τὴ Σικελία, τὴ Σαρδηνία, τὸ νησὶ Ἔλβα καὶ ἄλλα μικρότερα.

Ἡ Ἰταλία ἔχει παράλια βραχώδη καὶ ὀδοντωτὰ στὰ βόρεια (κόλπος τῆς Γένουας) καὶ νοτιοδυτικά. Εἶναι χαμηλὰ καὶ βαλτώδη στὸ Ἰόνιο πέλαγος καὶ στὸ μυχὸ τῆς Ἀδριατικῆς θάλασσας.

Τὸ κλῖμα γενικὰ γλυκό. Οἱ μεγάλοι ἄλπειοι ποταμοὶ Πάδος, Ἀδίγης ἔχουν ἄφθονα νερά· οἱ μεγάλοι μεσογειακοὶ ποταμοὶ Τίβερις, Ἄρνος ἔχουν ἄλλοτε πολλὰ καὶ ἄλλοτε λίγα νερά.

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ. Ἡ Ἰταλία εἶναι χώρα κυρίως γεωργικὴ καὶ τὰ σπουδαιότερα προϊόντα εἶναι δημητριακά, μερικὲς βιομηχανικὲς καλλιέργειες (κοκκινογούλια γιὰ ζάχαρη, καννάβι, λινάρι), καλλιέργειες δέντρων (ἐλιά, πορτοκαλιά, μουριά, ἀμπέλια κλπ.), βοσκές, δάση. Βγάζει μάρμαρα, μετάξι καὶ θειάφι, ρίζι, μακαρόνια, χάλκωμα, τσίγκο, ὑδράργυρο, σαρδέλες. Βιομηχανία (ὑφαντουργική, μεταλλουργικὴ) ὑπάρχει πρὸ πάντων στὰ μέρη, ποὺ εἶναι γύρω στὶς Ἄλπεις.

ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗ. Ἡ Ἰταλία ἔχει 42 ἑκατομμύρια κατοίκους (135 κατὰ τετραγ. χιλιόμ.). Ἔχει 16 πόλεις μὲ πληθυσμὸ παραπάνω ἀπὸ 100.000 κατοίκους. Ρώμη πρωτεύουσα τῆς Ἰταλίας. Νεάπολη ἡ μεγαλύτερη πόλη τῆς Ἰταλίας στὸν πληθυσμό. Μιλάνο ἡ πρώτη βιομηχανικὴ πόλη, ἔπειτα ἔρχονται οἱ πόλεις Τουρῖνο, Παλέρμο, Γένουα, Βενετία, Φλωρεντία, Πίζα, Τεργέστη, Μεσσήνη, Κατάνη, Βολώνια, Λιβόρνο, Μπάρι, Πάδουα, Φερράρα. Πρίντεζι κλπ.

Ἡ Ἰταλία κατέχει στὴν Ἀφρικὴ τὴν Τριπολίτιδα ποὺ εἶναι στὰ Ν. τῆς Ἰταλίας. Στὴν Ἐρυθρὰ θάλασσα στενὴ παραλιακὴ ζώνη, τὴν Ἐρυθραία. Καὶ τὰ πρὸς τὸν Ἰνδικὸν Ὠκεανὸ παράλια τῆς χερσονήσου Σομάλης.

Ἐρωτήσεις. Δείξετε στὸ χάρτη τὴν Ἰταλία. Ποία θάλασσα χωρίζει τὴν Ἰταλικὴ Χερσόνησο ἀπὸ τὴ Βαλκανική; Μὲ τί μοιάζει ἡ Ἰταλικὴ χερσόνησος; Κάμετε ἕνα ταξίδι στὴν Ἰταλία μὲ τὸ σιδερόδρομο. Ἕνα ὅμοιο μὲ τὸ βαπόρι στὸ Πρίντεζι, στὴ Βενετία, στὴ Νεάπολη, στὴ Γένουα. Τί ξαίρετε ἀπὸ τὴν Ἱστορία γιὰ τοὺς Ρωμαίους, γιὰ τοὺς Ἐνετούς; Ποιὸς γνωρίζει νὰ πῆ μερικὰ Ἰταλικὰ προϊόντα ποὺ φέρνουμε ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

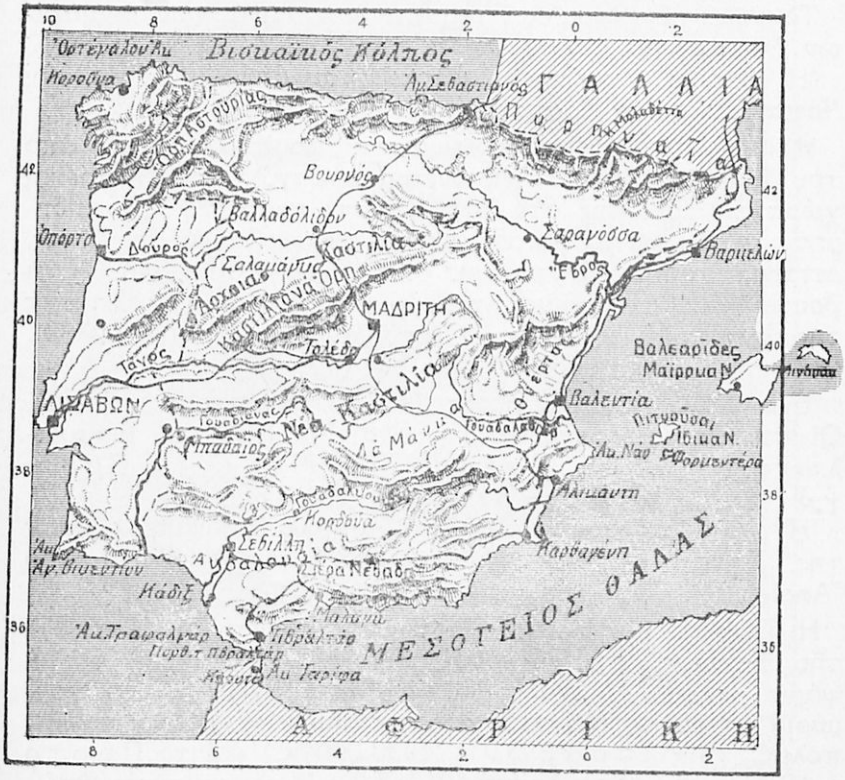

ΙΒΗΡΙΚΗ ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΣ

ΦΥΣΙΚΗ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ. Ἡ Ἰβηρικὴ χερσόνησος, ποὺ βρίσκεται νοτιοδυτικὰ τῆς Εὐρώπης, εἶναι προπάντων ὀρεινή. Στὴ μέση βρίσκονται τὰ δύο μεγάλα ὀροπέδια τῆς Καστίλιας καὶ πέντε μεγάλοι ποταμοὶ (Ἔβρος, Γουδαλκουϊβίρ, Γουαδιάνας, Τάγος, Δοῦρος). Τὰ ὄρη Πυρηναῖα χωρίζουν αὐτὴν ἀπὸ τὴ Γαλλία.

Μοιάζει περισσότερο μὲ τὴν Ἀφρική, ποὺ τὴ χωρίζει ἀπ' αὐτὴ τὸ Γιβραλτάρ.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ἡ παραλία δὲν εἶναι πολὺ σχισμένη.

Τὸ κλῖμα τῶν παραλίων της εἶναι θαλασσινό, τῶν ὀροπεδίων ἠπειρωτικό.

Ἡ Ἰβηρικὴ χερσόνησος ἀποτελεῖται ἀπὸ 2 κράτη, τὴν Ἱσπανία καὶ τὴν Πορτογαλία.

Η ΙΣΠΑΝΙΑ. Ἡ Ἱσπανία εἶναι τρεῖς φορὲς μεγαλύτερη ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα (505.000 χιλιόμετρα τετραγ.). Εἶναι ἡ πρώτη χώρα τῆς Εὐρώπης στὸ λάδι καὶ στὸ κρασί, βγάζει καὶ δημητριακά, φροῦτα, μετάξι, ψάρια, κονσέρβες, ἁλάτι, λῖπος, ρετσίνι, βαμπακερά, πιπέρι, οἰνόπνευμα καὶ φελλό. Ἔχει βοσκὲς (πρόβατα, γίδια, γαϊδούρια καὶ μουλάρια). Ὁ τόπος της εἶναι πολὺ πλούσιος σὲ μεταλλεύματα (σίδερο, μολύβι, χάλκωμα, ὑδράργυρος κ.ἄ.).

Ἔχει 22.000.000 κατοίκους (42 σὲ κάθε τετραγ. χιλιόμ.). Οἱ σπουδαιότερες πόλεις της εἶναι: Μαδρίτη, Βαρκελώνη, Μαλάγα, Καρθαγένη, Μουρκία, Σαραγόζα, Βιλβάο, Γρενάδα, Κάδιξ.

Ἡ Ἱσπανία ἔχασε τὸ ἄλλοτε μεγάλο ἀποικιακὸ κράτος της. Σήμερα ἔχει λίγες ἀποικίες χωρὶς σπουδαιότητα στὴν Ἀφρικὴ (Ρίο—ντὲ—ὄρο, Γουϊνέα, Μαρόκο).

Η ΠΟΡΤΟΓΑΛΛΙΑ. Ἡ Πορτογαλλία εἶναι ἴση μὲ τὰ 2)3 τῆς Ἑλλάδας. Βγάζει κρασί, δημητριακά, φροῦτα, φελλό, ψάρια, κτήνη, λάδι, χάλκωμα, κονσέρβες. Ἔχει 6 1)2 ἑκατομμύρια κατοίκους (66 στὸ τετραγ. χιλιόμ. Ἔχει δυὸ μεγάλες πόλεις, τὴ Λισσαβώνα (530.000 κ.) καὶ τὸ Πόρτο ἢ Ὀπόρτο, δηλ. λιμένα (215.000). Μένουν σ'αὐτὴν ἀποικίες ἀρκετὰ μεγάλες στὴν Ἀφρικὴ (Γουϊνέα, Ἀγγόλα, Μοζαμβίκη, νησιὰ Ἁγ. Θωμᾶ καὶ Πρασίνου ἀκρωτηρίου) καὶ στὴν Ἀσία (Μακάο, νησὶ Τιμόρ), ἀλλὰ δὲν ἔχει τὰ μέσα νὰ τὶς καλλιεργήση καὶ νὰ τὶς ἐκμεταλλευτῆ.

Ἐρωτήσεις: Νὰ δείξετε στὸ χάρτη τὴν Ἱσπανία καὶ τὴν Πορτογαλλία. Νὰ κάμετε ἕνα ταξίδι ἀπὸ τὸν Πειραιὰ στὴν Βαρκελώνη. Ἀπὸ κεῖ νὰ δείξετε πῶς μπορεῖτε νὰ πᾶτε στὴ Μαδρίτη. Μπορεῖ κανεὶς νὰ βρῆ κάτι ποὺ βγαίνει μόνον στὴν Ἱσπανία; Τί προϊόντα ἔχει ὅμοια μὲ τὴν Ἑλλάδα καὶ μᾶς συναγωνίζεται; Κάμετε ἕνα ταξίδι στὴν Προτογαλλία ἀπὸ τὴ Μαδρίτη (Λισσαβῶνα, Ὀπόρτο). Κάμετε τὸ ταξίδι αὐτὸ ἀπὸ Πειραιᾶ. Ἀπὸ ποῦ θὰ περάσετε μὲ τὸ βαπόρι γιὰ νὰ πᾶτε στὴν Λισσαβῶνα;

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΓΑΛΛΙΑ

ΦΥΣΙΚΗ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ. Ἡ Γαλλία (ἔκταση 550 τετρ. χιλ.) συνορεύει στὰ Β. ἀπὸ τὸν πορθμὸ τῆς Μάγχης, στὰ Ν. ἀπὸ τὴν Ἱσπανία καὶ τὴ Μεσόγειο θάλασσα, στὰ Α. ἀπὸ τὴν Ἰταλία, Βέλγιο, Ἑλβετία καὶ Γερμανία καὶ στὰ Δ. ἀπὸ τὸν Ἀτλαντικὸ Ὠκεανό.

Τὸ μεγαλύτερο μέρος (τὸ δυτικὸ) εἶναι μιὰ πεδιάδα ἀπέραντη, ποὺ τὴν ποτίζουν τρεῖς τεράστιοι ποταμοί, ὁ Γαρούνας, ὁ Λίγηρας καὶ ὁ Σηκουάνας. Στὸ μέσο της εἶναι χαμηλὰ βουνά, ποὺ ἀπ' αὐτὰ πηγάζουν οἱ ποταμοὶ αὐτοί. Τὰ σπου-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

δαιότερα ἀπ' αὐτὰ εἶναι οἱ Σεβέννες (1800 μ.), Βόσγια καὶ Ἰούρας.

Τὸ μέρος ποὺ εἶναι Δ. τῶν Ἄλπεων ἀνήκει στὴ Γαλλία. Σ' αὐτὸ βρίσκεται καὶ ἡ ψηλότερη κορυφὴ τῶν Ἄλπεων Λευκὸ ὄρος (4.810 μέτρ.). Στὴν κοιλάδα, ποὺ εἶναι μεταξὺ τῶν Ἄλπεων καὶ τῶν Σεβεννῶν, τρέχει ὁ τέταρτος μεγάλος ποταμὸς τῆς Γαλλίας Ροδανός.

Καὶ οἱ τέσσερεις αὐτοὶ ποταμοὶ εἶναι πλωτοὶ καὶ συνδέονται ἀναμεταξύ τους μὲ διώρυγες. Ἡ σπουδαιότερη διώρυγα εἶναι τῆς Μεσημβρίας, ποὺ ἑνώνει τὴ Μεσόγειο μὲ τὸν ποταμὸ Γαρούνα μὲ τὸν Ἀτλαντικὸν Ὠκεανό. Μὲ τοὺς ποταμοὺς καὶ τὶς διώρυγες τὰ πλοῖα ταξιδεύουν ὅλο τὸ ἐσωτερικὸ τῆς Γαλλίας. Τώρα ὅμως προτιμοῦν τοὺς σιδηροδρόμους, γιατὶ ἡ μεταφορὰ γίνεται γρηγορώτερα.

Ἡ Γαλλία πρὸ πάντων εἶναι χώρα γεωργική. Τὸ μισὸ ἀπὸ τοὺς κατοίκους της (20.000.000) εἶναι γεωργοί. Στὰ βόρεια καλλιεργοῦν σιτηρὰ καὶ κοκκινογούλια γιὰ ζάχαρη. Ἡ Γαλλία εἶναι ἡ πρώτη χώρα τοῦ κόσμου στ' ἀμπέλια μὲ μέση παραγωγὴ 50 ἑκατομμύρια τόνους κρασί. Οἱ μεγάλες ἀμπελουργικὲς ἐπαρχίες τῆς Γαλλίας εἶναι στὴ μεσανὴ Γαλλία, ἡ Καμπανία (σαμπάνια), ἡ Βουργουνδία, ποὺ τὰ ἀρωματικὰ κρασιά τους εἶναι ξακουστὰ γιὰ τὴν λεπτὴ γεύση τους, καὶ τὸ Βορδὼ ποὺ ἔχει τεράστια παραγωγή.

Στὴ βιομηχανία τοῦ μεταξιοῦ ἡ Γαλλία εἶναι ἡ πρώτη χώρα τοῦ κόσμου.

Ἄλλα προϊόντα. Κοσμήματα, καπέλλα, φορέματα, μάλλινα ὑφάσματα, λινὰ καὶ βαμβακερὰ εἴδη, σιτηρά, βρώμη, πατάτες, πετροκάρβουνα, ἔπιπλα, πλοῖα καὶ ἀτμόπλοια, μηχανὲς διάφορες.

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ. Ἡ δημοκρατία τῆς Γαλλίας ἔχει πληθυσμὸ 41.000.000 κατ. (74 κ. στὸ τετρ. χιλιόμ.). Πρωτεύουσα αὐτῆς εἶναι τὸ Παρίσι (κ. 3.000.000), μία ἀπὸ τὶς μεγαλύτερες πόλεις τῆς ἠπειρωτικῆς Εὐρώπης, ἡ πρώτη βιομηχανικὴ πόλη τῆς Γαλλίας, ἡ πόλη τῆς παγκόσμιας μόδας. Ἡ Λίλλη (200.000 κατ.) στὴ γαλλικὴ Φλάντρα, εἶναι ἥσυχη ἐμπορικὴ καὶ βιομηχανικὴ πόλη μὲ ἄπειρους ἀνεμόμυλους. Ρουέν (125.000 κ.) ἡ σπουδαιότερη βαμπακόολ η τῆς Γαλλίας.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Λυώνα, πόλη τοῦ μεταξιοῦ, Μασσαλία ὁ πρῶτος λιμένας στὴ Μεσόγειο. Ἄλλες μεγάλες πόλεις εἶναι Βορδώ, Στρασβοῦργο, Νάντη, Τουλούζη, Ἅγιος Στέφανος, Χάβρη, Ντιζόν, Νανσί, Ρέϊμς, Τουλώνα, Μουλούζη, Ἀμιένη. Πολλὲς πόλεις στὴν ἀκτὴ τῆς Μεσογείου, ποὺ φτάνουν οἱ πρόποδες τῶν Ἄλπεων καὶ ὀνομάζεται Ριβιέρα, μαζεύουν πολλοὺς ξένους γιὰ τὸ ὑγιεινὸ κλῖμα τους. Τέτοιες πόλεις πρὸ πάντων εἶναι οἱ Κάννες καὶ ἡ Νίκαια.

Ἡ Γαλλία ἔχει μεγάλο ἀποικιακὸ κράτος, στὴν Ἀσία: Ἰνδοκίνα, Συρία καὶ Κιλικία· στὴν Ἀφρική: Ἀλγέριο, Τύνιδα, Μαρόκο, Σαχάρα, Σενεγαμβία, Ἰσημερινὴ Ἀφρική, Σομαλία, Μαδαγασκάρη· στὴν Ἀμερική: Μαρτινίκα (Ἀντίλλες), Γουϊάννα· στὴν Ὠκεανία: Νέα Καληδονία καὶ ἄλλες.

Ἐρωτήσεις. Νὰ δεῖξετε στὸ χάρτη τὴ Γαλλία. Κάμετε ἕνα ταξίδι στὴ Μασσαλία καὶ ἀπὸ κεῖ στὸ Παρίσι μὲ τὸ σιδερόδρομο. Κάμετε τὸ ταξίδι αὐτὸ μὲ τὸ σιδερόδρομο ἀπὸ τὴν Ἀθήνα μὲ τὸ Σεμπλὸν–Ὀριὰν–Ἐξπρές. Κάμετέ το ἀπὸ τὴν Ἰταλία μέσον Πρίντεζι, μέσον Βενετίας. Τί ἔχετε ἀκούσει γιὰ τὸ Παρίσι. Γνωρίζετε κανένα ποὺ ἔχει πάει ἐκεῖ καὶ γιατί; Ποιὸς ξαίρει νὰ βρῆ μερικὰ πράματα ποὺ ἀγοράζομε ἀπὸ τὴ Γαλλία; Τὶ τῆς πουλοῦμε ἐμεῖς; Τί ἄλλα μπορεῖτε νὰ πῆτε γιὰ τὴ Γαλλία καὶ τοὺς Γάλλους;

ΛΟΥΞΕΜΒΟΥΡΓΟ

Ἀναμεταξὺ τῆς Γαλλίας, Βελγίου καὶ Γερμανίας εἶναι τὸ Μεγάλο Δουκᾶτο τοῦ Λουξεμβούργου, μικρὸ ἀνεξάρτητο κράτος (2.600 τετρ. χιλιόμ.).

Τὸ Λουξεμβοῦργο ξεχωρίζει σὲ δυὸ μέρη, στὸ ἕνα, ποὺ εἶναι κοντὰ στὸ Βέλγιο, ὁ τόπος εἶναι φτωχὸς καὶ ἔχει κλῖμα ψυχρὸ καὶ στὸ ἄλλο, ποὺ εἶναι κοντὰ στὴ Γερμανία, ὁ τόπος εἶναι εὔφορος καὶ τὸ κλῖμα μαλακώτερο.

Τὸ Λουξεμβοῦργο ἔχει δάση, λιβάδια καὶ χωράφια γιὰ σπαρτά, τὸ σπουδαιότερο ὅμως εἰσόδημα ἔχει ἀπὸ τὰ μεταλλεῖα τοῦ σίδερου καὶ τὴ μεταλλουργικὴ βιομηχανία.

Ἔχει 285.000 κατοίκους καὶ πρωτεύουσα τὸ Λουξεμβοῦργο μὲ 115.000 κατοίκους.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Η ΓΕΡΜΑΝΙΑ

ΦΥΣΙΚΗ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ. Ἡ Γερμανία ἔχει ἔκταση 470.000 τετρ. χιλμ. Χωρίζεται:

1. Στὸ βαυαρικὸ ὀροπέδιο, στὰ νότια.
2. Στὸ κέντρο, στὴ μεσανὴ Γερμανία δηλ., τὸ σύνολο ὀρέων καὶ ὀροπεδίων (Βόσγια καὶ Μέλας δρυμός, παραρρήνια ὀροπέδια, ὄρη τῆς Θουριγγίας, Ἔρτς κλπ.).
3. Στὰ βόρεια, σὲ μιὰ μεγάλη πεδιάδα, ποὺ εἶναι μέρος τῆς μεγάλης εὐρωπαϊκῆς πεδιάδας.

Οἱ παραλίες εἶναι γι' αὐτὸ χαμηλές. Οἱ λιμένες Ἀμβοῦργο, Βρέμη, Στέττιν κλπ. βρίσκονται στὶς ἐκβολὲς μεγάλων ποταμῶν.

Τὸ κλῖμα εἶναι ἠπειρωτικὸ καὶ τὸ χαρακτηριστικὸ αὐτὸ ἁπλώνεται ἀπὸ τὰ δυτικὰ πρὸς τ' ἀνατολικά.

Ἡ Γερμανία εἶναι πλούσια σὲ μεγάλους ποταμούς. Ρῆνος, Δούναβης, Ἄλβις, Βέζερ, Ὄδερ. Ὅλοι, ἐκτὸς τοῦ Βέζερ, ἔχουν ἕνα μέρος στὸ ἐξωτερικό. Κάνουν θαυμάσιο δίχτυ πλωτὸ μὲ διώρυγες.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ. Αὐτὴ δίνει στὴ Γερμανία τὴν τρίτη σειρὰ στὸν κόσμο ὕστερα ἀπὸ τὶς Ἡνωμένες Πολιτεῖες καὶ τὴν Ἀγγλία. Ὡς πρὸς τὴ Γεωργία, ἡ Γερμανία βγάζει δημητριακὰ (σίκαλη, βρώμη, κριθάρι), πατάτες, κοκκινογούλια, λινάρι. Ἔχει λιβάδια καὶ δάση.

Εἶναι πρὸ πάντων βιομηχανικὴ χώρα. Τὰ μεταλλευτικὰ πλούτη της εἶναι σπουδαῖα: πετροκάρβουνα (120 ἑκατομμύρια τόννους), σίδερο, ψευδάργυρο (πρώτης τάξεως), χάλκωμα, μολύβι κ.ἄ. Οἱ σπουδαιότερες βιομηχανικὲς χῶρες εἶναι ἡ Ρενανία, ἡ Βεστφαλία, ἡ Σαξονία.

Ἄλλα προϊόντα. Χρώματα ἀνιλίνης, μπύρα, οἰνόπνευμα, κρασί, ξύλα, πορσελάνη, τσίγκος, χαρτί, μηχανὲς διαφόρων εἰδῶν.

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ. Ἔχει πληθυσμὸ 64 ἑκατομμύρια κατοίκους (124 στὸ τερ. χιλιόμ.). Ἡ Γερμανία σχηματίζει ὁμοσπονδιακὴ δημοκρατία ἀπὸ 18 δημοκρατίες, ὅπου ἡ Πρωσσία παίζει τὸ σπουδαιότερο μέρος, ὕστερα ἀπ' αὐτὴ ἡ Βαυαρία καὶ ἡ Σαξονία.

Οἱ σπουδαιότερες πόλεις εἶναι:

1. Στὴν Πρωσσία, Βερολῖνο (4.000.000), Μπρεσλάου, Κολωνία, Φραγκφούρτη, Δούσελδορφ, Ἔσσεν, Στέττιν, Κίελο.
2. Στὴ Σαξονία, Δρέσδη, Λιψία, ἡ πόλη τῶν βιβλίων, Κέμνιτς, πόλη τῶν νημάτων,
3. Στὴ Βαυαρία, Μόναχο, Νυρεμβέργη.
4. Στὸ ὑπόλοιπο μέρος τῆς ὁμοσπονδίας Στουτγάρτη, Ἀμβοῦργο, Βρέμη, Καρλσρούη κ.ἄ.

Ἡ Γερμανία μέχρι τοῦ 1915 ἔπαιζε τὸν πρῶτο ρόλο στὸν κόσμο. Ἐπειδὴ ὅμως νικήθηκε κατὰ τὸν πανευρωπαϊκὸ πόλεμο, ἔχασε τὴν Ἀλσατία καὶ Λωρραίνη, μέρος τοῦ τόπου της, ποὺ πῆρε ἡ Πολωνία, καὶ τὶς ἀποικίες, ποὺ εἶχε στὴν Ἀφρικὴ καὶ Ὠκεανία, καὶ ὑποχρεώθηκε νὰ πληρώση μεγάλα χρηματικὰ ποσὰ γιὰ ἐπανορθώσεις.

Ἐρωτήσεις. Δείξετε στὸ χάρτη τὴ Γερμανία. Κάμετε ἕνα ταξίδι μὲ τὸ σιδερόδρομο ὡς τὸ Βερολίνο μέσο Πράγας. Μέσο Βιέννης, μέσον Μονάχου. Κάμετε ἕνα ταξίδι μὲ τὸ βαπόρι στὸ Ἀμβοῦργο. Κάμετε τὸ ταξίδι αὐτὸ μέσον Ἁγίου Γοτθάρδου (Μιλάνο—Βέρνη). Κάμετο μέσο Μασσαλία, Παρισιοῦ (Βασιλεία—Κολωνία). Τί ξαίρετε νὰ πῆτε γιὰ τὸ Μόναχο, γιὰ τὴ Δρέσδη, γιὰ τὴ Λιψία, γιὰ τὸ Ἔσσεν; Νὰ πῆ ὅποιος γνωρίζει μερικὰ πράγματα ποὺ ἀγοράζομε ἀπὸ τὴ Γερμανία καὶ μερικὰ ποὺ τῆς πουλοῦμε. Τί ἄλλο γνωρίζετε γιὰ τὴ Γερμανία ἢ τί ἔχετε ἀκούσει;

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Η ΠΟΛΩΝΙΑ

Ἡ Πολωνία ὡς τὸν τελευταῖο παγκόσμιο πόλεμο ἦταν δουλωμένη στὴ Ρωσσία, Αὐστρία καὶ Γερμανία ἀπὸ τοῦ 1795. Ὕστερα ἀπὸ τὸν πόλεμο αὐτὸν γίνηκε ἐλεύθερο κράτος (ἔκταση 380.000 τετρ. χιλμ.). Τὸ ὄνομα Πολωνία εἶναι σλαβικὴ λέξη, καὶ φανερώνει «χώρα πεδινή». Πραγματικὰ ἡ Πολωνία εἶναι ὅλη μιὰ πεδιάδα, ποὺ τὴ σχίζει ὁ ποταμὸς Βιστούλας, ποὺ εἶναι πλωτός, καθὼς καὶ πολλοὶ παραπόταμοί του. Στὰ Ν. φτάνει τὰ Καρπάθια.

Τὸ κλῖμα τῆς χώρας εἶναι ψυχρό, ὁ χειμῶνας κρατεῖ περισσότερο ἀπὸ 7 μῆνες. Ὁ πλοῦτος της εἶναι τὰ ἄφθονα σιτηρά, τὰ ἄλογα, τὰ πρόβατα καὶ ἡ πολλὴ ξυλεία τῶν δασῶν της. Ἀκόμα κι ἡ ὑφαντουργία καὶ ἡ ζαχαροποιία· 300 ἐργοστάσια μὲ 25.000 ἐργάτες κι ἀκόμα ὑπάρχουν μονάχα στὴν πρωτεύουσα, τὴ Βαρσοβία. Τὸ μόνο βιομηχανικὸ μέρος τῆς χώρας εἶναι τὸ μεταξὺ Βαρσοβίας καὶ τῶν γερμανικῶν συνόρων. Ἡ Πολωνία κατέχει ἕνα μέρος τῆς Γερμανικῆς Σιλεσίας, πλούσιο σὲ μεταλλεύματα, καὶ τὴ Γαλλικία πλούσια σὲ ξυλεία, (δάση τῶν Καρπαθίων) καὶ ἐξάγει τὰ ἐμπορεύματά της ἀπὸ τὸν ἐλεύθερο λιμένα τοῦ Δάντζιγκ, στὶς ἐκβολὲς τοῦ ποταμοῦ Βιστούλα στὴ Βαλτικὴ θάλασσα.

Ὁ πληθυσμός της εἶναι σχεδὸν 30 ἑκατομμύρια (37 στὸ τετρ. χιλιόμ.), οἱ περισσότεροι εἶναι Πολωνοί, καὶ εἶναι καθολικοὶ στὴ θρησκεία. Οἱ Ἰουδαῖοι εἶναι πάρα πολλοί. Οἱ Πολωνοὶ εἶναι οἱ πιὸ ἀναπτυγμένοι Σλαῦοι.

Ἡ Βαρσοβία (1.100.000 κ.) ἡ πρωτεύουσα τῆς Πολωνίας, εἶναι χτισμένη στὴν ἀριστερὴ ὄχθη τοῦ Βιστούλα. Ἐξ αἰτίας τῆς θέσης της (στὸ κέντρο τῆς Εὐρώπης) ἔχει μεγάλο ἐμπόριο, τὸ τρίτο ἀπὸ τοὺς κατοίκους της εἶναι Ἰουδαῖοι, ποὺ ἔχουν στὰ χέρια τους τὴν περισσότερη ἐμπορικὴ κίνηση τῆς χώρας.

Ἄλλες σημαντικὲς πόλεις τῆς Πολωνίας εἶναι τὸ Λὸτς ΝΔ. τῆς Βαρσοβίας, πόλη βιομηχανική, τὸ Πόζεν, μεγάλη γεωργικὴ ἀγορὰ μὲ τὰ μεγάλα πανηγύρια, ἡ Λεμβέργη (100.000 κατ.) καὶ ἡ Κρακοβία (190.000 κατ.), ἡ ἄλλοτε πρωτεύουσα τῆς Πολωνίας, καὶ παίζει ἀκόμα σπουδαῖο ρόλο πρὸ πάντων ἀπὸ τὸ πανεπιστήμιό της.

Ἐρωτήσεις. Δείξετε τὴν Πολωνία στὸ χάρτη. Εἶναι μονοκόμματη ἢ χωρισμένη; καὶ σὲ πόσα; Πῶς μποροῦμε νὰ πᾶμε στὴν Πολωνία μὲ τὸ σιδερόδρομο; Κάμετε τὸ ταξίδι αὐτό. Πῶς μποροῦμε νὰ πᾶμε μὲ τὸ βαπόρι; Γνωρίζετε ἂν ἔρχωνται προϊόντα τῆς Πολωνίας στὴν Ἑλλάδα καὶ ποῖα;

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

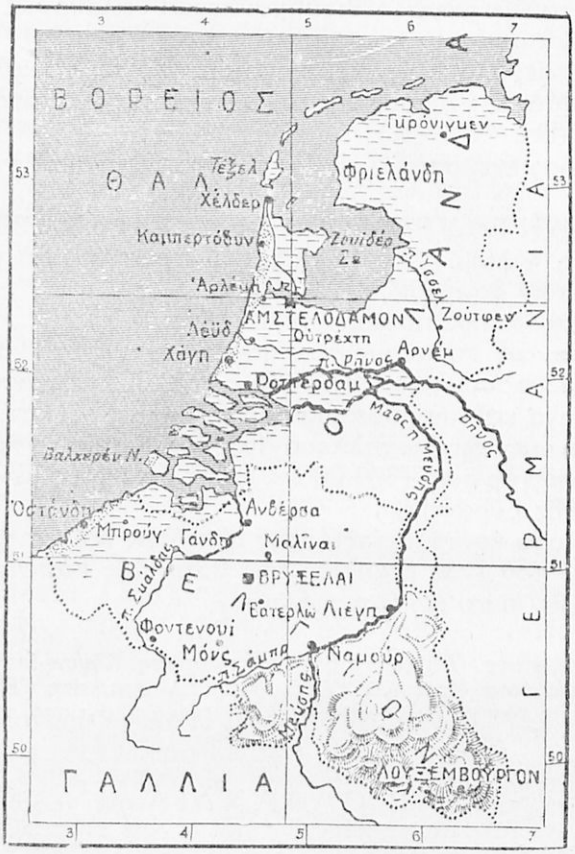

ΤΟ ΒΕΛΓΙΟ

ΦΥΣΙΚΗ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ. Τὸ Βέλγιο εἶναι σχεδὸν τέσσερεις φορὲς μικρότερο ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα (30440 τετρ. χιλιόμ.). Βρίσκεται στὰ νότια τῆς Ὁλλανδίας.

Τὸ ἄνω Βέλγιο εἶναι ἕνα μέρος τοῦ ὀροπεδίου τῶν Ἀρδενῶν, τὸ μεσανὸ Βέλγιο πεδιάδα μὲ λόφους· καὶ τὸ κάτω Βέλγιο πεδιάδα χαμηλὴ μὲ προχώματα.

Στὸ Β. μέρος τοῦ Βελγίου καλλιεργοῦνται λαχανικά, κοκκινογούλια γιὰ ζάχαρη, λινάρι, καπνὸς κλπ. Τὸ νότιο

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἔχει μεγάλα δάση, σίδερο, μολύβι, τσίγκο, νίκελ, γάλα, χαρ
γιὰ τοῦτο ἔχει μεγάλη βιομηχανία καὶ ὑαλουργία. Τὸ κλῖ
εἶναι θαλασσινό.

Οἱ δύο μεγάλοι βελγικοὶ ποταμοί, Ἐσκὼ ἢ Σκάλδης κα
Μὲζ ἢ Μὰς δὲν ἔχουν σ'αὐτὸ οὔτε τὶς πηγές τους, οὔτε
ἐκβολές τους.

Τὸ Βέλγιο ἔχει στὴν ἐξουσία του τὴ σπουδαία ἀποικία τ
Κογκό.

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ. Τὸ Βέλγιο ἔχει 8.000.000 κ. (2
στὸ τετρ. χιλιόμ.) Βρυξέλλες ἡ πρωτεύουσα (800.000
ἡ πόλη τῶν δαντελλῶν.

Οἱ ἄλλες σπουδαιότερες πόλεις εἶναι:

Βρύγη, μὲ νηματουργεῖα, περίφημη γιὰ τὴ βιομηχαν
μαλλίνων ὑφασμάτων. Γάνδη κ. 170.000 ξακουσμένη γ
τὰ μάλλινα καὶ λινὰ ὑφάσματά της. Λιέγη, κατ. 226.00
ποὺ ἔχει μεγάλη μεταλλουργία, ὑαλουργία, χημικὰ προ
όντα. Ἀμβέρσα (300,000 κ.) ἕνας ἀπὸ τοὺς μεγαλύτερου
λιμένες τῆς Εὐρώπης.

Εἶναι τόσο κοντὰ μεταξύ τους οἱ πόλεις καὶ τὰ χωριὰ το
Βελγίου, ποὺ ἕνας βασιλιὰς τῆς Ἱσπανίας κάποτε ὠνόμασ
τὴν χώρα «μιὰ μεγάλη πόλη».

Ἐρωτήσεις. Δείξετε τὸ Βέλγιο στὸ χάρτη. Κάμετε ἕνα ταξίδι μὲ τ
σιδερόδρομο μέσον Παρισιοῦ. Κάμετέ το μέσον Βασιλείας (Ἑλβετία;) Κά
μετέ το μὲ τὸ βαπόρι. Ποῖος μπορεῖ νὰ πῇ μερικὰ πράγματα ποὺ ἀγοράζο
με ἀπὸ τὸ Βέλγιο.

Η ΟΛΛΑΝΔΙΑ

ΦΥΣΙΚΗ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ. Ἡ Ὁλλανδία ἔχει ἔκταση 34.00
τετρ. χιλ. βρίσκεται στὰ Δ. τῆς Γερμανίας, ἀπέναντι τῆ
Ἀγγλίας.

Ὁ τόπος τῆς Ὁλλανδίας εἶναι χαμηλότερα ἀπὸ τὴν ἐπι
φάνεια τῆς θάλασσας. Οἱ Ὁλλανδοί, γιὰ νὰ ἐμποδίσουν τ
θάλασσα νὰ πλημμυρῇ τὴ χώρα τους, ἔχουν κάνει προχώματα

Ἡ Ὁλλανδία εἶναι χώρα ἐκβολῶν, ποταμῶν, ποὺ γίνηκ
ἀπὸ τὰ παχιὰ λιπάσματα τῶν ποταμῶν Μόζα, Ρήνου κα
Σκάλδου, καὶ τώρα σ'αὐτὰ ὀφείλει τὴν εὐφορία της.

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ. Εἶναι πρὸ πάντων χώρα

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

γεωργική. Τὰ προϊόντα της εἶναι δημητριακά, κοκκινογούλια, λινάρι, καπνός, φροῦτα, ἄνθη κλπ.

Τὸ ὑγρὸ κλῖμα της εὐκολύνει τὴν καλλιέργεια τῶν λαχανικῶν καὶ τῶν ἀνθέων καὶ τὰ πλούσια λιβάδια της τρέφουν τὶς ξακουσμένες ὁλλανδικὲς ἀγελάδες, ποὺ τὸ τυρί τους, τὸ γάλα καὶ τὸ βούτυρο εἶναι τὰ τελειότερα τοῦ κόσμου. Ἐξάγει μεγάλες ποσότητες τυριῶν, βουτύρων καὶ γαλάτων σὲ κουτιά.

Οἱ Ὁλλανδοὶ εἶναι ξακουσμένοι ναυτικοὶ καὶ ἄριστοι ψαράδες ρέγγας.

Ἡ Ὁλλανδία δὲν ἔχει οὔτε πετροκάρβουνα οὔτε μέταλλα· ἔχει ὅμως ἐργοστάσια ζαχαροποιΐας, οἰνοπνευματοποιΐας, καπνῶν, σοκολάτας, κίνας καὶ θειϊκῆς κινίνης, διαμαντιῶν κλπ. Στὸ ἐμπόριο (12 δισεκατομμύρια) ἔρχεται στὴν Εὐρώπη μετὰ τὴν Ἀγγλία, τὴ Γαλλία καὶ τὴ Γερμανία.

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ. Ἡ Ὁλλανδία ἔχει 7 1)2 ἑκατομμύρια κατοίκους (220 στὸ τετρ. χιλιόμ.). Πρωτεύουσα εἶναι ἡ Χάγη, σπουδαιότερες πόλεις της εἶναι τὸ Ἀμστελόδαμο, τὸ Ρότερδαμ κλπ.

Τὸ ἀποικακὸ κράτος τῆς Ὁλλανδίας ἀποτελεῖται ἀπὸ τὴν Ἰνδονησία (Σουμάτρα, Ἰάβα, Βόρνεο, Κελέβη), μεγάλο μέρος τῆς Ν. Γουϊνέας (Ὠκεανία) καὶ ἀπὸ ἀποικίες στὴν Ἀμερική. Ἔχει ἔκταση 2.000.000 τετρ. χιλ. καὶ 50.000.000 πληθυσμό, ἤτοι 6 φορὲς μεγαλύτερο ἀπὸ τὴ μητρόπολη.

Οἱ Ὁλλανδοὶ εἶναι γερμανικὴ φυλὴ καὶ μιλοῦν γερμανικά.

Ἐρωτήσεις. Δείξετε τὴν Ὁλλανδία στὸ χάρτη. Κάμετε ἕνα σιδηροδρομικὸ ταξίδι μέσο Γαλλία;, μέσο Γερμανίας. Κάμε το μὲ βαπόρι. Γιατί ἡ Ὁλλανδία καὶ τὸ Βέλγιο λέγονται καὶ Κάτω Χῶρες. Τί προϊόντα τῆς Ὁλλανδίας; φέρνομε στὴν Ἑλλάδα. Γιὰ ποῖα ἄλλα προϊόντα πού δὲν τὰ ἔχει ἄλλο κράτος στὴν Εὐρώπη φημίζεται ἡ Ὁλλανδία;

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

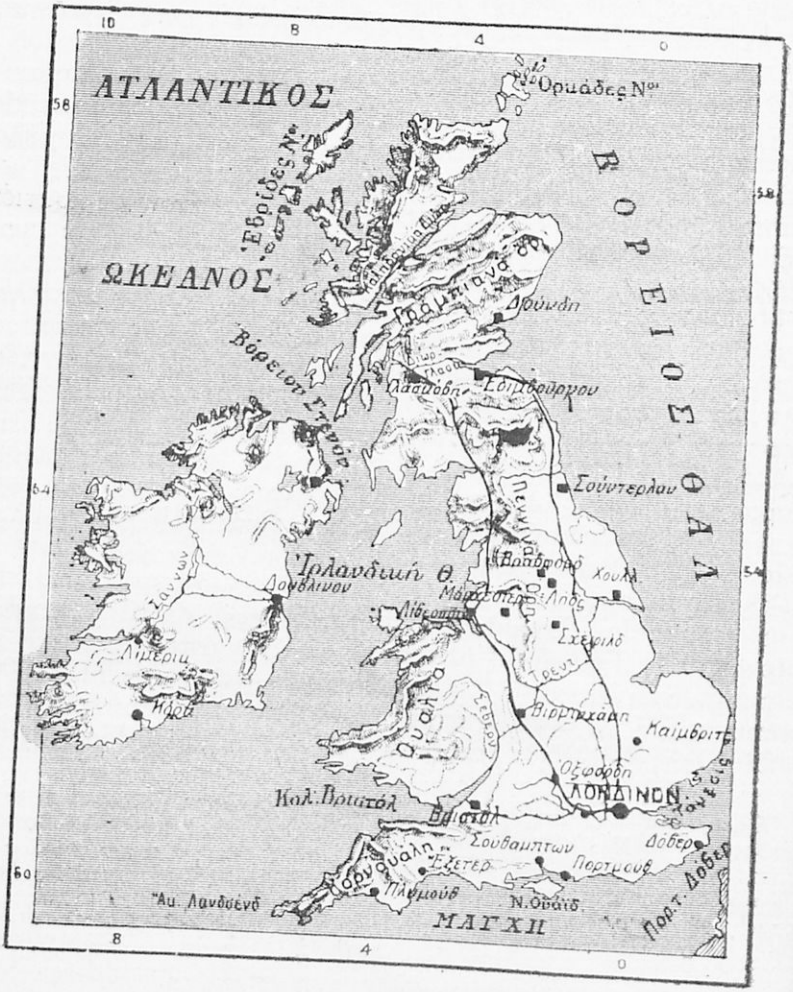

ΤΑ ΒΡΕΤΤΑΝΙΚΑ ΝΗΣΙΑ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΤΑ ΒΡΕΤΤΑΝΙΚΑ ΝΗΣΙΑ

Τὸ βρεττανικὸ ἀρχιπέλαγος (315.000 τετρ. χιλιόμ. κάτ. 48.000.000), ἀποτελεῖται: 1. ἀπὸ τὴ μεγάλη Βρεττανία, ὅπου εἶναι πολλὰ μικρότερα νησιά, Ἑβρίδες, Ὀρκάδες, Σετλανδικὰ κλπ. 2. ἀπὸ τὴν Ἰρλανδία.

Τὰ σπουδαιότερα ὄρη εἶναι οἱ «ὑψηλὲς χῶρες» τῆς Σκωτίας (Γκραίμπιαν) καὶ ἡ βουνοσειρὰ Πεννίν.

Ἡ σπουδαιότερη πεδιάδα εἶναι τὸ λεκανοπέδιο τοῦ Λονδίνου. Τὰ παράλια εἶναι βραχώδη τὰ περισσότερα καὶ ἀποτελοῦνται ἀπὸ γρανίτη μὲ πολλοὺς κόλπους καὶ φιόρδ στὰ βόρεια καὶ στὰ νότια χαμηλὰ καὶ ἀμμουδερὰ ἀπέναντι τῆς Ὁλλανδίας. Τὰ Βρεττανικὰ νησιὰ ἔχουν 7.700 χιλ. ἀκτές.

Τὸ κλῖμα εἶναι θαλασσινὸ γλυκὸ καὶ ὑγρό. Οἱ ποταμοὶ εἶναι πολλοὶ μὲ πολλὰ νερά (Τάμεσις, Σέβερν, Μερσέ, Κλύδον, Τύνον, Τβίδ).

Ἡ Ἰρλανδία δὲν ἔχει πολλὰ ὀρυχτά, ὅπως ἡ μεγάλη Βρεττανία. Τὰ ὄρη της εἶναι στὰ παράλια καὶ σχηματίζουν κύκλο γύρω σὲ μιὰ πεδιάδα, ποὺ βρίσκεται στὴ μέση τῆς Ἰρλανδίας. Ἡ ὑγρασία τοῦ κλίματός της εἶναι ὑπερβολική.

Τὰ Βρεττανικὰ νησιὰ κατέχουν τὴν πρώτη σειρὰ στὸν κόσμο ἀπὸ οἰκονομικὴ ἄποψη.

Ἡ γεωργία. Σιτηρὰ στὴν πεδιάδα τοῦ Λονδίνου καὶ πατάτες στὴν Ἰρλανδία, ἀλλὰ πολὺ σπουδαία εἶναι καὶ ἡ κτηνοτροφία (ἄλογα, βόδια, πρόβατα, χοῖροι).

Ἡ χώρα εἶναι πρὸ πάντων βιομηχανική, βγάζει 270 ἑκατομμύρια τόννους πετροκάρβουνο, 16 ἑκατομμύρια τόννους μετάλλευμα γιὰ σίδερο, χάλκωμα, μολύβι, κασσίτερο. Οἱ μεταλλουργικὲς βιομηχανίες εἶναι σ'αὐτὴ πολὺ προωδευμένες (10 ἑκατομμύρια τόννοι μαντέμι, 6 χάλυβα) καθὼς καὶ οἱ ὑφαντικὲς βιομηχανίες, βαμβακερά, λινὰ καὶ μάλλινα ὑφάσματα, νήματα. Τὰ σπουδαιότερα ἄλλα προϊόντα εἶναι: Πλοῖα, μηχανές, χημικὰ εἴδη, γυαλί, χαρτί, οἰνοπνευματώδη, σαπούνι, τεχνικὰ λιπάσματα, ψάρια, μπύρα.

Στὸ ἐξωτερικὸ ἐμπόριο τὰ Βρεττανικὰ νησιὰ εἶναι στὴν πρώτη σειρὰ στὸν κόσμο.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ. Τὸ ἑνωμένο βασίλειο τῆς μεγάλης Βρεττανίας καὶ τῆς Ἰρλανδίας ἔχει 48 ἑκατομμύρια κατοίκους (144 στὸ τετρ. χιλιόμ.). Οἱ σπουδαιότερες πόλεις εἶναι: Λονδῖνο (8 ἑκατομμύρια κατοίκους), Λίβερπουλ (800.000), Μάτζεστερ (714.000), Βίρμιγχαμ (870.000), Λείθ (445.000), Σέβιλδ (470.000), Μπριστὸλ (360.000), Βράδφορδ, Χούλ, Νότιγχαμ, Νιουκάστελ, Πόρτσμουθ, Κάρδιφ κλπ.

Στὴν Ἀγγλία Ἐδιμβοῦργο, Γλασκόβη, στὴ Σκωτία Δουβλῖνο, καὶ Μπελφάστ στὴν Ἰρλανδία.

Ἡ Ἀγγλία ἔχει στὴν ἐξουσία της ἀποικιακὸ κράτος μὲ 375 ἑκατομμύρια κατοίκους ἤτοι: Εὐρώπη: Γιβραλτὰρ καὶ Μάλτα. Ἀσία: Κύπρος. Ἰνδίες: νησὶ Κεϋλάνη, Στενὰ τῆς Μαλάκας. Μεσοποταμία, Παλαιστίνη (προστασία), Ἀραβία (σφαῖρα ἐπιρροῆς). Ἀφρική: Σουδάν. Αἴγυπτος (σφαῖρα ἐπιρροῆς). Ἀκρωτήριο, Ἀνατολικὴ Ἀφρική, Δυτικὴ Ἀφρική. Ἀμερική: Καναδᾶς, Νέα Φουλανδία. Δυτικὲς Ἰνδίες, Ὠκεανία, Αὐστραλία, Νέα Ζηλανδία, Νησιὰ Εἰρηνικοῦ.

Ἐρωτήσεις. Δείξετε τὴ Μεγάλη Βρεττανία. Κάμετε ἕνα ταξίδι ὡς τὸ Λονδῖνο μέσο Σεμπλὸν-Ὀριὰν-Ἐξπρές. μέσο Ἁγίου Γοτθάρδου μὲ τὸ βαπόρι ἀπὸ τὸν Πειραιά. Τί ἔχετε ἀκούσει γιὰ τὸ Λονδῖνο; Τί γνωρίζετε γιὰ τὴ Λίβερπουλ, γιὰ τὸ Μάντζεστερ, γιὰ τὸ Κάρδιφ; Νὰ πῆτε ὅσα πράγματα γνωρίζετε ποὺ ἀγοράζομεν ἀπὸ τὴν Ἀγγλία. Ποιὸς ξαίρει νὰ πῆ μερικὰ πράγματα ποὺ τοὺς πουλοῦμε. Τί γνωρίζετε ἢ τί ἔχετε ἀκούσει γιὰ τοὺς Ἄγγλους;

Η ΔΑΝΙΑ

Τὸ βασίλειο τῆς Δανίας, ἕνα ἀπὸ τὰ μικρότερα εὐρωπαϊκὰ κράτη, ἔχει:

1. Τὴ χερσόνησο Ἰουτλάνδη, τὸ Σλέβιγγ καὶ ἕνα ἀρχιπέλαγος μεταξὺ αὐτῆς καὶ τῆς Σουηδίας. Ἔκταση Ἰουτλάνδης καὶ ἀρχιπέλαγου, ποὺ κλείνει τὴν εἴσοδο τῆς Βαλτικῆς 50.000 τετρ. χιλιόμ.

2. Τὶς κτήσεις (Ἰσλανδία ἔκταση 105.000 τετρ. χιλ., κάτ. 70.000) τὸ ἀρχιπέλαγο τῶν Φερόων νησιῶν, βόρεια τῆς Σκωτίας καὶ μερικὰ μικρὰ (Ἀντίλλες).

Σ'ὅλη τὴ Δανία δὲ βρίσκονται πουθενὰ ὄρη· οὔτε ψηλοὶ λόφοι, ἀκόμα καὶ τὸ μεγαλύτερο ὕψωμα δὲν εἶναι 165 μέτρα ἀπάνω ἀπὸ τὴν ἐπιφάνεια τῆς θάλασσας. Ἂν βγάλωμε τὶς ἀμμουδερὲς ἐκτάσεις τῆς Ἰουτλάνδης, ἡ χώρα ἀποτε-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

λεῖται ἀπὸ χωράφια, ἀπὸ λιβάδια, ἀπὸ λίμνες καὶ δάση. Οἱ Δανοὶ εἶναι γεωργοὶ καὶ κτηνοτρόφοι καὶ γιὰ τοῦτο κατοικοῦν σὲ χωριά. Σ'ὅλο τὸ κράτος μιὰ μονάχα μεγάλη πόλη εἶναι, ἡ πρωτεύουσα. Οἱ Δανοὶ ἔχουν βουστάσια μὲ ἑκατὸ ἢ

ΔΑΝΙΑ

καὶ διακόσιες ἀγελάδες. Φτιάνουν ἄφθονο τυρὶ καὶ βούτυροὲ ποὺ ἐξάγουν στὴ μεγάλη Βρεττανία καὶ σ'ἄλλες χῶρες. Σκανένα ἄλλο κράτος δὲ βρίσκονται τόσο τέλεια γαλακτο, πωλεῖα, ὅπως στὴ Δανία.

Ὁ πληθυσμός της φτάνει τὰ 3.800.000. Πρωτεύουσα εἶναι ἡ Κοπεγχάγη, κάτ. 600.000.

Ἐρωτήσεις. Δείξετε τὴ Δανία στὸ χάρτη. Κάμετε ἕνα ταξίδι μὲ τὸ σιδερόδρομο μ[illegible] Βρεμένου. Πῶς θὰ πᾶτε μὲ τὸ ἀτμόπλοιο στὴν Κοπεγχάγη. Τί ξαίρετε νὰ πῆτε γιὰ τὴ Δανία.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

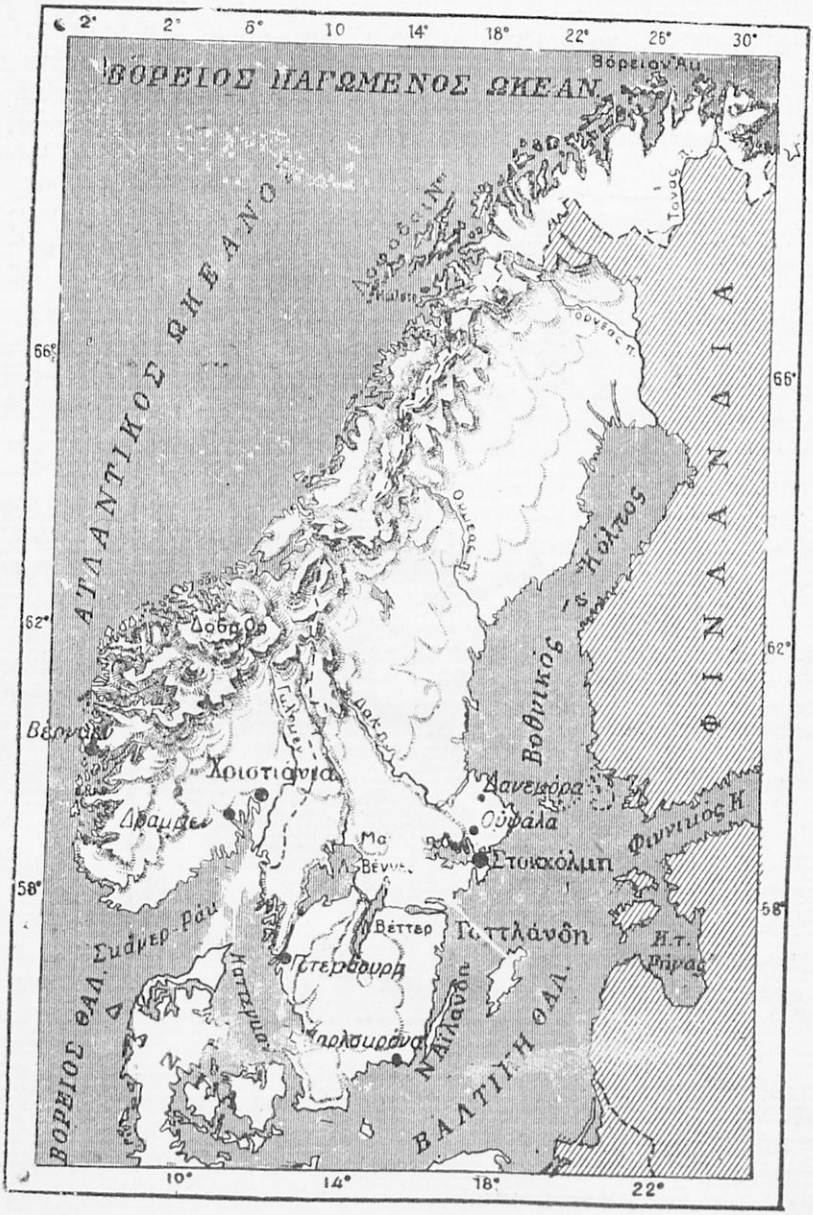

Η ΣΚΑΝΔΙΝΑΒΙΚΗ ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΣ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Η ΣΚΑΝΔΙΝΑΒΙΚΗ ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΣ

Γεωγραφία φυσική. Ἡ Σκανδιναβικὴ χερσόνησος ἔχει ἔκταση 770.000 τετρ. χιλ.

Οἱ Σκανδιναβικὲς Ἄλπεις ἁπλώνονται σ' ὅλο τὸ μάκρος τῆς δυτικῆς παραλίας τῆς χερσονήσου ἀπὸ βόρεια κατὰ τὰ νότια. Τὸ ἀνατολικὸ μέρος σχηματίζει μιὰ πεδιάδα. Οἱ δυτικὲς ἀκτὲς περιτριγυρίζονται ἀπὸ νησιὰ καὶ σχηματίζουν φιόρδ, δηλαδὴ κόλπους στενοὺς καὶ πολὺ μακριούς, ποὺ μοιάζουν μὲ ποταμούς, οἱ ἀνατολικὲς ἀκτὲς εἶναι χαμηλές.

Τὸ κλῖμα τῆς δυτικῆς πλευρᾶς τῶν Σκανδιναβικῶν ἄλπεων εἶναι θαλασσινό. Τὸ κλῖμα τῆς ἀνατολικῆς πλευρᾶς εἶναι ἠπειρωτικό. Οἱ σπουδαιότεροι ποταμοὶ βρίσκονται στὴν πεδιάδα.

Πολιτικὴ γεωγραφία. Ὁ πληθυσμός, 8 ἑκατομμύρια κάτοικοι, μοιράζεται ἀναμεταξὺ δύο κρατῶν, τῆς Σουηδίας καὶ τῆς Νορβηγίας.

Ἡ Νορβηγία (322.000 τετρ. χιλιόμ., 2.800.000 κατ.) εἶναι τὸ ὀρεινὸ μέρος τῆς χερσονήσου. Τὸ εἰσόδημά της εἶναι ἡ ὑλοτομία καὶ τὸ ψάρεμα. Τὸ ἐμπορικὸ ναυτικό της εἶναι τὸ τέταρτο τοῦ κόσμου, ὕστερα ἀπὸ τὸ ἐμπορικὸ ναυτικὸ τῆς Ἀγγλίας, τῆς Γαλλίας καὶ τῶν Ἡνωμένων πολιτειῶν· οἱ σπουδαιότερες πόλεις εἶναι ἡ Χριστιανία, ἡ πρωτεύουσα, Μπέργεν, Τρόνδζεμ.

Προϊόντα. Ψάρια διάφορα, ρέγγες, σαρδέλλες, μουρουνέλαιο, ἀστακοί, βούτυρο, ξύλα, χαρτί, σίδερο, τσίγκος, χάλκωμα, ἀσήμι, κονσέρβες, πλοῖα.

Ἡ Σουηδία (448.000 τετρ. χιλιόμ. 6.000.000 κάτοικοι) κατέχει τὴν πεδιάδα τῆς χερσονήσου. Βγάζει δημητριακά, εἶναι στὴν πρώτη σειρὰ στὴν παραγωγὴ ξυλείας, ἔχει μεταλλεύματα γιὰ σίδερο καὶ βιομηχανία καλὴ χαρτιοῦ, σπίρτων, μεταλλικῶν εἰδῶν. Οἱ πιὸ σημαντικὲς πόλεις εἶναι Στοκχόλμη, πρωτεύουσα, Γκότεμπουρ, Μάλμε, Οὐψάλα.

Ἐρωτήσεις. Νὰ δείξετε στὸ χάρτη τὰ Σκανδιναβικὰ κράτη. Πόσα εἶναι; Κάμετε ἕνα ταξίδι μὲ τὸ βαπόρι ἀπὸ τὸν Πειραιὰ στὸ Ὄσλο, στὴ Στοκχόλμη. Κάμετε ἕνα ταξίδι μέσο Γερμανίας. Τί πράγματα πουλοῦν οἱ Σουηδοὶ σ' ὅλο τὸν Κόσμο; οἱ Νορβηγοί; Φέρνουμε ἐμεῖς στὴν Ἑλλάδα ἀπ' αὐτά;

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

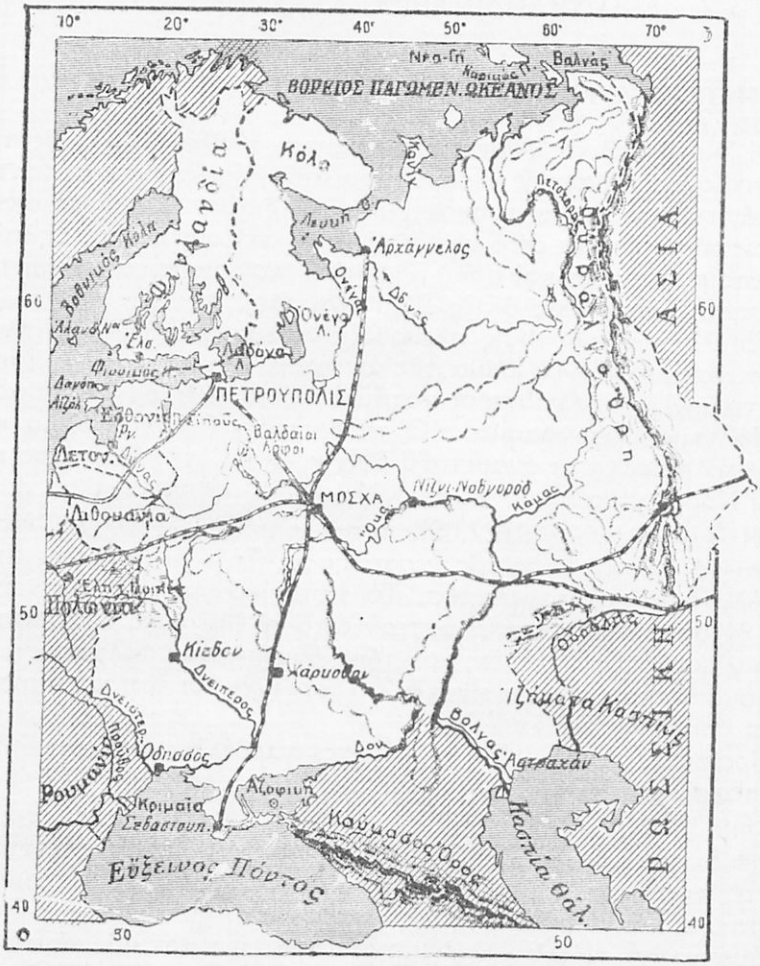

Η ΡΩΣΣΙΑ

Θέση καὶ ἔκταση. Ἡ Ρωσσία εἶναι τὸ μεγαλύτερο ἀπὸ τὰ Εὐρωπαϊκὰ κράτη, κατέχει ὅλο τὸ βορειοανατολικὸ μέρος τῆς Εὐρώπης (4.425.000 τετρ. χιλμ).

Ὄρη. Τὰ ὄρη Οὐράλια καὶ Καύκασος βρίσκονται σ' αὐτή. Οἱ ρωσσικοὶ τόποι κάνουν μιὰ ὁμοιόμορφη πεδιάδα, ποὺ τὸ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ὑψηλότερο μέρος εἶναι οἱ Βαλδαῖοι λόφοι, 320 μ. ἀπάνω ἀπὸ τὴ θάλασσα.

Θάλασσες καὶ παραλίες. Ἡ Ρωσσία βρέχεται ἀπὸ τὸ Βόρειο Παγωμένο Ὠκεανὸ καὶ δυὸ κλειστὲς θάλασσες, τὴ Βαλτικὴ καὶ τὴ Μαύρη θάλασσα, ποὺ μέρος της εἶναι ἡ Ἀζοφικὴ θάλασσα. Οἱ σπουδαιότεροι λιμένες εἶναι, ὁ Ἀρχάγγελος στὴ Λευκὴ θάλασσα, ἡ Πετρούπολη στὴ Βαλτική, τὸ Ταϊγάνι καὶ τὸ Ροστὼβ στὴν Ἀζοφική.

Κλῖμα καὶ ποταμοί. Τὸ κλῖμα στὸ βόρεια τῆς 65ο ἀνήκει στὴν παγωμένη ζώνη. Τὸ ὑπόλοιπο εἶναι πρὸ πάντων ἠπειρωτικό, διαφέρει μόλα ταῦτα ἀπὸ βόρεια πρὸς τὰ νότια στὴ θερμοκρασία καὶ ἀπὸ δυτικὰ πρὸς ἀνατολικά, διότι οἱ ἄνεμοι, ποὺ φυσοῦν ἀπὸ τὸν Ἀτλαντικὸ δὲ φέρνουν ὡς ἐκεῖ ὑγρασία.

Οἱ ποταμοὶ εἶναι μεγάλοι, ρέουν ἀργά, ἔχουν πάντοτε πολλὰ νερά, εἶναι πλωτοὶ καὶ συνδέονται ἀναμεταξύ τους μὲ διώρυγες. Σπουδαιότεροι εἶναι ὁ Πετσχόρας, ὁ Δουΐνας, ὁ Ὀνέγας, ποὺ χύνονται στὸν Β. παγωμένον ὠκεανό, ὁ Δνίστερος, ὁ Δνίπερος, ὁ Δόν, ποὺ χύνονται στὴ Μαύρη θάλασσα καὶ τὴν Ἀζοφική, ὁ Βόλγας καὶ ὁ Οὐράλης στὴν Κασπία.

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ. Ξεχωρίζουν ἀπὸ τὰ βόρεια κατὰ τὰ νότια τέσσερεις ζῶνες γιὰ τὴ βλάστηση, πρώτη ἡ τῶν τούνδρας, δεύτερη ἡ δασικὴ ζώνη, τρίτη ἡ γεωργικὴ ζώνη τῶν μαύρων χωραφιῶν καὶ τέταρτη ἡ ζώνη τῶν στεππῶν.

Καλλιεργοῦνται πρὸ πάντων τὰ δημητριακά, ἡ πατάτα, τὸ λινάρι, τὰ κοκκινογούλια. Ἡ κτηνοτροφία (πρόβατα, ἄλογα, βόδια).

Ὁ ὀρυκτὸς πλοῦτος εἶναι πολὺ σημαντικός, ἀλλ' ἀνεκμετάλλευτος ἀκόμα: πετροκάρβουνο, σίδερο, πετρέλαιο, χάλκωμα, πλατίνα, χρυσὸς κ.ἄ.

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ. Ἡ Ρωσσία ἔχει πληθυσμὸ 80 ἑκατομμύρια κατοίκους πρὸ πάντων ἀγροτικό.

Στὰ 1918 οἱ Ρῶσσοι σκότωσαν τὸν αὐτοκράτορά τους καὶ τὴν οἰκογένειά του καὶ ἀνακήρυξαν τὴ δημοκρατία σοβιέτ. Τὴν κυβέρνηση τῆς χώρας τὴν πῆραν τὰ σοβιέτ, δηλ. οἱ κοινότητες. Κάθε κοινότητα κυβερνᾶται ξεχωριστὰ ἀπὸ τὸ συμβούλιό της, κι ὅλες οἱ κοινότητες (σοβιὲτ) ἐκλέγουν τὴν κυ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

βέρνηση τῆς χώρας. Τὰ σοβιὲτ μοιράστηκαν τὶς περιουσίες τῶν πλουσίων καὶ τὰ σπίτια γίνηκαν κτήματα τοῦ κράτους.

Οἱ σπουδαιότερες πόλεις εἶναι: ἡ Μόσχα πρωτεύουσα, Πετρούπολη ἢ Λένινγραδ, Καζάν, Σαράτοφ, Νίζνι Νοβγορόδ, Κισνόβ, Ἀστραχάν, Ροστόβ, Βακόν, Βατοὺμ καὶ ὁ Ἀρχάγγελος στὴ Λευκὴ θάλασσα.

Στὴ Σοβιετικὴ Ρωσσία ἀνήκουν καὶ οἱ χῶρες τῆς Ἀσίας Σιβηρία Τουρκεστάν, Χίβα καὶ Βουχάρα ποὺ κάνουν τὴν Ἀσιατικὴ Ρωσσία. Ἡ Σοβιετικὴ Ρωσσία λοιπὸν ἐκτείνεται ἀπὸ τὴ Βαλτικὴ Θάλασσα ὡς τὸν Πορθμὸ σὲ ἀπόσταση 8.000 χιλιόμετρα καὶ ἀπὸ τὸ Β. Παγ. ὠκεανὸ ὡς τὸ κέντρο τῆς Ἀσίας καὶ τοῦ νοτίου μέρους τῆς Εὐρώπης.

Ἀπὸ τὴν παλιὰ Ρωσσικὴ αὐτοκρατορία οἱ ἐπαρχίες τῆς Βαλτικῆς ξεχώρισαν κι ἔκαναν τὶς δημοκρατίες Ἐσθονίας, Λεττονίας καὶ Λιθουανίας, κι ἕνα μεγάλο μέρος ΝΔ. ἔκαμε τὴ Σοβιετικὴ δημοκρατία τῆς Οὐκρονίας.

ΟΥΚΡΑΝΙΑ

(δημοκρατία σοβιετικὴ)

Τὸ σπουδαιότερο ἀπὸ τὰ κράτη ποὺ γίνηκαν ἀπὸ τὴ διάλυση τῆς Ρωσικῆς αὐτοκρατορίας εἶναι ἡ Οὐκρανία.

Ἡ Οὐκρανία (ἔκταση 480.000 τετρ. χλμ.) κατέχει τὸ πλουσιώτερο μέρος τῆς ἄλλοτε ρωσικῆς αὐτοκρατορίας, δηλαδὴ τὴ ζώνη ἐκείνη τῆς ἀπέραντης ρωσικῆς πεδιάδας, ποὺ εἶναι ἡ εὐφορώτερη καὶ βγάζει πολλὰ προϊόντα, καὶ πρὸ πάντων τὰ περισσότερα σιτηρά. Βγάζει ἀκόμα ξυλεία σὲ μεγάλες ποσότητες, ζῶα (πρόβατα, βόδια, ἄλογα), μαλλιά, δέρματα, βούτυρο, καπνά, λινάρι, λινὰ ὑφάσματα καὶ πετροκάρβουνο.

Τὸ κλῖμα τῆς χώρας εἶναι ἠπειρωτικὸ μὲ δυνατὸ μακρόχρονο χειμῶνα καὶ σύντομο πολὺ ζεστὸ καλοκαίρι. Ἡ Οὐκρανία ἔχει πληθυσμὸ 30.000.000 κατ. (60 στὸ τετρ. χιλ.).

Τὸ Κίεβο εἶναι ἡ πρωτεύουσα τῆς Οὐκρανίας. Ἡ πόλη αὐτὴ ἦταν ἡ θρησκευτικὴ πόλη τῶν Ρώσσων καὶ γι' αὐτὸ τὴν ἔλεγαν «Ἱερουσαλὴμ τοῦ Βοριᾶ». Τὸ Κίεβο ἀπὸ μακριὰ δίνει τὴν ἐντύπωση τῆς Μόσχας. Ἄλλες πόλεις τῆς Οὐκρανίας εἶναι τὸ Χαρκὸβ (260.000 κ.) τὸ Αἰκατερινοσλὰβ (220.000), Νικολάϊεφ (100.000 κ.).

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Οἱ σπουδαιότεροι λιμένες τῆς Οὐκρανίας εἶναι ἡ Ὀ δ η σ σ ό ς, ὡραία καὶ μεγάλη πόλη στὴ Μαύρη θάλασσα (630.000 κ.)ὁ σπουδαιότερος λιμένας ἐξαγωγῆς σιτηρῶν,μαλλιῶν κλπ. καὶ ἡ Σ ε β α σ τ ο ύ π ο λ η (60.000 κ.), στὴ χερσόνησο Κριμαία.

Στοὺς δυὸ αὐτοὺς λιμένες κατοικοῦσαν καὶ πολλοὶ Ἕλληνες, ποὺ ἔφυγαν ὕστερα ἀπὸ τὴν ἐπικράτηση τῶν μπολσεβίκων.

ΤΑ ΚΡΑΤΗ ΤΗΣ ΒΑΛΤΙΚΗΣ

ΦΙΛΑΝΔΙΑ. Ἡ Φιλανδία ἔχει ἔκταση 390.000 τετρ. χιλ. Ὁ πληθυσμός της εἶναι 3.500.000 Φίννοι μογγολικῆς καταγωγῆς. Ὡς τὸν εὐρωπαϊκὸ πόλεμο ἦταν ἕνα μέρος τῆς ρωσσικῆς αὐτοκρατορίας. Τώρα μαζὶ μὲ τὴ Λαπονία εἶναι δημοκρατία μὲ πρωτεύουσα τὸ Ἕ λ σ ι γ φ ο ρ ς, (185.000 κατ.). Βγάζει ξυλεία, χαρτί, ὑφάσματα, γάλα, βούτυρο, γουναρικά.

ΕΣΘΟΝΙΑ. Νότια τῆς Φιλανδίας καὶ χωρίζεται ἀπ' αὐτὴ μὲ τὸ Φιννικὸ κόλπο· εἶναι ἡ μικρὴ δημοκρατία τῆς Ἐσθονίας μὲ ἔκταση 47.000 τετρ. χιλμ. μὲ 1.000.000 κατοίκους.

Πρωτεύουσα Ρ ε β ὰ λ 140.000 κ.

Κλῖμα ψυχρότατο. Προϊόντα σιτηρά, λινάρι, πατάτα, χαρτί.

ΛΕΤΤΟΝΙΑ. Νότια τῆς Ἐσθονίας στὰ παράλια τῆς Βαλτικῆς θάλασσας ἁπλώνεται ἡ Λεττονία. Ἔχει ἔκταση καὶ πληθυσμὸ κατὰ τὸ μισὸ κι ἀκόμα ἀπὸ τὴν Ἐσθονία (ἔκταση 65.000 τετρ. χιλ. κάτοικοι 1.900.000).

Πόλεις σπουδαῖες εἶναι Ρ ί γ α 330.000 κ. καὶ Λιμπάου 60.000.

Κλῖμα τῶν βορείων εὐρωπαϊκῶν χωρῶν.

Προϊόντα ξυλεία, δημητριακά, ζῶα, βούτυρο, πατάτα.

ΛΙΘΟΥΑΝΙΑ. Νότια τῆς Λεττονίας εἶναι ἡ Λιθουανία. Εἶναι λίγο μικρότερη ἀπὸ τὴ Λεττονία στὴν ἔκταση (55.000 τετρ. χιλ.) ἀλλὰ πυκνότερα κατοικημένη 2.200.000 κ., γιατὶ τὸ κλῖμα της εἶναι κάπως μαλακώτερο. Πρωτεύουσα ἔχει τὴ Β ί λ ν α καὶ βγάζει πρὸ πάντων δημητριακὰ καὶ πατάτα.

Ἐ ρ ω τ ή σ ε ι ς. Νὰ δείξετε στὸ χάρτη τὴ Ρωσσία καὶ τὰ μικρὰ κράτη τῆς Βαλτικῆς. Νὰ κάμετε ἕνα ταξίδι μὲ τὸ βαπόρι ἀπὸ τὸν Πειραιὰ στὴν Ὀδησσὸ καὶ μέσα στὰ ποτάμια νὰ βγῆτε στὴ Βαλτικὴ θάλασσα. Νὰ πᾶτε μὲ τὸ βαπόρι ἀπὸ τὴν Κασπία θάλασσα μέσο τοῦ ποταμοῦ Βόλγα στὸ Λέννινγραδ (Πετρούπολη) καὶ στὸν Ἀργάγγελο. Νὰ πᾶτε μὲ τὸ σιδερόδρομο στὴν Μόσχα ἀπὸ τὴν Ὀδησσό. Πῶς θὰ πᾶτε ἀπὸ τὴ Μόσχα στὴν Περσία, στὴ Κίνα κ.λ. Τί ἀγοράζομε ἀπὸ τὴ Ρωσσία;

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΕΠΑΝΩ ΣΤΗ ΓΗ

1. Οἱ ἀνθρώπινες φυλές. Λογαριάζουν 1700 ἑκατομμύρια ὅλους τοὺς κατοίκους τῆς γῆς. Εἶναι σκορπισμένοι σ'ὅλα τὰ μέρη, μονάχα οἱ πολικὲς χῶρες καὶ μερικὰ μικρὰ νησιὰ εἶναι ἀκατοίκητα.

Μ'ὅλα ταῦτα οἱ ἄνθρωποι δὲν εἶναι μοιρασμένοι ἴσα σ'ὅλες τὶς ἠπείρους. Μερικὲς χῶρες ἔχουν περισσότερους κατοίκους ἀπὸ ἄλλες, ποὺ ἔχουν τὴν ἴδια ἔκταση. Ἂν ταξιδέψωμε μ' ἀεροπλάνο, θὰ παρατηρήσωμε, πὼς στὰ εὔφορα μέρη τὰ χωριὰ εἶναι τὸ ἕνα κοντὰ στὸ ἄλλο κι ἀντίθετα στὰ ἄγονα· ἐκεῖ κατοικοῦν πολλοὶ καὶ ἐκεῖ μπόρεσαν καλύτερα νὰ ἀναπτύξουν τὴν γεωργία, τὴ βιομηχανία, τὸ ἐμπόριο καὶ τὸν πολιτισμό.

Οἱ ἄνθρωποι διαφέρουν ἀναμεταξύ τους στὸ χρῶμα τοῦ δέρματος, τὸ μέγεθος τοῦ κρανίου, τὸ σχῆμα τῆς μύτης, τὸ εἶδος τῶν μαλλιῶν, τῆς κεφαλῆς, τὸ ἀνάστημα κλπ. Ἀπὸ τὶς διαφορὲς αὐτὲς χώρισαν τοὺς ἀνθρώπους σὲ φυλές. Τρεῖς εἶναι οἱ σπουδαιότερες ἀπ'αὐτές, ἡ ἄσπρη φυλή, ἡ κίτρινη φυλὴ καὶ ἡ μαύρη φυλὴ ἢ αἰθιοπική.

Ἄσπρη φυλή. Οἱ ἄνθρωποι τῆς ἄσπρης φυλῆς ἔχουν ἀνοιχτὸ χρῶμα, πλατὺ μέτωπο καὶ μαλλιὰ σὰ μετάξι μὲ μακριὲς τρίχες.

Κατοικοῦν πρὸ πάντων στὶς εὔκρατες ζῶνες. Ἡ καθ' αὐτὸ πατρίδα τους εἶναι τὰ νοτιοδυτικὰ μέρη τῆς Ἀσίας, ἡ Εὐρώπη καὶ ἡ βόρεια Ἀφρική. Ἔκαμαν ὅμως ἀποικίες καὶ κράτη πολλὰ καὶ στὰ ἄλλα μέρη τοῦ κόσμου, ὅπως στὴν Ἀμερική, Αὐστραλία καὶ ἀλλοῦ.

Ἡ κίτρινη φυλὴ περιλαμβάνει τὴ μογγολικὴ φυλή, τὴ μαλαϊκὴ φυλὴ καὶ τὴ φυλὴ τῶν ἰθαγενῶν (ἐρυθρόδερμοι) τῆς Ἀμερικῆς.

Ἡ μογγολικὴ φυλὴ κατοικεῖ πρὸ πάντων στὴν Ἀσία, ἔχει τὸ δέρμα κιτρινωπό, πρόσωπο πλατύ, τὰ μάγουλα ἐξωγκωμένα, τὰ μάτια μικρὰ καὶ λοξά, τὴ μύτη χαμηλή, τὰ μαλλιὰ μαῦρα μὲ τρίχες χοντρὲς καὶ σκληρές. Οἱ Μαλαῖοι ξεχωρίζουν ἀπὸ τὸ καστανὸ ἢ λαδὶ χρῶμα τους. Οἱ ἐρυθρόδερμοι Ἰνδοί, δηλαδὴ οἱ ἐντόπιοι Ἀμερικανοί, ξεχωρίζουν ἀπὸ τὸ χρῶμα τους, ποὺ εἶναι κίτρινο, ἀπὸ τὴ μεγάλη γυριστὴ μύτη

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

καὶ τὸ ψηλὸ ἀνάστημα. Πολλοὶ τοὺς θεωροῦν γιὰ ἰδιαίτερη φυλή, ὅπως καὶ τοὺς Μαλαίους.

Ἡ Μαύρη φυλή. Περιλαμβάνει πρὸ πάντων τοὺς μαύρους τῆς Ἀφρικῆς καὶ τῆς Αὐστραλίας. Οἱ μαῦροι ξεχωρίζουν ἀπὸ τὸ χρῶμα τους, ποὺ εἶναι μεταξὺ τοῦ μαύρου καὶ τοῦ μελαχρινοῦ, τὸ κοντὸ μέτωπο, ποὺ γέρνει πίσω, τὴν πλατιὰ μύτη, τὰ παχιὰ χείλια καὶ τὰ πολὺ κατσαρὰ μαλλιά.

Στὸν πολιτισμὸ ἡ ἄσπρη φυλὴ βρίσκεται γενικὰ στὴν πρώτη θέση, οἱ κίτρινες φυλὲς ἔρχονται ὕστερα. Οἱ μαῦρες φυλὲς ἔμειναν παρακάτω.

2. Θρησκεῖες. Οἱ ἄνθρωποι δὲ διαφέρουν μονάχα στὴ φυλή, ἀλλ'ἀκόμη καὶ στὴ γλῶσσα, τὴ θρησκεία, τὴν κυβέρνηση καὶ τὴν κοινωνικὴ κατάσταση. Μιλοῦν οἱ ἄνθρωποι 800 γλῶσσες κι ἀκόμα.

Εἰδωλολατρεία. Πολλοὶ λαοί, ποὺ ἔμειναν σὲ ἄγρια κατάσταση λατρεύουν τὸν ἥλιο, τὴ σελήνη, διάφορα ζῶα, δέντρα καὶ εἴδωλα. Γι'αὐτοὺς ὁ κόσμος κατοικεῖται ἀπὸ πνεύματα, ἄλλα κακὰ καὶ ἄλλα καλά. Τέτοιοι εἰδωλολάτρες εἶναι οἱ ἐντόπιοι τῆς Ὠκεανίας, οἱ μαῦροι τῆς Ἀφρικῆς καὶ οἱ ἐρυθρόδερμοι τῆς Ἀμερικῆς.

Βραχμανισμός. Οἱ Ἰνδοὶ (κάτοικοι τῶν Ἰνδιῶν τῆς Ἀσίας) ἔχουν πολὺ παλιὰ θρησκεία, τὸ βραχμανισμό. Γιὰ μεγαλύτερο θεὸ λατρεύουν τὸ Βράχμαν. Ἡ θρησκεία τους κανονίζει σ'αὐτοὺς τὸ χωρισμὸ τοῦ πληθυσμοῦ σὲ κοινωνικὲς τάξεις ἢ φυλές, ποὺ πρέπει νὰ εἶναι χωρισμένες ἀναμεταξύ τους.

Ὁ Βουδδισμός ἢ θρησκεία τοῦ Βούδδα· γεννήθηκε κι αὐτὴ στὶς Ἰνδίες, ἀλλ'οἱ ὀπαδοί του διώχτηκαν ἀπὸ ἐκεῖ. Κατάργησε τὸ χωρισμὸ σὲ ξεχωριστὲς κοινωνικὲς τάξεις ἢ φυλὲς καὶ διδάσκει τὴν ἡσυχία, τὴν εἰρήνη καὶ τὴ φιλανθρωπία. Ἐπικρατεῖ στὴν ἀνατολικὴ Ἀσία, σὲ πολλὰ μέρη μεταμορφώθηκε σὲ καθαρὴ εἰδωλολατρεία.

Ὁ Χριστιανισμὸς εἶναι ἡ θρησκεία τῶν εὐρωπαϊκῶν λαῶν. Εἶναι στὴν Εὐρώπη καὶ σ'ὅλες τὶς Ἤπειρες, ὅπου βρίσκονται εὐρωπαϊκὲς ἀποικίες. Οἱ ἱεραπόστολοι κάνουν πολλοὺς λαοὺς χριστιανούς, ποὺ εἶναι εἰδωλολάτρες. Οἱ χριστιανοὶ χωρίζονται σ'ὀρθοδόξους, σὲ καθολικοὺς καὶ σὲ διαμαρτυρόμενους.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ὁ Μωαμεθανισμὸς εἶναι ἡ θρησκεία τοῦ Μωάμεθ. Διδάσκει ὅτι ἕνας εἶναι ὁ θεὸς καὶ ὁ Μωάμεθ προφήτης του. Σὲ πολλὰ εἶναι ἀντίθετος μὲ τὸ χριστιανισμό. Οἱ Μωαμεθανοὶ κατοικοῦν τὸ ΝΔ. μέρος τῆς Ἀσίας καὶ τὰ Β. τῆς Ἀφρικῆς.

Οἱ δυὸ θρησκεῖες, ποὺ ἔχουν τοὺς περισσότερους ὀπαδούς, εἶναι ὁ Χριστιανισμὸς καὶ ὁ Βουδδισμός.

3. Κυβέρνηση. Ἡ ἱστορία μᾶς διδάσκει, ὅτι τὰ πολιτισμένα κράτη δὲ διωργανώθησαν μὲ μιᾶς, ὅπως εἶναι σήμερα.

Οἱ ἄνθρωποι στὴν ἀρχὴ ζοῦσαν ἄθλια, καθένας χωριστὰ σὲ μικρὲς ὁμάδες, ποὺ γίνονταν ἢ σκορπίζονταν κατὰ τὶς περιστάσεις. Γύριζαν δῶ καὶ κεῖ χωρὶς φορέματα καὶ χωρὶς ὅπλα, γιὰ νὰ βροῦν τροφή, καὶ εἶχαν γιὰ κατοικία σπηλιὲς ἢ καλύβες ἀπὸ κλαριά. Πολλοὶ ἄγριοι ζοῦν ἀκόμα μὲ τέτοιον τρόπο.

Λίγο λίγο ὅμως οἱ ἄνθρωποι κατάλαβαν τὴν ἀνάγκη νὰ ζοῦν πολλοὶ μαζί. Ἔτσι γίνηκε ἡ οἰκογένεια. Πολλὲς οἰκογένειες ἔκαμαν τὴ φυλή, ποὺ εἶχε ἕναν ἀρχηγό.

Οἱ φυλὲς πολεμοῦσαν ἀναμεταξύ τους, ἀπὸ τοὺς ἀδιάκοπους αὐτοὺς πολέμους ἡ χώρα τους καταστρεφόταν καὶ ἡ βαρβαρότητά τους βασίλευε. Τοῦτο γίνεται ἀκόμα καὶ σήμερα σὲ μερικὲς χῶρες τῆς Ἀφρικῆς.

Πέρασαν πολλοὶ αἰῶνες, ὥσπου οἱ κάτοικοι τῆς ἴδιας χώρας νὰ καταλάβουν, πὼς τὸ συμφέρο τους ἦταν νὰ ζοῦν μεταξύ τους μὲ ἡσυχία καὶ ἀγάπη καὶ νὰ ἑνωθοῦν, γιὰ νὰ μποροῦν νὰ ἐργάζωνται μὲ ἡσυχία. Ἔτσι γίνηκαν μεγαλύτεροι λαοί, ἔθνη καὶ κράτη.

Γιὰ νὰ διατηρηθῆ ἕνα κράτος, πρέπει νὰ εἶναι καλὰ ὠργανωμένο καὶ νὰ ἔχη νόμους. Τὴν ὀργάνωση αὐτὴ διευθύνει ἡ ἐξουσία, δηλ. κυβέρνηση, ποὺ ἐφαρμόζει τοὺς νόμους.

Μοναρχία. Ὑπάρχουν πολλῶν λογιῶν κυβερνήσεις. Στὴ μοναρχία, τὴν ἐξουσία ἔχει ἕνας ποὺ λέγεται αὐτοκράτορας, βασιλιάς, σουλτᾶνος, ἡγεμόνας κλπ. Συνήθως τὸ ἀξίωμά του εἶναι κληρονομικὸ στὴν οἰκογένειά του, δηλαδὴ ἀπὸ τὸν πατέρα τὸ παίρνει ὁ γιός.

Ἡ μοναρχία λέγεται ἀπόλυτη, ὅταν ἡ ἐξουσία τοῦ ἡγεμόνα εἶναι ἀπεριόριστη καὶ ἀνεξέλεγκτη, ὅπως πρὶν ἀπὸ τὸν εὐρωπαϊκὸ πόλεμο ἦταν στὴ Ρωσσία καὶ στὴν Τουρκία. Εἶναι συνταγματική, ὅταν ἡ ἐξουσία αὐτὴ ὁρίζεται ἀπὸ κανονι-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

σμό, ποὺ λέγεται Σύνταγμα καὶ εἶναι στὸν ἔλεγχο Βουλῆς, ποὺ τὰ μέλη της ἐκλέγονται ἀπὸ τὸ λαό.

Δημοκρατία. Στὴ δημοκρατία δὲν ὑπάρχει κληρονομικὸς μονάρχης, ἀλλὰ μονάχα ἄρχοντες, ποὺ ἐκλέγονται γιὰ ὡρισμένα χρόνια. Ἡ ἀνώτατη ἐξουσία ἀνήκει στοὺς πολῖτες, ποὺ φανερώνουν τὸ φρόνημά τους μὲ τὴν ψῆφο τους.

Ὁμοσπονδία. Εἶναι ἕνωση κρατῶν, ποὺ ἐνῶ διατηροῦν καθένα τὴν κυβέρνησή του, ἀναγνωρίζουν μιὰ κεντρικὴ ἢ συμπολιτειακὴ ἀρχή· ἡ ἀρχὴ αὐτὴ διευθύνει τὶς ὑποθέσεις, ποὺ ἐνδιαφέρουν τὴν ὁμοσπονδία. Ἡ Ἑλβετία εἶναι διωργανωμένη σὲ δημοκρατικὴ ὁμοσπονδία.

4. Συγκοινωνίες. Ἀπὸ τότε ποὺ ἔκαμαν κοινωνίες καὶ ἔκαμαν πόλεις, βρέθηκαν στὴν ἀνάγκη νὰ ἔρχωνται σὲ σχέσεις ἀναμεταξύ τους· ὁ σπουδαιότερος λόγος γι' αὐτὸ εἶναι ἡ ἀνταλλαγὴ τῶν προϊόντων τῶν διαφόρων χωρῶν, γιατὶ δὲ βγάζει κάθε χώρα ὅλα ὅσα χρειάζονται γιὰ τὴ συντήρηση τῶν ἀνθρώπων. Ἄλλη χώρα βγάζει π.χ. σιτηρὰ πολλά, ἄλλη λίγο ἢ καθόλου λάδι ἢ κρασί. Στὶς παράλιες χῶρες τὰ ψάρια εἶναι ἄφθονα, ἐνῶ ἀντίθετα σὲ πολλὲς μεσόγειες δὲν ὑπάρχουν καθόλου. Στὴν Ἑλλάδα γίνονται σταφίδες, κρασιά, λάδια, καπνά· στὴ Ρωσσία σιτηρά, στὴν Ἀραβία καφές, στὶς Ἰνδίες ρίζι κλπ. κλπ. Κάθε χώρα στέλνει ὅ,τι περισσεύει ἀπὸ τὰ προϊόντα της σ' ἄλλες, ποὺ δὲν ἔχουν ὅμοια. Τοῦτο γίνεται μὲ τὸ παγκόσμιο ἐμπόριο.

Τὰ προϊόντα τὰ μεταφέρνουν ἢ ἀπὸ τὴ στεριὰ ἢ ἀπὸ τὴ θάλασσα. Τὰ μεταφορικὰ μέσα, ποὺ μεταχειριζόμαστε στὴ στεριά, εἶναι οἱ σιδερόδρομοι, τὰ φορτηγὰ ἁμάξια, τὰ αὐτοκίνητα καὶ τὰ φορτηγὰ ζῶα (ἄλογα, γκαμῆλες, ἐλέφαντες κλπ.). Στὴ θάλασσα τὰ προϊόντα μεταφέρονται μὲ πλοῖα ἱστιοφόρα ἢ ἀτμόπλοια.

Οἱ μεγάλοι δρόμοι τῶν παγκοσμίων στὴ στεριὰ συγκοινωνιῶν ἔχουν χαραχτῆ ἀπὸ τὴ φύση, εἶναι οἱ πεδιάδες, οἱ κοιλάδες, οἱ ἄκρες τῶν βουνῶν, γιατὶ περνοῦμε εὔκολα ἀπὸ αὐτά. Τοὺς δρόμους αὐτοὺς τοὺς φυσικούς, ποὺ μεταχειρίζονται στὶς ἐμπορικὲς σχέσεις τους οἱ ἄνθρωποι, ἀκολούθησαν καὶ οἱ λαοὶ στὶς μεταναστεύσεις τους καὶ οἱ στρατοὶ στὶς πορεῖες τους.

Ἀπὸ τοὺς θαλασσινοὺς δρόμους ὁ σπουδαιότερος εἶναι ἡ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Μεσόγειος θάλασσα, ποὺ μ' αὐτὴ συγκοινωνοῦν οἱ τρεῖς ἤπειροι τοῦ παλιοῦ κόσμου.

Οἱ μεγάλες σιδηροδρομικὲς γραμμὲς τῆς παγκόσμιας συγκοινωνίας εἶναι οἱ παρακάτω:

Ἀπὸ τὰ ΝΔ. κατὰ τὰ ΒΑ. τῆς Εὐρώπης: Λισσαβώνα (Πορτογαλλία)—Μαδρίτη—Παρίσι—Βερολῖνο—Βαρσοβία—Μόσχα—Πεκῖνο (ὑπερσιβηρικός).

Ἀπὸ ΒΔ κατὰ τὰ ΝΑ τῆς Εὐρώπης: Λονδῖνο—Παρίσι—Γενεύη—Μιλᾶνο—Βελιγράδι—Κωνσταντινούπολη καὶ ἀπὸ τὴ Μ. Ἀσία καὶ Μεσοποταμία στὸν Περσικὸ κόλπο. Ἡ ἁμαξοστοιχία Παρίσι—Κ)πολη ἀπὸ τὸ Βελιγράδι διακλαδίζεται πρὸς Ν. Βελιγράδι—Θεσσαλονίκη—Ἀθήνα καὶ φέρνει τὸ ὄνομα Ἀκροπόλ ἐξπρές, ἀπὸ τὴν ἀκρόπολη τῆς Ἀθήνας. Μ'αὐτὴ ἐμεῖς οἱ Ἕλληνες συγκοινωνοῦμε μὲ τὴν Εὐρώπη.

Ἀπὸ Β πρὸς Ν: 1) Λονδῖνο—Παρίσι—Μασσαλία, 2) Βερολῖνο—Μόναχο—Νεάπολη 3) Πετρούπολη—Μόσχα—Ροστὸβ—Βακοῦ (Κασπία) καὶ μὲ τὸν ὑπερκάσπιο διευθύνεται ἀπὸ τὸ Τουρκεστὰν πρὸς τὴν Κίνα καὶ ἀπὸ τὸ Ἀφγανιστὰν στὶς Ἰνδίες.

Οἱ σπουδαιότερες ἀπὸ τὶς μεγάλες θαλασσινὲς γραμμὲς τῆς συγκοινωνίας εἶναι αὐτές:

1. Λονδίνου—(Ἀμβοῦργο, Ἀμβέρσα, Βορδώ)—Νέας Ὑόρκης, 7 ἡμέρες.
2. Λονδίνου—Βουένος Ἄϊρες (νότ. Ἀμερικὴ) 22 ἡμέρες.
3. Λονδίνου—Ἀκρωτηρίου (Ν. Ἀφρική) 25 ἡμέρες.
4. Λονδίνου—Πόρτ-Σάϊτ—Ἄδεν—Κολόμπο (Κεϋλάνης)—Σιγαπούρη—Χόγγ Κόγγ—Σαγγάη (Κίνα)—Ἰοκοχάμα (Ἰαπωνία)—Ἁγ. Φραγγίσκου (Ἡνωμ. Πολ. Ἀμερικῆς) ἡμέρες 60.

Τὶς μεταφορὲς σὲ πολλὲς μεσόγειες χῶρες εὐκολύνουν καὶ οἱ μεγάλοι ποταμοί.

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΤΗΣ ΒΟΥΛΗΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

ΤΕΛΟΣ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΜΕΡΟΣ Β΄.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΟΙ ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΕΣ ΠΟΛΕΙΣ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ

(Οἱ ἀριθμοὶ δείχνουν τὸν πληθυσμὸ κάθε πόλης)

Σχηματικὴ παράσταση τῶν 19 μεγαλυτέρων πόλεων τοῦ κόσμου.

(Οἱ ἀριθμοὶ δείχνουν τὸν πληθυσμὸ κάθε πόλης σὲ χιλιάδες)

ΟΙ ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΕΣ ΠΟΛΕΙΣ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ

(μὲ ἀλφαβητικὴ σειρὰ)

Ἀβάνα, Κούβα.	361
Ἄγκραμ, Νοτιοσλαβία.	100
Ἅγ. Λουδοβῖκος, Ἡν. Πολιτ.	769
Ἅγ. Στέφανος, Γαλλία.	150
Ἅγ. Παῦλος, Βραζιλία.	44
Ἅγ. Φραγκῖσκος, Ἡν. Πολ.	4.715
Ἄδις Ἀμπέμπα, Ἀβησσυνία.	100
Ἀδελαΐδα, Αὐστραλία.	225
Ἀδριανούπολη, Τσυρκία.	120
*Ἀθήνα, Ἑλλάδα.	493
Αἰκατερινοσλάβ, Οὐκρανία.	221
Ἀκρωτήριο, Ἀφρική.	162
Ἀλγέριο, Ἀρλερία.	172
Ἀλεξάτδρεια, Αἴγυπτος.	445
Ἀλλαχαπάντ, Βρεττ. Ἰνδίες.	172
Ἀλτόνα, Γερμανία.	170
Ἀμβέρσα, Βέλγιο.	439
Ἀμβοῦργο, Γερμανία.	1.000
Ἀμπεοκοῦτα, Νιγερία.	150
Ἀμστελόδαμο, Ὁλλαντία.	644
Ἀνόβερο, Γερμανία.	311
Ἀοὐκλάνδη, Ν. Ζηλαντία.	134
Ἀσουνσιόν, Παραγουάη.	120
Ἀστραχάν, Ρωσσία.	164
Ἀτλάντα, Η. Πολιτεῖες.	196
Ἀχμεταβάντ, Βρεττ. Ἰνδίες.	217
Βαγδάτη, Μεσοποταμία.	125
Βακοῦ, Ἀζερμπαϊτζάν.	237
Βαλεντία, Ἱσπανία.	246
Βαλπαραΐζο, Χιλή.	207
Βαλτιμόρη, Ἡ. Πολιτεῖες.	595
Βανγκαλόρε, Βρεττ. Ἰνδίες	188
Βανκόβερ, Καναδάς.	100
Βανγγόκ, Σιάμ.	600
Βαρκελώνη, Ἱσπανία.	621
Βαρσοβία, Πολωνία.	1.150
Βάσιγκτων, Ἡ. Πολιτεῖες.	440
Βασιλεία, Ἑλβετία.	135
Βαταβία, Ἰάβα.	139
Βαταμπάγκ, Ἰνδοκίνα.	343
Βελιγράδι, Νοτιοσλαβία.	110
Βεναρές, Βρεττ. Ἰνδίες.	204
Βενετία, Ἰταλία.	168
Βεντσοῦ, Κίνα.	213
Βέρνη, Ἑλβετία.	104
Βερολῖνο, Γερμανία.	3.801
Βέστχαμ, Ἀγγλία.	328
Βηρυττός, Συρία.	140
Βιέννη, Αὐστρία.	1.842
Βιλμπάο, Ἱσπανία.	100

* Ἀπογραφὴ 1920. Σήμερα ὁ πληθυσμός της εἶναι ὑπερδιπλάσιος.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Βίλνα, Λιθουανία.	205
Βιννιπέγκ, Καναδάς.	136
Βίρμιγχαμ, 'Αγγλία.	870
Βιτσάγκ, Κίνα.	400
Βογοτά, Κολομβία.	139
Βολώνια, 'Ιταλία.	190
Βομβάη, Βρεττ. 'Ινδίες.	980
Βορδώ, Γαλλία.	348
Βοστώνη, Η. Πολιτεῖες.	768
Βουδαπέστη, Οὐγγαρία.	1.240
Βουκουρέστι, Ρουμανία.	350
Βρέμη, Γερμανία.	252
Βρισβάνη, Αὐστραλία.	174
Βρίννη, Τσεχοσλοβακία.	220
Βρυξέλλες, Βέλγιο.	831
Γάνδη, Βέλγιο.	212
Γενεύη, 'Ελβετία.	140
Γένουα, 'Ιταλία.	300
Γιοκοχάμα, 'Ιαπωνία.	429
Γιοχάνσμπουργκ, Ν. 'Αφρική.	231
Γκελζενσάϊν, Γερμανία.	170
Γκλαδμπάχ, Γερμανία.	170
Γκότεμπουργ, Σουηδία.	197
Γκράτς, Αὐστρία.	157
Γλασκόβη, 'Αγγλία	1.111
Γουατεμάλα, Γουατεμάλα.	125
Γουαδελαζάρα, Μεξικό.	119
Δαμασκός, Συρία.	250
Δέλχι, Βρεττ. 'Ινδίες.	233
Δένφερ, 'Η. Πολιτεῖες.	268
Διναμπούργ, Λεττονία.	111
Δουβλῖνο, 'Ιρλανδία.	399
Δουϊσμπούργκ, Γερμανία.	242
Δούνδεε, 'Αγγλία.	182
Δρέσδη, Γερμανία.	529
'Εδιμβοῦργο, 'Αγγλία.	334
'Ελσινγκφόρς, Φινλανδία.	186
'Ερζερούμ, 'Αρμενία.	100
'Εσσεν, Γερμανία.	436
Ζαντζιβάρη, Ζαντζιβάρη.	114
Ζυρίχη, 'Ελβετία.	210
*Θεσσαλονίκη, 'Ελλάδα.	270
Θηρεσιούπολη, Νοτιοσλαβία.	150
'Ιερσέη (Νέα), Η. Πολιτεῖες.	313
'Ινδιανόπολη, Η. Πολιτεῖες.	284
'Ιρκούτσκη, Σιβηρία.	130
Καβούλ, 'Αφγανιστάν.	180
Καζάν, Ρωσσία.	195
Κάϊρο, Αἴγυπτος.	800
Καϊφέγκ, Κίνα.	210
Καλγκάν, Κίνα.	200
Καλκούτα. Βρεττ. 'Ινδίες.	1.322
Κάνσας, Η. Πολιτεῖες.	906
Καντών, Κίνα,	100
Καράτσι, Βρεττ. 'Ινδίες.	152
Κάρδιφ, 'Αγγλία.	169
Καρθαγένη, 'Ισπανία.	103
Καρλσούη, Γερμανία.	136
Κάσσελ, Γερμανία.	162
Κατάνια, 'Ιταλία.	217
Κέμνιτς, Γερμανία.	305
Κέμπριτς, Η. Πολιτεῖες.	114
Κενιξμπέργκ, Γερμανία.	261
Κιγκινάτη, 'Η. Πολιτεῖες.	416
Κίεβο, Οὐκρανία.	610
Κίελο, Γερμανία.	205
Κ ότο, 'Ιαπωνία.	539
Κίσνεβο, Ρουμανία.	129
Κλέβελαντ, 'Η. Πολιτεῖες.	692
Κοκάνδη, Τουρκεστάν.	119
Κολόμπο, Κεϋλάνη.	211
Κολόμπους, Η. Πολιτεῖες.	220
Κολώνια, Γερμανία.	622
Κόμπι, 'Ιαπωνία.	498
Κοπεγχάγη, Δανία.	600
Κορδόβα, 'Αργεντίνη.	135
Κρακοβία, Πολωνία.	175
Κουΐτο, 'Ισημερινός.	120
Κων)πολη, Τουρκία.	1.200
Λαϊτσέστερ, 'Αγγλία.	212
Λαντσοῦ, Κίνα.	500
Λά-Πάζ, Βολιβία.	100
Λά-Πλάτα, 'Αργεντίνη.	137
Λαχώρη, Βρεττ. 'Ινδίες.	229
Λεΐδ, 'Αγγλία.	440
Λεμβέργη, Πολωνία.	200
Λίβερπουλ, 'Αγγλία.	715
Λιβόρνο, 'Ιταλία.	109
Λιέγη, Βέλγιο.	226
Λίλη, Γαλλία.	218
Λίμα, Περού.	150
Λισσαβώνα, Πορτογαλλία.	425
Λιψία, Γερμανία.	604
Λόδτς, Πολωνία.	416
Λονδίνο, 'Αγγλία.	7.252
Λὸς-Ἄντζελες, Η. Πολιτεῖες.	535
Λουάνγκ, 'Ινδοκίνα.	182
Λουϊσβίλ, Η. Πολιτεῖες.	241
Λουκνάου, Βρεττ. 'Ινδίες.	260
Λυβέκη, Γερμανία.	113

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Λυών, Γαλλία.	600
Μαγδεμβοῦργο, Γερμανία.	286
Μαδράς, Βρεττ. Ἰνδίες.	520
Μαδρίτη, Ἱσπανία.	649
Μαλάγα, Ἱσπανία.	141
Μάλμη, Σουηδία.	110
Μανίλλια, Νῆσοι Φιλιππῖνες	231
Μάντσεστερ, Ἀγγλία.	714
Μαρόκκο, Μαρόκκο.	111
Μασσαλία, Γαλλία.	800
Μελβούρνη, Αὐστραλία.	708
Μεξικό, Μεξικό.	471
Μεσσήνη, Ἰταλία.	150
Μιλᾶνο, Ἰταλία.	660
Μιλβώκη, Η. Πολιτεῖες.	445
Μιλχάϊμ, Γερμανία.	127
Μινεάπολη, Η. Πολιτεῖες.	373
Μόναχο, Γερμανία.	660
Μοντεβίδεο, Οὐραγουάη.	370
Μοντρεάλ, Καναδᾶς.	470
Μόσχα, Ρωσσία.	1.350
Μοῦκδεν, Μαντζουρία.	160
Μουρκία, Ἱσπανία.	133
Μπάρη, Ἰταλία.	109
Μπάρμεν, Γερμανία.	169
Μπάχια, Βραζιλία.	348
Μπέλφαστ, Ἰρλανδία.	400
Μπόλτων, Ἀγγλία.	165
Μπουένος Ἄϊρες, Ἀργεντινή.	1.620
Μπούφαλο, Η. Πολιτεῖες.	479
Μποχούμ, Γερμανία.	145
Μπράδφορ, Ἀγγλία.	266
Μπρεσλάου, Γερμανία.	527
Μπριστόλ, Ἀγγλία.	360
Ναγκόγια, Ἰαπωνία	489
Νανγκασάκη »	164
Νανκίν, Κίνα.	376
Νανσύ, Γαλλία	120
Νάντη, »	171
Νέα, Η. Πολιτεῖες.	377
Νεάπολις, Ἰταλία.	700
Νέα Ὑόρκη, Η. Πολιτεῖες	7.460
Νεβὰρκ » »	419
Νίζνι-Νοβγόροδ, Ρωσσία.	112
Νίκαια, Γαλλία.	143
Νινκπώ, Κίνα.	670
Νιουκάστελ, Ἀγγλία.	268
Νέττιγκαμ, Ἀγγλία.	237
Ντάνσιγκ, Ντάνσιγκ.	194
Ντετρουά, Η. Πολιτεῖες.	620
Ντορτμούνδ, Γερμανία.	300
Ντουσελντόρφ, »	417
Νυρεμβέργη, »	353
Ὀδησσός, Οὐκρανία.	631
Ὀζάκα, Ἰαπωνία.	1.460
Ὀμάχα, Η. Πολιτεῖες.	178
Ὄμσκ, Σιβηρία.	136
Ὀράν, Ἀλγερία.	123
Ὀρεμβοῦργο, Ρωσσία.	147
Οὐτρέχτη, Ὁλλανδία.	137
Οὔφα, Ρωσσία.	106
Πάδουα, Ἰταλία	105
Παλέρμο, »	346
Παρά, Βραζιλία.	276
Παρίσι, Γαλλία.	4.154
Πάτερσον, Η. Πολιτεῖες.	141
*Πειραιάς, Ἑλλάδα.	231
Πεκῖνο, Κίνα.	805
Πέρθη, Αὐστραλία.	130
Περναμποῦκο, Βραζιλία.	250
Πετρούπολη, Ρωσσία.	900
Πιέγκ-Γιάγκ, Κορέα.	173
Πιτσβοῦργο, Η. Πολιτεῖες.	586
Πλάουεν, Γερμανία.	105
Πλυμούθ, Ἀγγλία.	113
Πόζεν, Πολωνία.	157
Πορτλάνδ, Η. Πολιτεῖες.	308
Πόρτο, Πορτογαλλία.	195
Πόρτο-Ἀλέγκρε, Βραζιλία.	150
Πόρτο-Πρένς, Ἀϊτή (νῆσος)	105
Πορτσμούθ, Ἀγγλία.	199
Πουέβλα, Μεξικό.	101
Πράγα, Τσεχοσλοβακία.	675
Προβιντάνς, Η. Πολιτεῖες.	260
Ραγκούν, Βρεττ. Ἰνδίες.	290
Ράπιδς, Η. Πολιτεῖες.	133
Ρέβάλ, Ἐσθονία.	140
Ρέϊμς, Γαλλία.	115
Ρίγα, Λεττονία.	319
Ρίο-Ἰανέριο, Βραζιλία.	1.135
Ρισμόνδ, Η. Πολιτεῖες.	159
Ροζάριο, Ἀργεντινή.	269
Ροστώβ, Ρωσσία.	205
Ροτσέστερ, Η. Πολιτεῖες.	265
Ρόττερνταμ, Ὁλλανδία.	501
Ρουένη, Γαλλία	125
Ρουμπαί, »	123
Ρώμη, Ἰταλία.	600
Σααρμπούκ, Σαάρ.	112
Σαγκάη, Κίνα.	950

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Σαϊγκόν, Ἰνδοκίνα.	100
Σαλιάνη, Ἀζερμπαϊτζάν.	121
Σάλφορδ, Ἀγγλία.	211
Σαμάρα, Ρωσσία.	144
Σαντιάγο, Χιλή.	330
Σαραγόζα, Ἱσπανία.	124
Σαρατόβ, Ρωσσία.	235
Σέατφλε, Ἡ. Πολιτεῖες.	366
Σεβίλλη, Ἱσπανία.	164
Σεγεδίν, Οὐγγαρία.	118
Σέουλ, Κορέα.	303
Σεραντώνς, Ἡ. Πολιτεῖες.	150
Σεφίλδ, Ἀγγλία.	470
Σήτλ, Ἡ.Πολιτεῖες.	237
Σιανγκτύν, Κίνα	900
Σιανγκφοῦ, »	1.000
Σίδνεϊ, Αὐστραλία.	780
Σικάγο, Ἡ.Πολιτεῖες.	2.702
Σιγκαπούρη, Μαλάκκα.	261
Σμύρνη, Τουρκία.	200
Σοσνοβίκ, Πολωνία.	113
Σούθαμπτων, Ἀγγλία.	115
Σουμποτίκα, Νοτιοσλαβία.	118
Σουντερλάνδ, Ἀγγλία.	142
Σουρακάρτα, Ἰάβα.	110
Σουράτ, Βρεττ. Ἰνδίες.	115
Σουτσοῦ, Κίνα.	500
Σόφια, Βουλγαρία.	150
Στέττιν, Γερμανία.	236
Στόκε, Ἀγγλία.	215
Στοκχόλμη, Σουηδία.	400
Στουτγάρδη, Γερμανία.	309
Στρασβοῦργο, Γαλλία.	179
Συρακοῦσες, Η. Πολιτεῖες.	159
Ταϊπέ, Φορμόζα.	102
Τασκέντη, Τουρκεστάν.	190
Ταυρίδα, Ἀζερμπαϊστά.	200
Τέγιουεν, Κίνα.	300
Τεργέστη, Ἰταλία.	250
Τεχεράνη, Περσία.	280
Τιὲν-Τσίν,	800
Τόκιο, Ἰαπωνία.	2.445
Τολέδο, Ἡ. Πολιτεῖες.	202
Τόμσκ, Σιβηρία.	117
Τορόντο, Καναδάς.	377
Τουκουμάν, Ἀργεντίνη.	100
Τούλα, Ρωσσία.	141
Τουλούζη, Γαλλία	150
Τουλών, »	105
Τουρῖνο, Ἰταλία.	452
Τρέντων, Ἡ. Πολιτεῖες.	114
Τσιὲν-γκτοῦ, Κίνα	400
Τσιὰν-τσᾶ, »	536
Τσιὰν-τσοῦ, »	500
Τύνιδα, Τύνιδα.	161
Τιφλίδα, Γεωργία.	190
Φέζ, Μαρόκκο.	107
Φερράρα, Ἰταλία.	103
Φιλαδέλφεια, Ἡ.Πολιτεῖες.	1.823
Φλωρεντία, Ἰταλία.	242
Φορτσέστερ, Η. Πολιτεῖες.	166
Φουτσέου, Κίνα.	624
Φραγκφούρτη, Γερμανία.	448
Χάβρη, Γαλλία.	136
Χάγη, Ὁλλανδία.	352
Χαγκιτσοῦ, Κίνα.	624
Χαϊδαραβάδ, Βρεττ. Ἰνδίες.	501
Χαλέπι, Συρία.	200
Χάλλε, Γερμανία.	188
Χανγιάγκ, Κίνα	200
Χανκοῦ, »	1.440
Χανόη, Ἰνδοκίνα.	150
Χόγγ-Κόγκ, Κίνα.	281
Χούλ, Ἀγγλία.	276
Χριστιανία, Νορβηγία.	250

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ ΤΩΝ

ΚΡΑΤΗ	Πολίτευμα	Ἔκταση σὲ τετρ. χλμ.	Πληθυσμὸς κράτους σὲ χιλιάδες
Ἅγ. Μαρῖνος	Δημοκρατία	61	12
Ἀλβανία	»	28.000	800
Ἀνδόρα	»	43	55
Αὐστρία	»	84.000	6.600
Βέλγιο	Βασίλειο	30.440	7.650
Βουλγαρία	»	107.000	4.500
Γερμανία	Ὁμ. Δημοκρατία	471.260	59.600
Γαλλία	»	550.000	41.000
Δανία καὶ Ἰσλανδία	Βασίλειο	149.000	3.380
Ἐσθονία	Δημοκρρτία	43.000	1.000
Ἑλλάδα	»	143.000	6.500
Ἑλβετία	Ὁμ. Δημοκρατία	41.300	3.887
Ἱσπανία	Δημοκρατία	505.000	21.000
Ἰταλία	Βασίλειο	311.000	38.000
Λεττονία	Δημοκρατία	65.000	1.650
Λιθουανία	»	55.000	3.100
Λουξεμβοῦργο	Μέγα Δουκᾶτο	2.586	270
Λιχτενστάϊν	Ἡγεμονία	519	11
Μ. Βρετανία—Ἰρλανδία	Βασίλειο	314.430	48.000
Μονακὸ	Ἡγεμονία	1.500	25
Νοτιοσλαβία	Βασίλειο	245.000	12.000
Νορβηγία	»	323.840	2.720
Ντάνσιγγ	Ἐλεύθερη πόλη	1.900	325
Ὁλλανδία	Βασίλειο	34.000	6.950
Οὐγγαρία	Δημοκρατία	88.000	7.500
Οὐκρανία	Σοβιετ. Δημοκρατία	480.000	29.000
Πολωνία	»	270.000	30.000
Πορτογαλλία	Δημοκρατία	92.000	6.450
Ρουμανία	»	310.000	17.000
Ρωσσία	Σοβιετ. Δημοκρατία	4.425.000	80.000
Σάαρ Συμμαχική Κατοχὴ		1.950	650
Σουηδία (μέχρι 1835	Βασίλειο	448.000	5.5
Τσεχοσλοβακία	Δημοκρατία	150.600	13.500
Τουρκία (Εὐρωπ.Ἀσιατ.	Δημοκρατία	700.000	15.500
Φινλανδία	Δημοκρατία	390.000	3.500
Ἀγγλικὲς κτήσεις		325	245
Γιβραλτὰρ		5	19
Μάλτα		320	225

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΚΡΑΤΩΝ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

Πυκνότητα κατὰ τετρ. χιλιόμ.	ΠΡΩΤΕΥΟΥΣ.	Πληθυσμὸς πρωτ. σὲ χιλιάδες	ΝΟΜΙΣΜΑ
197	Ἅγ. Μαρῖνος	1	Ἰταλικὸ
30	Δυρράχιο	5	Γαλλικὸ—Ἱσπανικό.
12	Ἀνδόρα	0.600	Βελγικὸ φράγκο —100 σαντὶμ
77	Βιέννη	1.842	Λέβι =100 στοτίνκι
251	Βρυξέλλες	831	Μάρκο =100 πφένιχ
42	Σόφια	150	Φράγκο =100 σαντὶμ
126	Βερολῖνο	3.800	Κορῶνα =100 ὅρε
70	Παρίσι	4.153	Μάρκο =100 πέννες
22	Κοπεγχάγη	700	Δραχμὴ =100 λεπτὰ
23	Ρεβὰλ	140	Ἑλβετ. φράγκο =100 ράπεν
40	Ἀθήνα	490	Πεσέτα =100 σαντίμος
93	Βέρνη	104	Λιρέττα =100 σεντέσιμι
42	Μαδρίτη	650	Ρούβλι =100 καπίκια
121	Ρώμη	600	» =100 καπίκια
25	Ρίγα	185	Γαλλικὸ φράγκο
45	Βίλνα	204	Ἑλβετικὸ
104	Λουξεμβοῦργο	25	Λίρα=20 σελίνια 1 σελ.=12 πένες
70	Βανδοὺζ	1	Γαλλ. καὶ Ἰταλ. (1 π.=12 φαρδίνια).
148	Λονδῖνο	7.220	Δηνάριο =100 παρὰ
16.667	Μονακὸ	2	Κορώνα =100 ὅρ
46	Βελιγράδι	110	Γερμανικὸ καὶ Πολωνικὸ
8	Χριστιανία	250	Φιορίνι =100 σὲντς
171	Ντάνσιγγ	194	Κορώνα =100 φέλλερ
203	Χάγη	352	Ρούβλι =100 ρούβνι
85	Βουδαπέστη	1.240	Μάρκο =100 πφένιχ
60	Κίεβο	610	Μιλράϊς =1000 ράϊ
81	Βαρσοβία	1.150	Λέϊ =100 μπάνι
70	Λισσαβώνα	435	Ρούβλι =100 καπίκια
62	Βουκουρέστι	350	Γαλλικὸ—Γερμανικὸ
17	Μόσχα	1.350	Κορώνα =100 ὅρ
333	Σαρμποῦκεν	112	Κορώνα =100 χέλλερ
13	Στοκχόλμη	400	Λίρα =100 γρόσια
96	Πράγα	700	Μάρκο =100 πέννες
20	Κων)πολη	1.200	
9	Ἐλσιγκφὸρς	186	Ἀγγλικὸ
754			»
3.800	Γιβραλτὰρ	19	
703	Βαλέττα	57	

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΠΑΓΚΟΣΜΙΕΣ ΣΥΓΚΟΙΝΩΝΙΕΣ

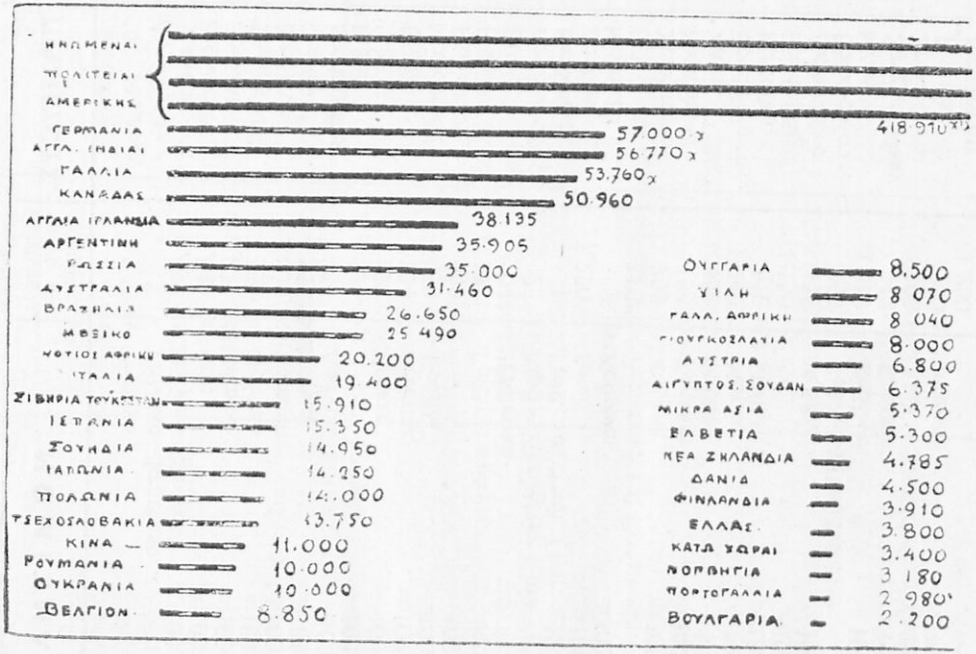

Σιδηροδρομικὲς γραμμὲς τῶν Κρατῶν τῆς Γῆς εἰς μάκρος χιλιομέτρων.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Οἱ ΣΙΔΗΡΟΔΡΟΜΙΚΕΣ ΓΡΑΜΜΕΣ ΤΩΝ ΔΙΑΦΟΡΩΝ ΚΡΑΤΩΝ ΤΗΣ ΓΗΣ ΑΝΑΛΟΓΑ ΜΕ ΤΗΝ ΕΚΤΑΣΗ ΠΟΥ ΕΧΕΙ Η ΕΠΙΦΑΝΕΙΑ ΕΚΑΣΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ.

Πυκνότητα τῶν σιδηροδρομικῶν γραμμῶν κάθε χώρας ἀνάλογα μὲ τὴν ἔκτασή της.—Οἱ ἀριθμοὶ δείχνουν τὸ ὁλικὸ μάκρος τῶν σιδηροδρομικῶν γραμμῶν σὲ μέτρα ἀνάλογα μὲ ἔκταση 100 τετραγ. χιλιόμετρα.

Οἱ ἀριθμοὶ μέσα στὶς παρενθέσεις δείχνουν τὸ χρόνο ποὺ γίνηκε ὁ πρῶτος σιδηρόδρομος σὲ κάθε κράτος. Π.χ. Ἑλλάδα 2.500 (1869) αὐτὸ σημαίνει ὅτι στὴν Ἑλλάδα ἀναλογοῦν 2.500 μέτρα σιδηροδρομικῶν γραμμῶν σὲ ἔκταση 100 τετραγων. χιλιομέτρων καὶ ὅτι ὁ πρῶτος σιδηρόδρομος γίνηκε τὸ 1869.

Βέλγιο	29.100 (1885)
Λουξεμβοῦργο	19.700 (1859)
Ἑλβετία	12.800 (1844)
Γερμανία	12.100 (1835)
Ἀγγλία	12.100 (1825)
Δανία	10.500 (1874)
Ὁλλανδία	10.000 (1839)
Τσεχοσλοβακία	9.800 (1839)
Γαλλία	9.700 (1828)
Οὐγγαρία	9.700 (1846)
Αὐστρία	8.100 (1838)
Ἰταλία	6.200 (1839)
Η.Π. Ἀμερικῆς	4.500 (1827)
Σουηδία	3.800 (1851)
Πολωνία	3.800 (1847)
Ρουμανία	3.400 (1856)
» παλιὰ	(1870)
Πορτογαλλία	3.200 (1854)
Νοτιοδλαβία	3.200 (1846)
Σερβία	(1884)
Ἱσπανία	3.000 (1848)
Ἑλλάδα	2.500 (1869)
Ἰαπωνία-Κορέα	2.400 (1872)
Οὐκρανία	2.100 (1868)
Βουλγαρία	100 (1860)
Νέα Ζηλανδία	1.800 (1864)
Ἀργεντινὴ	1.3 0 (1872)
Μεξικὸ	1.300 (1850)
Βρεττταν. Ἰνδ.	1.100 (1853)
Χιλὴ	1.100 (1852)
Φινλανδία	1.000 (1888)
Νορβηγία	1.000 (1854)
Ρωσσία	900 (1838)
Τύνιδα-Ἀλγέριο Μαρόκο	700 (1862)
Καναδὰς	500 (1840)
Νότια Ἀφρική	500 (1859)
Βραζιλία	300 (1854)
Μικρὰ Ἀσία	300 (1860)
Αἴγυπτος-Σουδὰν	200 (1856)
Σιβηρία καὶ Τουρκεστὰν	100 (1880)
Κίνα	100 (1871)

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

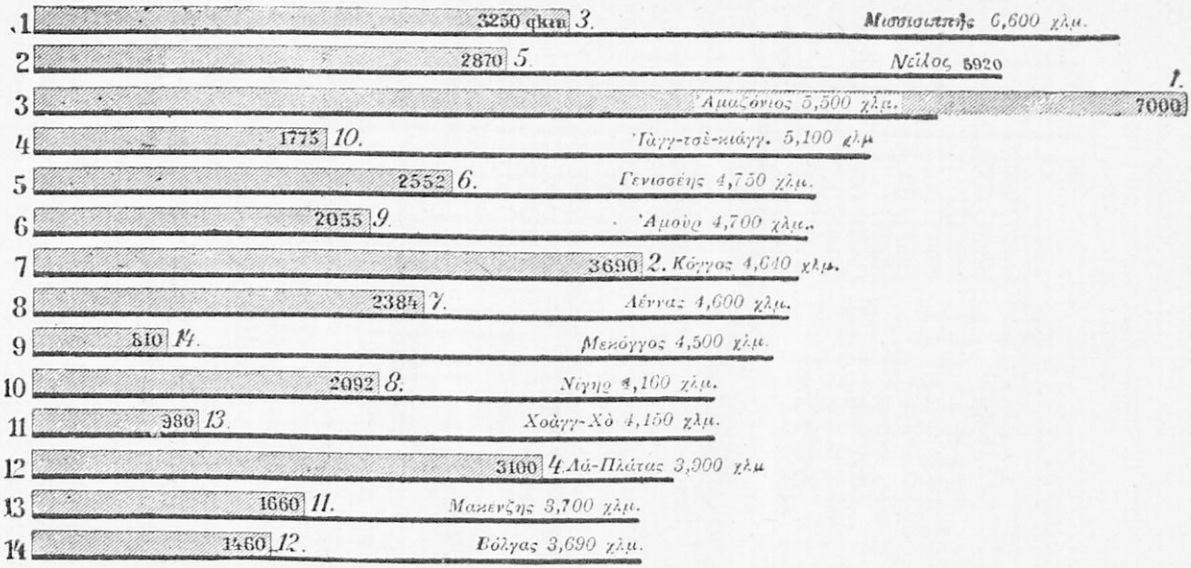

14. *Οἱ μεγαλύτεροι ποταμοὶ τῆς γῆς.* Ἡ μαύρη γραμμὴ δείχνει τὸ μάκρος σὲ χιλιόμετρα, τὸ δὲ γραμμωτὸ τμῆμα τὴν κοίτη σὲ τετραγωνικὰ χιλιόμετρα.
Μὲ τὸν ἀριθ. 1 καὶ 13 εἶναι τῆς Β. Ἀμερικῆς, 3 καὶ 12 Ν. Ἀμερικῆς, 4, 5, 6, 8, 9 καὶ 11 Ἀσίας. 2, 7 καὶ 10 Ἀφρικῆς καὶ 14 Εὐρώπης.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ἄλλοι πλωτοὶ ποταμοὶ

(*μάκρος σὲ χιλιόμετρα*)

Ὄβις Σιβηρία	5.000
Ἅγιος Λαυρέντιος Καναδᾶς	3.500
Μουρέης Αὐστραλία	3.200
Κολοράδος Β. Ἀμερική	3.100
Ὑούσκιν Β. Ἀμερικῆς	3.000
Δούναβης Εὐρώπη	3.000
Ἅγ. Φραγκίσκος Ν. Ἀμερ.	2.900
Βραμαπούτρας Ἰνδικὴ	2.900
Ἰνδὸς Ἰνδικὴ	2.900
Ρίο Γκράντε Β. Ἀμερική	2.900
Νέλσων Β. Ἀμερική	2.800
Ζαμπέζης Ἀφρική	2.500
Ἰραβάδης Ἰνδοκίνα	2.400
Γάγγης Ἰνδική	2.400
Κολομβίας Β. Ἀμερική	2.250
Ὀρενόκος Ν. Ἀμερική	2.200
Δνείπερος Ρωσία	1.930
Δουΐνας Ρωσία	1.600
Ρῆνος Γερμανία	1.300
Ἔλβας Γερμανία	1.150
Ροδανὸς Γαλλία	800
Σηκουάνας Γαλλία	775
Πάδος Ἰταλία	645
Ἕβρος Ἑλλάδα	550
Τάμεσις Ἀγγλία	365
Ἀξιὸς Ἑλλάδα	380
Στρυμῶνας »	375
Νέστος »	275
Πηνειὸς »	210
Ἀχελῶος »	230

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΤΑ ΣΠΟΥΔΑΙΟΤΕΡΑ ΕΡΓΑ

Οἱ μεγαλύτερες σιδηροδρομικὲς γραμμὲς (μάκρος σὲ μέτρα)

ΣΙΔΗΡΟΔΡΟΜΟΙ ΑΜΕΡΙΚΗΣ. Ὁ Νότιος σιδηρόδρομος. Ἀπὸ νέα Ὑόρκη μέσο Ὀρλεάνης ὡς τὸ Λὸς Ἄντζελες μάκρος σχεδὸν 6.250 χιλ.

Ὁ Νότιος Καναδικός. Ἀπὸ Χάλιφαξ σὲ Ἑανκόβερ μάκρος 6018 χιλιόμετρα.

Ὁ Ἀτλαντικὸς σιδηρόδρομος. Ἀπὸ Νέα Ὑόρκη ἀπὸ τὸν Ἁγ. Λουδοβίκο ὡς Λὸς Ἄντζελες μάκρος σχεδὸν 5940 χιλ.

Ὁ Κεντρικός. Ἀπὸ Νέα Ὑόρκη στὸν Ἁγ. Φραγκῖσκο μάκρος σχεδὸν 5412.

Ὁ Βόρειος. Ἀπὸ Νέα Ὑόρκη μέσο Σικάγου στὸ Σέτλι 4205 χιλ. σχεδόν.

Ὁ σιδηρόδρομος Ν. Ἀμερικῆς. Ἀπὸ Μπουένος Ἄϊρες στὸ Βαλπαραΐζο μάκρος σχεδὸν 1130.

ΑΛΛΟΙ ΣΙΔΗΡΟΔΡΟΜΟΙ. Σιδηρόδρομος τῆς Ἀφρικῆς. Ἀπὸ Ἀλεξάνδρεια ὡς τὸ Ἀκρωτήριο μάκρος σχεδὸν 8.000 χιλιομ.

Ὑπερσιβηρικὸς σιδηρόδρομος. Ἀπὸ Μόσχα στὸ Βλαδιβοστὸκ μάκρος σχεδὸν 7.000 χιλιομ. καὶ ἀπὸ Μόσχα στὸ Βερολῖνο καὶ Παρίσι ὡς τὴ Λισσαβῶνα 1300 χιλ.

Σιδηρόδρομος Αὐστραλίας. Ἀπὸ Μπρισβάνη μέσο Σίδνεϋ στὴ Μελβούρνη ὡς τὸ Πέρθ, μάκρος σχεδὸν 5,600 χιλιομ.

Ἀνατολικὸς σιδηρόδρομος Εὐρώπης. (Ὀριὰν-ἐξπρὲς) Παρισίων Κωνσταντινούπολης μάκρος σχεδὸν 3100 χιλ.

Σιδηρόδρομος Βαγδάτης. Ἀπὸ Ἰκόνιο στὴ Βαγδάτη καὶ Βασόρα στὸν Περσικὸ κόλπο μάκρος σχεδὸν 2430 χιλ.

Οἱ σπουδαιότερες διώρυγες.

Ἡ διώρυγα Σουέζ, ἀπὸ Πόρτ-Σαΐτ στὸ Σουὲζ μάκρος 160 χιλιόμετρα· πλάτος 80—100 μέτρα στὴν ἐπιφάνεια, καὶ στὸν πυθμένα 40 μέτρα· βάθος 10 μέτρα· τὰ ἐγκαίνια τῆς διώρυγας γίνηκαν τὸ 1869.

Ἡ διώρυγα τοῦ Παναμᾶ (στὴν Κεντρικὴ Ἀμερική). Μάκρος 93 χιλιόμετρα· πλάτος 68 μέτρα, βάθος 13 μ. Εἶναι σὲ ὕψος 24 μ. ἀπάνω ἀπὸ τὴν ἐπιφ. τῆς θάλασσας. Τὰ ἐγκαίνια της γίνηκαν τὸ 1915.

Ἡ διώρυγα τῆς Κορίνθου. Μάκρος 6 χιλιόμετρα, πλάτος στὴν ἐπιφάνεια τῆς θάλασσας 21—25 μ. καὶ στὸν πυθμένα 8 μέτρα· ἐγκαίνια γίνηκαν τὸ 1893.

Οἱ μακρύτερες σήραγγες.

Ἡ τοῦ Σεμπλὸν μάκρος 19.730 μέτρα.)
Ἡ τοῦ Ἁγ. Γοθάρδου μάκρος 14.900 μέτ.) ἐπάνω στὶς Ἄλπεις

Τὰ μακρύτερα γεφύρια.

Τοῦ Δούναβη κοντὰ στὴν Τσερναβόδα (στὴ Ρουμανία) 3850 μ.
Τῆς Βενετίας μάκρος 3.500 μέτρα.
Τοῦ Γκάλβεστον μπάϊ στὸ λιμένα τοῦ Μεξικανικοῦ κόλπου, (ἀνήκει στὶς Ἡνωμ. Πολιτεῖες) μάκρος 3.400.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Τὰ ὑψηλότερα χτίρια ἐπάνω στὴ γῆ.

ΝΕΑ ΥΟΡΚΗ Ἄντρεντ μπύλντιγκ μὲ ἑκατὸ πατώματα	420	μέτρα
ΠΑΡΙΣΙ Πύργος Ἄϊφελ	300	»
ΝΑΟΥΕΝ. (Γερμανία) Πύργος ἀσύρματου	250	»
ΝΕΑ ΥΟΡΚΗ. τὸ Σίγκερ μπύλντιγκ	201	»
ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΙΑ. Μνημεῖο Βασιγκτῶνος	170	»
» Δημαρχεῖο	163	»
ΑΙΓΥΠΤΟΣ Πυραμίδα Χέοπα	146	»
ΒΙΕΝΝΗ. Κωδωνοστάσιο Ἁγ. Στεφάνου	137	»
ΜΙΛΑΝΟΝ Μητρόπολη	109	»
ΒΕΝΕΤΙΑ. Κωδωνοστάσιο Ἁγ. Μάρκου	99	»
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΗ. Μιναρὲς Ἁγ. Σοφίας	56	»
ΠΑΡΙΣΙΟΙ. Θριαμβευτικὴ ἀψίδα	50	»

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Μάκρος τηλεγραφικῶν γραμμῶν στὴν ἐπιφάνεια τῆς γῆς (μέχρι 1912)

Εὐρώπη	950.000	χιλιόμετρα
Ἀσία	250.000	»
Ἀφρικὴ	100.000	»
Ἀμερικὴ	813.000	»
Αὐστραλία	87.000	»

Ἀριθμοὶ τηλεφώνων στὴ γῆ (μέχρι 1917)

Εὐρώπη	4.200.000
Ἀσία	350.000
Ἀφρικὴ	70.000
Ἀμερικὴ	11.900.000
Αὐστραλία	230.000

Σταθμοὶ ἀσυρμάτου τηλεγράφου στὴ γῆ (μέχρι 1920)

Ἀγγλία	Σταθ.	ἐπὶ	πλοίων	1649
	»	»	ξηρᾶς	51
Ἀγγλ. Ἀπ.	»	»	πλοίων	230
	»	»	ξηρᾶς	120
Γαλλία	»	»	πλοίων	403
	»	»	ξηρᾶς	17
Η.Π. Ἀμερ.	»	»	πλοίων	1130
	»	»	ξηρᾶς	170
Ἰαπωνία	»	»	πλοίων	284
	»	»	ξηρᾶς	16
Ἰταλία	»	»	δλοίων	195
	»	»	ξηρᾶς	20
Βραζιλία	»	»	πλοίων	132
	»	»	ξηρᾶς	34
Ὁλλανδία	»	»	πλοίων	127
	»	»	ξηρᾶς	9
Γερμανία	»	»	πλοίων	113
	»	»	ξηρᾶς	17
Νορβηγία	»	»	πλοίων	124
	»	»	ξηρᾶς	8
Ἑλλάδα (1925)	»		πλοίων	60
	»	»	ξηρᾶς	11
Ἄλ. χῶρες	»	»	πλοίων	225
	»	»	ξηρᾶς	234

Μάκρος θαλασσινῶν καλωδίων (μέχρι 1920)

Ἀγγλία	280.000	χιλιόμετρα
Ηνωμ. πολιτ.	13.000	»
Γαλλία	40.000	»
Δανία	20.000	»
Ἰαπωνία	10.000	»
Ὁλλανδία	8.000	»
Ἱσπανία	6.000	»
οἱ ἄλ. χῶρες	15.000	»

Ἐμπορικὸ Ναυτικὸ (μέχρι 1920)

Ἀγγλία	18.100.000	τόννοι
Ἡν. πολιτεῖες	14.500.000	»
Ἰαπωνία	2.000.000	»
Γαλλία	2.950.000	»
Ἰταλία	2.100.000	»
Ἀγγλ. ἀποικίες	2.000.000	»
Νορβηγία	1.950.000	τόννοι
Ὁλλανδία	1.750.000	»
Σουηδία	1.000.000	»
Ἑλλάδα 416 ἀτμ.	735.000	»
1089 ἱστιοφ.	133.000	»
Ἱσπανία	780.000	»
Ρωσ. καὶ Οὐκρ.	750.000	»
Δανία	720.000	»
Γερμανία	700.000	»
(τὸ 1914 τόννοι 3 ἑκατομμυρίων)		
Βραζιλία	550.000	»
Φινλανδία	500.000	»
Ἀργεντινὴ	350.000	»
Βέλγιο	300.000	»
Νοτιοσλαβία	300.000	»
Ρουμανία	250.000	»
Χιλὴ	150.000	»
Πορτογαλλία	150.000	»
Τουρκία	120.000	»
Κίνα	100.000	»
Κούβα	100.000	»

Αὐτοκίνητα (δύναμη σὲ ἵππους)

Ἡνωμ. Πολιτ.	7.560.000
Ἀγγλία	220.000
Γερμανία	120.000
Γαλλία	100.000
Ἰαπωνία	60.000
Ἰταλία	35.000
Ὅλες οἱ ἄλλες χῶρες	500.000

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Περιεχόμενα

ΜΕΡΟΣ Α'. Σελίς

Ἡ Γῆ 3
Κινήσεις τῆς Γῆς 11
Ὁ οὐρανὸς μὲ τὰ ἄστρα 16
Εὐρώπη 22
Βαλκανικὴ χερσόνησος.. 27
Ἑλλάδα 32
Τόπος καὶ κλῖμα τῆς Ἑλλάδας 34
Τὰ ἄλλα κράτη τῆς Βαλκανι ῆς 42
Ἀλβανία..... 43
Βουλγαρία..... 44
Εὐρωπαϊκὴ Τουρκία 45
Νοτιοσλαβία..... 46
Ρουμανία..... 47
Κράτη κοντὰ στὸ Δούναβη–Αὐστρία..... 48
Οὐγγαρία..... 49
Τσεχοσλοβακία 50
Ἑλβετία..... 52
Ἰταλία 54
Ἰβηρικὴ χερσόνησος.... 55
Γαλλία 57
Λουξεμβοῦργο 59
Γερμανία 60

Σελίς

Πολωνία..... 62
Βέλγιο 63
Ὁλλανδία..... 64
Βρεττανικὰ νησιὰ..... 67
Δανία..... 68
Σκανδιναβικὴ χερσόνησος 71
Ρωσσία..... 72
Οὐκρανία..... 74
Κράτη τῆς Γαλτικῆς..... 75
Ὁ ἄνθρωπος ἀπάνω στὴ γῆ..... 76

ΜΕΡΟΣ Β'.

Οἱ μεγαλύτερες πόλεις τοῦ κόσμου 82
Στατιστικὸς πίνακας τῶν Κρατῶν τῆς Εὐρώπης.. 86–87
Παγκόσμιες συγκοινωνίες 88
Σιδηροδρομικὲς γραμμὲς.. 89
Μεγαλύτεροι ποταμοὶ.... 90
Τὰ σπουδαιότερα ἔργα . 92
Τηλεφωνικὲς γραμμές ἀσύρματος, καλώδια, Ἐμπορικὸ ναυτικό, Αὐτοκίνητα 94

Ἀπαραίτητα Βοηθήματα

Γιὰ νὰ μποροῦνε ν'ἀπαντοῦνε οἱ μαθητὲς στὶς ἐρωτήσεις τῆς Γεωγραφίας τῆς 6ης τάξης πρέπει νὰ διαβάζουνε τὰ ἑξῆς βοηθήματα:

1. Ο ΚΟΣΜΟΣ τεῦχος 5ον «ἡ Εὐρώπη». Δ. Δημητράκου ἐπιμελεία Δ. Τσαμασφύρου Ἐκδ. Οἶκος Δημητράκου Ἀθῆναι δρ. 22.
2. Ο ΓΥΡΟΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ Δ. Δημητράκου, ἐπιμελεία Χατζηδάκι Ἐκδ. Οἶκος Δημητράκου Ἀθῆναι τυπώνεται.
3. ΘΗΣΑΥΡΟΣ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ Τεύχη 3, 4, 5, 6, 8, 10, 11, 12, 14, 17, 18. Ἑναταξίδιστὴν Ἰταλία Π. Παναγοπούλου Ἐπιθεωρητοῦ Δημ. σχολείων ἕκαστον τεῦχος δρχ. 6. Τεῦχος 16 χαρακτηρισμοὶ πόλεων

Πῶς εἶδα τὸν Πάπα (Ρώμη) τεῦχος 17 Ὁ ἀφρὸς τῆς μπύρας (Μόναχον) ὑπὸ Δ. Δημητράκου

Ἐντυπώσεις ἀπὸ μιὰ μακρυνὴ χώρα (Βέλγιον) Μ. Παναγοπούλου.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Τὰ τελευταῖα Βοηθητικ
τοῦ Οἴκου Δημητράκο

1. Π. Παναγοπούλου τέως ἐπιθεωρητοῦ Δημοτ. Σχολεία

1. [illegible] Διαθήκη	8,
2. Κα[illegible] Διαθήκη	8,
3. Ἐκκ[illegible] Θεωρία	8,
4. Κατ[illegible] καὶ [illegible]τουργική	8,
5. Ἡρω[illegible] Ἱστορία 3ης τάξεως	8,
6. Ἰστορ[illegible] Ἑλλάδος 4η[illegible]	8
7. Βυζαν[illegible] τάξεως	8,
8. Νέα Ἱστορία Σ[illegible]	8
[illegible]	8,

2. Μιχ. Παπαμ[illegible]ου [illegible] Διευθυντοῦ Διδασκαλείου

[illegible] Προ[illegible] τάξεως	6,50
[illegible] καὶ [illegible] τάξ. (συνδιδασκομένων)	9.
[illegible] τάξ. (»)	9.

3. Π. Παπα[illegible]ου—Π. Παναγοπούλου

12. Ζ[illegible]ογία διὰ τὴν 3ην καὶ 4ην τάξιν	8,50

4. Δ. Δημητράκου ἐπιμελ[illegible] Τσαμασφύρου

τέως Ἐκπαιδ[illegible]τικοῦ Συμβούλου

13. Γεωγραφία [illegible] καὶ 4ης τάξεως (ἀνὰ τὴν Πατρίδα μας)	9.
» [illegible] τάξιν	8,50
» [illegible] τάξιν	8,50

5. Θ. Θεοδωρίδου Δημοδιδασκάλου

16. Χημεία	6,50
17. Ὀρυκτολογία	6,50
18. Φυσικὴ Πειραματικὴ	8,50

6. Ἰωάν. Γεωργοπούλου Γενικοῦ Ἐπιθεωρητοῦ

19. Χημεία πρὸς χρῆσιν τῶν δημοδιδασκάλων καὶ μαθητῶν

ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΥ Α.Ε.
ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ - ΟΔΟΣ ΑΛΘΑΙΑΣ 4

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

0020560814
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΒΟΥΛΗΣ
Ψηφιοποίηση: Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής